

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

W. SHAKESPEARE

VIII. HENRY

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

İNGİLİZ KLÂSİKLERİ: 17

VIII. HENRY

Eski Yunanlılardan beri milletlerin sanat ve fikir hayatında meydana getirdikleri şaheserleri dilimize çevirmek, Türk milletinin kültüründe yer tutmak ve hizmet etmek isteyenlere en kıymetli vasıtayı hazırlamaktır. Edebiyatımızda, sanatlarımızda ve fikirlerimizde istediğimiz yüksekliği ve genişliği bol yardımcı vasıtalar içinde yetişmiş olanlardan beklemek, tabîi yoldur. Bu sebeple tercüme külliyyatının kültürümüze büyük hizmetler yapacağına inanıyoruz.

1-8-1941

İSMET İNÖNÜ

W. SHAKESPEARE

VIII. HENRY

(The Famous History of The
Life of King Henry VIII)

Belkıs BOYAR tarafından dilimize çevrilmiştir.

KIRAL VIII. HENRY

KİŞİLER

KIRAL VIII. HENRY.

KARDİNAL WOLSEY.

KARDİNAL CAMPEIUS.

CAPUCIUS.

CRAMMER, Canterbury başpiskoposu.

NORFOLK DUKASI.

SURREY KONTU.

LORD CHAMBERLAIN, yani mabeyn lordu.

LORD CHANCELLOR, yani mühür-i has lordu.

GARDINER, Winchester piskoposu.

LINCOLN PİSKOPOSU.

LORD ABERGAVENNY.

LORD SANDS.

SIR HENRY GUILFORD.

SIR THOMAS LOVELL.

SIR ANTHONY DEMMY.

SIR NICHOLAS VAUX.

CROMWELL, Wolsey'nin hizmetinde.

GRIFFITH, Kraliçe Katharine'in hizmetinde.

Daha üç asilzade.

Dr. BUTT, Kralın doktoru.

GARTER, teşrifat memuru.

Buckingham Dukasının Vekilharcı.

BRANDON.

Bir zaptiye çavuşu.

Meşveret meclisi kapıcısı.

Gardiner'in içoğlanı.

Bir münaadî.

KIRALIÇE KATHARINE, Kınal Henry'nin karısı, sonradan boşanmış.

ANNE BULLEN, onun nedimesi, sonradan Kınalın karısı.

İHTİYAR BİR KADIN, Anne Bullen'in dostu.

PATIENCE, Kınalıçe Katharine'in hizmetçisi.

Asılzadeler, Karıları, Saray Mensuplarının Karıları, Katharine'e görünen hayaletler, Kâtipler, Subaylar, Muhafızlar, Uşaklar.

Sahne Londra'da ve Kimbolton'dadır.

PROLOG

Bu sefer sizi güldürmeğe gelmiyorum; bugün size kederli, ciddî şeyler, hazin, yüksek heyecanlı, felâket ve şanla dolu, insanı ağlatan asîl sahneler göstereceğiz. Acıyabilenler acısınlar, uygun görenler bir damla göz yaşı döksünler; konu buna lâ-yıktır. İyi bir şey seyretmek ümidiyle para verenler, burada bir hakikat sahnesi göreceklerinden emin olabilirler. Şöyle bir iki perde görmeğe gelip de oyunun sonuna kadar kalmağa karar vereceklerle söz veriyorum, sabreder beklerlerse, iki saat gibi kısa bir zamanda, verdikleri bir şilinin¹ hakkını bol bol çıkaracaklardır. Fakat sırf şen bir oyun seyrine, kılıç, kalkan gürültüleri işitmeğe, veya sarı şeritli, alaca gömlekli bir soytarı görmeğe gelenler hayal sukutuna uğrıyacaklardır; çünkü muhterem dinleyiciler, şunu iyi biliniz ki, bu seçkin ve realist temsil şu soytarı, doğuş'u oyunla bir tutmak bizi yalnız hakikat sahnesinin artistleri olmak şerefinden mahrum etmez, hayatta kendimizi anlatacak tek bir dostumuzu bile bırak-

¹ Bugünün altı yedi şilinine muadildi. Sahnenin yanlarında ve üstünde, en iyi yerlerin ücretiydi.

² Yine VIII. Henry konusuna dair Rowley'nin yazdığı «Beni Görünce Tanırsınız», «When You See Me You Know Me» isimli piyes ima edilmektedir.

maz. Şu halde, şehrin en mesut ilk seyircileri sıfatiyle, Allah rızası için size duyurmak istediğimiz hüznü hissediniz: asîl hükâyemizin hakikî karakterlerini hayatta oldukları gibi gördüğünüzü farz ediniz. Onları, halk sürülerinin, ve ter döken binlerce dostun takibettiği büyükler olarak gördüğünüzü düşününüz: İşte, o vakit bu büyük kudretin ne kadar çabuk zevale uğradığını göreceksiniz. Eğer o zaman da gülebilerseniz, size: «İnsan kendi düğününde de ağıyabilir.» derim.

BİRİNCİ PERDE

I. SAHNE

Londra. Sarayda bir mabeyn odası.

Bir kapıdan NORFOLK dukası, diğerinden BUCKINGHAM dukası ile Lord ABERGAVENNY girerler.

BUCKINGHAM. — Sabahı şerifiniz hayırlı olsun efendim. Ne iyi tesadüf. Fransa'da son görüştüğümüzden beri nasılsınız?

NORFOLK. — Teşekkür ederim, Lord hazretleri, iyiyim. Ve orada gördüklerimin hâlâ hayranıyım.

BUCKINGHAM. — Yeryüzünün ışığı, o iki haşmet güneşinin Andren vâdisinde karşılaştığı zaman, sırasız bir rahatsızlık beni odama hapsetmişti.

NORFOLK. — Evet, Guynes ile Arde arasında: ben orada idim. At üstünde selâmlaştuklarını gördüm. Attan inip tek bir vücut gibi birbirlerine sarıldıklarını seyrettim. Eğer hakikatte de yekvücut olsalardı, hangi dört taçlı hükümdar böyle bir kudretle boy ölçüşebilirdi?

BUCKINGHAM. — Bütün o günler zarfında ben odamda kapalıyım.

NORFOLK. — Ne yazık, demek bir dünya haşmetini görmek fırsatını kaçırdınız. «O güne kadar debdebe bekârdı, fakat artık kendinden yükseğiyle evlendi,» denebilirdi. Her geçen gün ertesi güne bir şeyler öğertiyordu: hele son gün bütün geçen günlerin satvetini üzerinde topladı. Bir gün Fransız Kırallı, putperest ilâhları gibi pırlıl pırlıl altınlı cingıllar içinde, İngilizleri gölgede bırakıyor, ertesi gün İngilizler, Britanya'yı Hindistan'a çeviriyorlardı. Her fert kendi başına bir altın madeni olmuştu. Cüce boylu (page) leri sanki yaldızdan birer melekti. Zahmetli işlere alışık olmıyan hanımlar, ihtişamlı ve gösterişli süslerini muhafaza etmek gayretiyle âdeta ter döküyor, yanakları allık sürmüş gibi kızarıyordu. Bir gün evel bu temaşa, emsalsiz bir alkış tufanı kazanırken, ertesi gecenin üstünlüğü onu mânasız, hattâ zavallı bir mevkie düşürüyordu. Şöhrette denk bu iki kıraldan hangisi halkın gözüne ilişirse, onu medhediordu; ikisi de ortada görüldüğü için birini ötekinden üstün tutmağa kimin dili varabilirdi? Bu iki güneş — onlara bu isim verilmişti — teşrifatçıları tarafından silâha davet edilen bu iki asıl ruh, aklın hudularını aşan bir maharetle döğüşüler. Bevis'in¹ bir zamanlar efsanevi sayılan

¹ Bevis'in, Southampton'un şecaatini tasvir eden şarkıları ima edilmektedir.

o eski şecaat şarkılarının mümkün olduğu görüldü, itibar kazandı, ve herkes Bevis'e inandı.

BUCKINGHAM. — Zannedersem binaz fazla ileri gittiniz.

NORFOLK. — Şerefim hakkı için doğruyu severim; bu zaferler, bu eğlenceler ne kadar iyi anlatılırsa anlatılsın, mutlak hakikatteki ruhlarını ve canlılıklarını kaybederler. İşlerin gidişinden kimse müsteki değildi. Her şey vuzuhla görülebilmek için iyi tertibat alınmıştı. Festivalin tertip heyeti kendisine verilen işi hakkıyla yaptı. Her şey şahaneydi.

BUCKINGHAM. — Kim idare etti? Yani bu büyük temaşayı baştan başa tertibeden kimdi, dersiniz?

NORFOLK. — Şüphesiz, karakter ve mevki bu nevi işlere hiç müsait olmıyan birisi.

BUCKINGHAM. — Rica ederim, Lord hazretleri, kimdir, bu?

NORFOLK. — Bütün bunlar muhterem York kardinalinin basiretinin mahsulüdür.

BUCKINGHAM. — Canı cehenneme; haris parmağını sokmadığı aş yoktur. Bu çılgınca gösterişlerle onun ne alâkası vardı? Bu yağ tulumu kasap oğlunun koskoca cüssesiyle güneşimizin şifalı ışıklarından memleketi mahrum edebilmesine şaşıyorum.

NORFOLK. — Herhalde onda, kendisini bu gayelere eriştiren bir kıymet var efendim; çünkü lûtf ve inayetleriyle haleflerinin gidecekleri mu-

vaffakıyet yolunu daha sağılıklarında tâyin eden asıl cetlere dayanmadığı halde, kırala karşı yapılan bazı fevkalâde nakdî hizmetlerde kendisine başvurulmadığı halde, yüksek şahsiyetlere karabeti olmadığı halde, bir örümcek gibi ağını kendi örerek, sırf kendi meziyetlerinin kuvvetine dayanarak muvaffak olduğunu bize gösteriyor. Allahın ona ihsan ettiği akılla kendine Kırallın yanı başında bir yer temin ediyor.

ABERGAVENTY. — Allahın ona ne verdiğini bilemem, bırakın bu işe, benimkinden daha keskin gözler nüfuz etsin; fakat ben onun vücudunun her zerresinden gurur fışkırdığını görüyorum. Bunu nereden alıyor? Cehennemden değilse, şeytan ya hasisleşmiş, ya kimseye verecek kibir ve nahveti kalmadığı için kendi ruhunda yeni bir cehennem kurmağa başlıyor demektir.

BUCKINGHAM. — Neden bu iblis, Fransa seyahatinde Kıralla refakat edecek kimseleri tâyin ederken kendi keyfine hareket diyor da, Kıralla danışmıyor? Neden muhterem meclis heyetinin müdahalesi olmadan en az şeref verdiklerine, en büyük masrafları yükleterek asıllar listesini istediği gibi yazıp çiziyor?

ABERGAVENTY. — Ben şahsen biliyorum, akrabamdan en az üçü, bu yüzden mülkçe o kadar zarara uğradılar ki, bir daha eski durumlarına dönemeyeceklerdir.

BUCKINGHAM. — Bu büyük seyahat uğruna konaklarını satan birçok kimsenin belı hüküldü.

Bu çılgınca hazırlıklar, bu semeresiz buluşup konuşmalar neye yaradı?

NORFOLK. — Maalesef, Fransa ile yapılan sulh, edilen masrafa değmez.

BUCKINGHAM. — Görüşmeyi takibeden korkunç fırtınadan sonra, biribirinin tesirine kapılmadan, herkese bir ilham geldi. Herkes aynı kehaneti savurmağa başladı. Sulhun eteğini uçuran bu fırtınayı, yakında onun yok olacağına alâmet saydılar.

NORFOLK. — Patlak da verdi ya; Fransa, muahedenin hükümlerine riayet etmiyerek Bordo'daki tüccarlarımızın mallarına el uzattı.

ABERGAVENTNY. — Şu halde, demek Fransız sefiri bunun için hapsedildi?

NORFOLK. — Meryem hakkı için, böyle oldu.

ABERGAVENTNY. — Allah için sulh! Hem de lüzumundan fazla pahalıya mal olan bir sulh!

BUCKINGHAM. — Demek bütün bu işler bizim kardinal hazretlerinin başının altından çıktı.

NORFOLK. — Müsaadenizle hatırlatayım, Lord hazretleri; hükümet kardinal ile aranızdaki hususi anlaşmazlığı göz önünde tutmaktadır. Size tavsiye ederim, — bunun size hürmet eden ve selâmetinizi istiyen bir kalbden geldiğine inanınız — kardinalin kötü niyetini düşünürken bunun hizmetkârı veya aleti olan kudretini de unutmayınız. Siz onun mizacını bilirsiniz, intikamcıdır; ben de kılıcını bilirim, keskindir; uzundur, hattâ uzaklara

bile erişir; yetişemediği yere de fırlatır atar. Nasihatimi içinizde saklayınız, belki bir gün işinize yarar. İşte, size sakınmanızı tavsiye ettiğim sapan taşı geliyor.

(Kardinal WOLSEY girer, büyük mühür kesesi muhafızların nezareti altında önden götürülür, ellerinde kâğıtlar, iki kâtip Wolsey'e refakat ederler. Kardinal geçerken BUCKINGHAM ile birbirlerine istihkarla bakışırlar.)

WOLSEY, kâtibe. — Buckingham dukasının kâhyası, ha? İstintakı nerede olacak?

KÂTİP. — Burada efendim.

WOLSEY. — Bizzat hazır mı?

KÂTİP. — Evet, Lord hazretleri.

WOLSEY. — Pekâlâ, şu halde, biz bir şeyler daha öğreneceğiz, Buckingham'ın da biraz azameti kırılacak, demektir.

(Wolsey ve maiyeti çıkarlar.)

BUCKINGHAM. — Şu kasap köpeği dilinden zehir saçıyor da, bir türlü ağzını tıkrıyamıyorum. Şu halde en iyisi uyuyan köpeğin kuyruğuna basmamak. Dilenci bir âlimin bir asilzadeden fazla kudreti var. Ne günlere kaldık, Tanrım?

NORFOLK. — Ne o, kızdınız mı? Allahtan biraz sükûnet dileyin. Hastalığınızın yegâne ilâcı budur.

BUCKINGHAM. — Aleyhimde bir şeyler döndüğünü gözlerinden okudum. O bakışın hakîr

hedefinin ben olduğumu açığa vurdu. Anlıyorum, şu anda beni bir tuzığa düşürmekle meşgul. Kıralla gitti, hemen ben de gidip onu yıldırıncıya kadar gözlerimi gözlerine dikeyim.

NORFOLK. — Durunuz, Lord hazretleri, mantığımız tehevvrünüze ne yapmak niyetinde olduğunuzu sorsun. Dik bir tepeye tırmanırken, başlangıçta acele etmeğe gelmez. Hüddet azgın bir ata benzer, haline bırakılırsa, kendi ateşiyle yıpranır. Bütün İngiltere’de, bana sizden iyi nasihat verecek kimse yoktur. O halde bir dostumuza yapacağınız şeyi kendinize yapınız.

BUCKINGHAM. — Şimdi Kıralla gideceğim. Ya mevkiime has nüfuzumla bu alaçağı ezeceğim, veya artık insanlar arasında hiçbir fark kalmadığını söyleyeceğim.

NORFOLK. — Söz dinleyiniz; düşmanınız için yaktığınız ateşe kendiniz yanmayınız; süratte şiddet gösterirsek, hedefimizi aşar, yakalamak istediğimiz şeyi yakalamadan geçer gideriz. Bilmez misiniz, bir mayı kabartan ateş, görünüşte onu yükseltir, fakat hakikatte taşırır, ziyan eder. Söz dinleyiniz; size yol gösterecek kendi ruhunuzdan daha kuvvetli bir İngiliz ruhu yoktur. Tekrar ediyorum, hırsınızı muhakemenizle yenmeğe çalışınız.

BUCKINGHAM. — Size minnettarım, efendim; tavsiyelerinize riayet etmeğe çalışacağım, fakat Wolsey son derece mağrur bir mahlûktur. On dan böyle bahsedişim garazımdan değil, içimden

taşan samimiyettendir. Haziran ayında, dibindeki çakılları görünen su membaları kadar berrak kaynaklardan topladığım delillerle biliyorum ki, bu adam hain ve mürtektir.

NORFOLK. — Hain demeyiniz.

BUCKINGHAM. — Hattâ Kırala da söyliyeciğim; bu tilki ruhlu papaz, hayır, kurt; yahut her ikisi; çünkü o kurnaz olduğu kadar da doymak bilmiyen bir açgözlüdür. Her türlü denaate hem müstait, hem muktedir. Evet, ruhu ve mevkii birbirini ifsadediyor. Buradaki debdebesi yetmiyormuş gibi, onu Fransa'da da göstermek arzusuyla, efendimiz Kırallı, bize çok pahalıya mal olan şu mahut muahedeyi yapmak için teşvik ediyor. Devlet hazinesinin mühim bir kısmını yutan bu mülâkatın temin ettiği fayda ise, çalkınrken kırılan bir bardak kadar ömürsüz oldu.

NORFOLK. — Hakikaten öyle oldu.

BUCKINGHAM. — Rica ederim, müsaade ediniz. Bu kurnaz kardinal görüşme plânını kendi keyfine göre tanzim etti, ve tasdik edildi. «Olacak», dedi, oldu. Fakat netice itibariyle, ancak ölüye koltuk değneği vermek gibi bir mülâkat! Bu değerli Wolsey yanılır mıydı hiç? Elbet onun dediği olacaktı. A! Bakın bundan sonra ne oluyor. Anladığımıza göre bu hareket Kırallıçenin yeğeni imparator V. Charles'e bir nevi ihanet. O zaman Charles, teyzesi Kırallıçeyi ziyaret etmek bahanesiyle, hakikatte Wolsey'in kulağına bir şeyler fısıldamak için, İngiltereye geliyor. Çünkü Charles, İngiltere

ile Fransa arasındaki bu mülâkatın meydana getireceği dostluğun, kendi aleyhinde netice vermesinden korkuyor. Bu birlikten, kendini tehdideden zararlar sezer gibi oluyor. Bizim kardinalle mahrem konuşuyor, çünkü eminim, İmparator daha ondan vait almadan bedelini vermiştir, tabii talebi de derhal is'af edilmiştir. Buna rağmen seyahat takarrür edip bu uğurda birçok para döküldüğü halde, Charles hâlâ ümidini kesmemiş ve Kırallı bu kararından vazgeçirmeğe uğraşmıştır. Artık vakit geçmeden Kırallı hakikati benden öğrensin, ve kardinalin, sırf kendi menfaati için Kırallı şerefiyle alışveriş ettiğini bilsin.

NORFOLK. — Kardinal hakkında işittiklerime çok müteessir oldum; inşallah bunlarda bir yanlışlık vardır.

BUCKINGHAM. — Hayır, tek bir hecesinde bile; onu bütün delilleriyle sabit olacak bir şekilde anlatıyorum.

(BRANDON, yanında silâhlı bir ÇAVUŞ ve iki üç muhafızla girer.)

BRANDON. — Çavuş, vazifenizi yapınız!

ÇAVUŞ. — Buckingham Dukası, Hereford, Stafford ve Northampton Beyi büyük hükümdarımız Kırallı namına ihanetten maznun olarak sizi tevkif ediyorum, efendim.

BUCKINGHAM. — Görüyorsunuz ya, Lord hazretleri, tuzığa düştüm. Bu kötü hile ve desiseler beni mahvedecek.

BRANDON. — Hürriyetinizden mahrum olurken huzurunuzda bulunmağa mecbur olduğumdan müteessirim. Kıral, kuleye gönderilmenizi arzu buyuruyorlar.

BUCKINGHAM. — Mâsumiyetimi iddia etmek faydasız. Üzerimde, en temiz hareketimi fena tefsir ettiren bir damga var. Bunda, ve her şeyde ilâhî irade yerini bulsun. İtaat ediyorum. A! Lord Abergavenny, elveda!

BRANDON. — Hayır, o da size refakat edecektir. (*Abergavenny'ye dönerek.*) İleride verecekleri kararı öğreninceye kadar, Kıral hazretleri sizin de kuleye gitmenizi arzu ediyorlar.

ABERGAVENTNY. — Dükün dediği gibi, ben de ilâhî irade yerini bulsun, der, Kralın emrine itaat ederim.

BRANDON. — İşte Dükün papazı John de la Car ve kâtibi Gilbert Peck'in de tevkipleri için Kralın fermanı.

BUCKINGHAM. — Ya, demek bunlar da suikast aletleri; inşallah hepsi bu kadardır.

BRANDON. — Bir de Chartreux papazı var.

BUCKINGHAM. — A, Nickolas Hopkins mi?

BRANDON. — Ta kendisi.

BUCKINGHAM. — Kâhyam yalan söylemiş. Kardinal hazretleri mutlak onu da para ile elde etmiş olacak. Şu halde gün'lerim sayılı demektir. Bugün artık Buckingham'ın gölgesinden başka bir şey değilim. Wolsey'nin gölgesi ikbal güneşimle arama girdi. Elveda, Lord hazretleri.

II. SAHNE

Londra. Meclis odası.

*Borular çalar. KIRAL HENRY, KARDİ-
NAL'in omuzuna dayanarak girer. Sir
THOMAS LOVELL ve diğer asîller de
girerler. Kardinal, Kralın ayaklarının
dibinde ve sağında durur.*

*KIRAL. — Büyük itinanızdan dolayı size can
ve gönülden teşekkür ederim; tamamen şahsıma
nişan alan bir suikaste hedef olmuştum. Bunu
önlediğinizden dolayı size müteşekkirim. Bucking-
ham'ın kâhyası huzurumuza çağırılсын; itiraflarını
katî delillerle de ispat tettiğini bizzat işitmek
istiyorum. Efendisinin ihanetini noktası noktasına
bize bir kere daha anlatsın.*

*(İçerden bir ses yükselir: «Kıraliçeye yol
açınız.» KIRALIÇE KATHARINE, NOR-
FOLK DUKASI ve SUFFOLK DUKA-
SI'nın refakatinde girer; diz çöker; Kı-
ral riyaset yerinden kalkar, Kıraliçeyi
yerden kaldırır ve yanına oturtur.)*

*KIRALIÇE. — Hayır, bırakın diz çökeyim,
çünkü bir ricacıyım.*

*KIRAL. — Kalkınız, ve yanımızdaki yerinizi
alınız; ricanızın yarısını zikretmeğe lüzum yok,
çünkü kudretimizin yarısına sahipsiniz; kalan ya-*

rısına gelince, söylenmeden is'af edilmiştir. Siz hemen arzunuzu bildirin, derhal yerini bulacaktır.

KIRALİÇE. — Teşekkür ederim haşmetmeap, ricamdan maksat kendinizi sevmeniz, ve bu sevgide mevkiinizin vakarını da göz önünde tutmanızdır.

KIRAL. — Devam ediniz, Madam.

KIRALİÇE. — Haysiyet ve mevki sahibi birçok zevat bana baş vurarak tebaanızın büyük bir sıkıntı içinde olduğunu bildirdiler. Bunlara, size karşı sadakatlerini yaralayacak emirler gönderilmiş. (*Kardinal'e dönerek.*) Her ne kadar bu cebren para almak işinin mucidi olarak acı acı sizden şikâyet etmişlerse de, Lord Kardinal, efendimiz Kiral da, Allah şerefini her türlü lekeden masun buyursun, yakışıksız sözlerden masun kalamamıştır. Bunlarda sadakate aykırı, âdeta açıktan açığa isyana benziyen bir hal var.

NORFOLK. — Benziyen bir hal değil, hakiki isyan; çünkü bu vergi üzerine, işçilerini muhafaza edemiyen bütün terziler, iplik bükücülerine, yün tarayıcılarına, çırpıcılarına, ve dokumacılarına yol vermişler. Yeni hayata intibak edemiyen, ellerinde başka bir geçim vasıtası olmayan bu insanlar, açlık karşısında ye'se kapılarak, ölümü göze almış, hep birden isyan etmişler. Bu durumun sonu tehlikeli görünüyor.

KIRAL. — Vergi mi, ne için? Bu ne vergisi, Lord Kardinal. Mademki bundan bizim kadar siz de suçlu tutuluyorsunuz, şu halde, böyle bir vergiden haberiniz var mı?

WOLSEY. — Efendimiz, devlete aidolan bu işi ben de ancak diğerleri kadar bilebilirim; farkım kudret itibariyle değil, sırf sıra itibariyle başta gelmekten ibaret.

KIRALİÇE. — Hayır, Lord hazretleri, sizin ötkilerden fazla bir şey bildiğiniz yok; yalnız aranızdaki küçük fark, onların bildiklerinin de sizin tertibettiğiniz şeyler olmasıdır. Haydi bu kadarını tabii görelim; ya onların edinmek istemedikleri bilgilerin de kendilerine zorla kabul ettirilmesine ne diyeceksiniz? Artık kulakları hırpalıyacak kadar vahim bir durum alan bu uygunsuz şeyleri, hükümdarımın da işitmiş ve bilmiş olması lâzımdır. Bunların hep sizin başnızın altından çıktığını söylüyorlar, eğer doğru değilse, feci bir iftiraya uğramışsınız demektir.

KIRAL. — Vergi, vergi, ne imiş bu verginin nev'i, cinsi, biz de öğrenelim.

KIRALİÇE. — Sabrınızı tüketmekle fazla cüretkârlık ediyorum. Fakat mev'ut affınız bana cesaret veriyor. Tebaanızın sıkıntısına sebep, verilen haksız bir emirdir. Bu emre göre herkesin mevcut malının altıda birinin derhal müsadere edilmesi lâzımı geliyor. Buna mazeret olarak da sözde Fransa'da yapacağımız harbler zikrediliyor. İşte bütün ağızları açtıran, sadık tebaanıza ubudiyet vazifelerini unutturan, sıcak kalpleri soğutan, sadakat hislerini donduran hep bu küstah emirdir. Açıkçası hükümdarım, bir zamanlar dualarımızla dolu olan bu gönüllerde şimdi lânetler hüküm sürüyor. Bu tazyik altında, hiddetten çıldırmış hal-

kın öfkesi, itaat hislerini yok ediyor. Rica ederim, haşmetmeap, bu vaziyete karşı derhal bir tedbir düşününüz, çünkü hiçbir iş, bundan daha mübrem olamaz.

KIRAL. — Vallahi, bu işe çok canımız sıkıldı.

WOLSEY. — Bana gelince, tek reyimi kullanmaktan ileri gitmedim. Bu da âlim hâkimlerimizin tensibiyle oldu. Eğer gerek şahsi kabiliyetlerimi, gerek zatî değerimi bilmeden, icraatımın kaydını tutmağa kalkışan birtakım cahillerin iftirasına uğrıyorsam, buna da mevkiimin mukadderatı, faziletin geçmek mecburiyetinde olduğu amansız bir dönüm yeri demek lâzım geliyor. Kötü niyetlerin tenkidinden korkup hareketlerimize sekte vurmamak lâzımdır. Bunlar, umdukları birkaç lokmayı kapmak için yelken gemilerinin arkasından koşan ağgözlü balıklar gibidir. Bu çürük muhakemeli tefsirciler, ekseriya en iyi hareketlemizi bize maletmezler de, bilâkis kaba, ve mizaçlarına daha uygun gelen kusurlarımızı alkışlarlar. Korkar, hareketsiz durursak alay ederler. Yerimizde sıkı tutunmak gerek, yoksa hükümet kuklaları olur kalırız.

KIRAL. — Dikkat ve itina ile yapılan işler korkudan berîdir, fakat emsali olmıyan işlerin neticesinden korkulur. Evelce buna benzer bir şey yapılmış mı? Ben hiç zannetmiyorum. Tebaamızı kanundan uzaklaştırmak değil, irademize bağlamalıyız. Mallarının altında biri? Bu korkunç bir talep! Her ağacın filizlerini, dallarını, hattâ gövde-

sinin bir kısmını da alıyoruz demektir. Vakaa kökünü bırakıyoruz amma, bu kadar acemice budanmış bir ağacın hayat usaresini de hava emer, onu yok eder. İane istenmiş olan eyaletlere derhal tarafımızdan mektuplar gönderiniz. Emirlerle karşı gelenleri affetmiş olduğumuzu bildiriniz. Bu işi size bırakıyorum, rica ederim, çaresine bakınız.

WOLSEY, kâtibine. — Beni dinleyiniz, her eyalete Kırâlin af ve lûtuflarını bildiren mektuplar yazılsın; müşteki halk benim icraatıma muarızdır. Bu verginin ilgasiyle affın, idelâletimle meydana geldiği söylensin. İşlerin gidişine göre, yakında yine size talimat veririm.

(*Kâtip çıkar.*)

(*Buckingham'ın KÂHYASI girer.*)

KIRALIÇE. — Buckingham Dukasının teveccühünüzü kaybettiğine pek müteessir oldum.

KIRAL. — Müteessir olanlar pek çok. Kendisi âlimdir, nadir bir hatiptir; fitrî kabiliyetlerinde örneksiz; kendi kafasının kifayetiyle büyük hocaları okutacak kadar bilgili yetişmiş, fakat ne yazık ki, iyi maksatlara hizmet etmeyen bu fitrî kabiliyetler ve bu tahsîl, kötü gayelere alet olunca, habis şekiller alır, ve güzelliklerinin on misli çirkinleşirler. İşte harikalar sırasına geçmiş olan bu mükemmel adam, bir zamanlar bizi talâkatiyle teshir eder, saatleri dakika gibi geçirtirdi. Bugün bütün bu zatî değerleri canavar kılığına sokmuş, cehennem levsiyatına bulaştırmış, simsiyah etmiştir. Yanımıza oturunuz, şimdi her şeyi işiteceksi-

niz. Bu efendi onun çok itimadettiği bir adamıydı. Bakınız şimdi kendisinden haysiyet kırıcı, acıklı şeyler işiteceksiniz. (*Kardinal'e*) Emredin de evelce anlattığı fesat tertibatını bir kere daha anlatsın, çünkü bunu kaç defa dinlesek, ve ne kadar müteessir olsak yine azdır.

WOLSEY. — İlerle, ve sadık bir vatandaş sıfatıyla Buckingham Dukasından işittiklerini hiç korkmadan anlat.

KIRAL. — Açık konuş.

KÂHYA. — Evvelâ hemen hemen gün geçmezdi ki, Kırıl vâriissiz ölürse, tahtı eline geçirmek için elinden geleni yapacağını söylemesini. Bu sözleri damadı lord Abergavenny'ye söylerken, Kardinalden de intikam alacağını yeminle teyidettiğini kulağımla işittim.

WOLSEY. — Haşmetmeap, plânın bu tehlikeli noktasına dikkat buyurmanızı rica ederim. Yüksek şahsiyetinizin vâriissiz kalması hususunda hayalî sukutuna uğrayınca, o kötü niyetini dostlarınıza da teşmil ediyor.

KIRALİÇE. — Âlim Kardinalim, sözlerinizde insafsızlık etmeyin.

KIRAL. — Devam et, vâriissiz öldüğümüz takdirde, neye dayanarak kendinde kiralîyet hakkını görüyordu? Herhangi bir vesile ile bu noktaya da temas ettiğini duydun mu?

KÂHYA. — Onu bu hale getiren Nicholas Henton'un boş kehanetidir.

KIRAL. — Bu Henton da kim oluyor?

KÂHYA. — Bir Chartreux rahibi, efendim. Dükün kafasını her an hükümdarlık hulyalarıyla dolduran hususi papazı.

KIRAL. — Bunu nereden biliyorsun?

KÂHYA. — Haşmetbeabınızın Fransa'ya azimetinden biraz evel, St. Lawrance Poultney'deki Rose'da beni görünce, bu Fransa seyahatine dair Londralıların neler söylediğini sormuştu, ben de: «Fransızların Kırâ'ımıza ihanet etmelerinden korkuyorlar,» demiştim. Dük derhal, bunun hakikaten korkulacak bir şey olduğunu, ve mukaddes bir zatın sözlerinin tahakkuk edeceğine bir delil addedilebileceğini söyledi. Dük sözlerine devam ederek, «Bu muhterem zat, birkaç kere hususi papazım John de la Car'ı bana göndererek, münasip bir zamanda, bana mühim bir şey söylemesine müsaade etmemi rica etmişti. Kendisine tevdi ettiği esrarı, benden başka canlı bir mah-lûka söylemeyeceğine dair papazıma yemin ettirdikten sonra, yavaş yavaş şu sözleri söylemiş: «Dük'e söyleyin, ne Kırâl yaşıyacak, ne vârisleri; şimdiden halkın sevgisini kazanmağa çalışsın, İngiltere'ye o hâkim olacaktır.»

KIRALİÇE. — Yanılmıyorsam, siz Dük'ün kâhyasıydınız, ve kiracıların şikâyeti üzerine işinizi kaybettiniz. Dikkat ediniz, hiddet ve nefretinize kapılıp asıl bir insanı itham ederek vicdanınızı karalamayınız. Evet, size dikkat ediniz, diyorum, samimiyetle rica ediyorum, dikkat ediniz.

KIRAL. — Bırakınız, söylesin, (*Kâhya'ya*) devam ediniz.

KÂHYA. — Allahın ismine kasem ederim ki, doğruyu söyleyeceğim. Bu papazın, şeytanın işğvasına uyarak böyle kenametler savurmasına kal-kışmış olmasının pek muhtemel olduğunu, kendile-rinin bu gibi kehanetlere itimat göstermelerinin tevlidedeceği tehlikeleri Dük hazretlerine bütün vüzuhiyle anlattım. Dük bana: «Sus, bundan bana hiçbir zarar gelmez,» dedi. Sonra, eğer Kiral son hastalığından kalkmazsa, Kardinalin de Sir Tho-mas Lovell'in de kellelerini uçuracağını ilâve etti.

KIRAL. — Nasıl? Ha! Bu adamın niyeti kötü. Daha bir diyeceğin var mı?

KÂHYA. — Var, hükümdarım.

KIRAL. — Devam et.

KÂHYA. — Greenwich'te, haşmetmeabınız Dük'ü, sir William Bulmer meselseinden dolayı muahaze ettikten sonra...

KIRAL. — Evet, böyle bir şey hatırlıyorum, bana sadakat yemini etmiş olan adamımı Dük, ken-di hizmetine almıştı. Fakat devam et, bundan son-ra ne oldu?

KÂHYA. — O vakit şöyle demişti: «Eğer um-duğum gibi, bu iş için kuleye gönderilseydim, ben-de, babamın gaasıp Richard'a karşı oynamak niye-tinde olduğu rolü oynardım. Babam, Salisbury'de bulunan Kiral Richard'ın huzuruna çıkmak için yalvarmıştı. Eğer bu müsaade ihsan edilmiş olsay-dı, önünde diz çöküp hürmetlerini arz eder, gibi yaparak, bıçağını saplıyaktı.»

KIRAL. — Vay, koca hain!

WOLSEY. — Nasıl Madam, bu adam hapisten çıkarsa, Kiral hazretlerinin hayatı emniyette kalabilir mi?

KIRALIÇE. — Allah, hepimizi ıslah etsin!

KIRAL. — Dilinin altında bir şey daha var, söyle bakalım.

KAHYA. — Sonra babasının kama ile yaptığı gibi, Dük de bir elini hançerinin üzerine dayadı ve diğerini göğsüne koyarak gözlerini göklere kaldırdı, ve eğer kendisine bir fenalık yapılırsa, babasının kararsız bir niyet halinde kalmış olan işini kendi, eliyle başaracağına dair müthiş bir yemin etti.

KIRAL. — Ha! Demek gayesi vücudumuzu hançerine kılıf yapmaktır, öyle mi? Kendisi zaten mevküftür; derhal mahkemeye çağırın. Kanunun şefaati onun olsun, fakat zinhar, bizden bir yardım ummasın, geceleri gündüzleri yaratan ulu Tanrı hakkı için, ihanetin son derecesi bu!

III. SAHNE

LORD CHAMBERLAIN ile LORD SANDS girerler.

CHAMBERLAIN. — Fransa'nın, erkeklerimizi böyle aktörler gibi acayip kıyafetlere girecek kadar büyülemiş olması mümkün müdür?

SANDS. — Şu yeni moda ne kadar maskara

olsa, ne kadar erkeklığe yakışmıyan bir şekil olsa, bilmem neden, yine de mutlak tatbik edilir.

CHAMBERLAIN. — Benim anladığım, bu son seyahatten İngilizlerin ettiği istifade, Fransızvari bazı ağız buruşturmalar, dudak bükmelerden ibaret. Fakat bunlar yaman şeyler, ha! Bir kere bu tavrı takındılar mı, o kadar iyi muhafaza ediyorlar ki, yalnız kendilerinin değil, burunlarının bile eski Fransız kralılarından Pepin'e veya Clotharius'a müşavirlik etmiş olduğuna insanın yemin edeceği geliyor.

SANDS. — Ya o reveranslara ne dersiniz? Sanki karşınızda takma bacaklı topal insanlar eğilip bükülüyor; evelce, tabî yürüyüşlerini görmemiş olanlar, bunları at seyirmesine, oynak şişmesine uğramış zannedecekler.

SANDS. — Bu hal bana çok dokunuyor, Lord hazretleri, elbiseleri de tıpkı putperst kıyafetlerine benziyor; eminim, aklı başında bir hristiyan bunları arkasına giymez.

(*Sir THOMAS LOVELL girer.*)

Hayrola, sir Thomas Lovell, ne haber?

LOVELL. — Vallahi Lord hazretleri, saray kapısına asılan tamimden başka bir şey görmedim.

CHAMBERLAIN. — Neye dair?

LOVELL. — Şu seyahatten sonra sarayı kavgaya, dedikodu yuvası haline koyan, ve terzilerle dolup duran küçük beylerin ıslahına dair.

CHAMBERLAIN. — Pek memnun oldum, bizim mösyöler, İngiliz saray adamlarının Luvr'u görmeden de adam olabileceklerini düşünseler iyi ederler.

LOVELL. — Tamimdeki şartlara göre, Fransa'da edindikleri hoppalıkları züppelikleri bırakacaklar, bunlara dayanarak, kavga ve silâh kullanma hususunda kendilerinden üstün insanları hakîr görmeyecekler; tenis oynarken uzun çorap giymiyerek, 10 yeni, kırmalı kısa pantolonlarla ortada dolaşamıyacaklar. Ya şerefli insanlar gibi yaşayacaklar, ya pııyı pırtıyı toplayıp eski muhât'lerine dönecekler. Gittikleri yerde istedikleri kadar Fransızca konuşup gülünç olsunlar, kimin umurunda!

SANDS. — Hastalıklarına çare bulmanın vakti çoktan gelmişti, zira gün geçtikçe bu illet salgın halini alıyordu.

CHAMBERLAIN. — Fakat giderlerse, bu süslü budalaları hanımlar çok arıyacaklar.

LOVELL. — Meryem hakkı için, lordlar, bu soysuz çocuklar, kadınları kendilerine meclûbetmenin kolayını bulmuşlar. Biraz keman gıcirtısı, birkaç da Fransızca şarkı bu işe kâfi geliyor.

SANDS. — Allah belâlarını versin, defolup gideceklerine sevindim. Çünkü adam olmayacakları muhakkak. Umunu elemiş, eleğini asmış, taşralı bir lord sıfatıyla ben de, şöyle bir saat kadar oturur, rahat rahat şarkımı söylerim. Hem dinletirim de; Meryem hakkı için bu öyle yabana atılacak bir musiki değildir, ha!

CHAMBERLAIN. — Ne güzel söylediniz, lord Sands. Hem daha genç sayılacak bir yaştasınız.

SANDS. — Evet, Lord hazretleri, sağ oldukça da ihtiyarlamaya hiç niyetim yok.

CHAMBERLAIN. — Siz ne tarafa gidiyordunuz, sir Thomas?

LOVELL. — Kardinalin konağına. Siz de davetlisiniz, Lord hazretleri.

CHAMBERLAIN. — Sahi, bu akşam lordlara ve leydilere ziyafet veriyor; hem büyük bir ziyafet. Sizi temin ederim, memleketin bütün güzel-leri orada bulunacak.

LOVELL. — Bu papaz pek cömert, eli, kendini besliyen memleketinkî kadar ıvırk; ihsanı bol bir adamdır vesselâm.

CHAMBERLAIN. — Muhakkak asîldir. Aksini iddia eden müfteridir.

SANDS. — Olabilir, Lord hazretleri, çünkü ruhunda asalet var. Onun için cimrilik, yanlış akidelerden daha büyük bir günahdır. Din adamlarının çok sahavetli olmaları lâzım gelir, çünkü vazifeleri başkalarına örnek olmaktır.

CHAMBERLAIN. — Doğrudur, fakat bu günlerde bu kadar büyük bir ziyafet verebilenlerin sayısı pek çok değildir. Kayıgım şurada bekliyor, siz de benimle geliniz, sir Thomas, yoksa gecikeceğiz. Gecikmek hiç işime gelmez. Sir Henry Guildford'la birlikte teşrifatçılık vazifesi, bu akşam bize tevcih edildi.

SANDS. — Emrinizi bekliyorum, Lord hazretleri.

IV. SAHNE

York sarayında bir salon.

Çalgı sesleri. Kardinal'e mahsus bir sandalye önünde küçük bir masa. Misafirler için daha büyük bir masa. Bir kapıdan ANNE BULLEN'le diğer hanımlar ve efendiler girerler. Bunlar misafirdir. Diğer kapıdan Sir HENRY GUILDFORD girer.

GUILDFORD. — Kardinal hazretleri cümle-nizi selâmlar, ve sizlere, hoş geldiniz, der. , Bu geceyi istediğiniz gibi eğlenmenize hasrediyorlar. Bilhassa meclisi şereflendiren hanımların her türlü üzüntülerini bir tarafa bırakarak, gönüllerini şen tutmalarını temenni ediyorlar. Böyle asîl bir toplantıda candan ve gönülden ikram edilen nefîs şarabın ve iyi kabulün temin edebileceği neşeden hepinizin hisseyabolmanızı tavsiye ediyorlar. Neşelenin, güle güle eğlenin.

(Lord CHAMBERLAIN, Lord SANDS ve Sir THOMAS LOVELL girerler.)

(Chamberlain'e) Geç kaldınız, Lord hazretleri; bu güzel misafirleri düşünmek bile beni kuş gibi kanadlandırdı.

CHAMBERLAIN. — Gençsiniz, sir Henry Guildford.

SANDS. — Sir Thomas Lovell, eğer Kardinal benim yarım kadar lâik fikirli olsaydı, misafirlere

hemen içki ikram ederek gönüllerini hoş ederdi. Vallahi, bu misafirler de pek sevimli bir grup doğrusu.

LOVELL. — Ah, şu dakikada bunlardan bir ikisinin günah çıkaran papazı olsaydınız.

SANDS. — Keşki, günahlarının kefareti hafif olurdu.

LOVELL. — Meselâ, ne kadar hafif?

SANDS. — Bir kuş tüyü yataktaki kadar hafif.

CHAMBERLAIN. — Güzel hanımlar, lûtfen oturur musunuz? Sir Henry, siz sofranın o tarafındaki misafirlere yer bulunuz, bu tarafın mesuliyetini ben üzerime alıyorum. Kardinal hazretleri geliyor. Yok! Öyle donuk durmayın; ilki kadın yanyana oturunca ortaya bir soğukluk çöker; lord Sands, lûtfen şu iki hanımın arasına otursanız, mesele kalmaz.

SANDS. — Baş üstüne, Lord hazretleri, teşekkür ederim. Müsaadenizle lâtif leydiler. Yalnız biraz zirzopça konuşursam kusura bakmaym. Çatlaklık babamdan mirastır bana.

ANNE BULLEN. — Babanız deli miydi, efendim?

SANDS. — Evet, hattâ son derece çılgındı; aşkta da böyle idi amma, kimseyi ısırmazdı. Yalnız şimdi benim yaptığım gibi, bir nefeste yirmi-nizi birden öperdi. (*Yanındaki kadını öper.*)

CHAMBERLAIN. — Mükemmel, lord Sands, şimdi yerinizi buldunuz. Efendiler, eğer bu hanım

ların somurtmalarına meydan verirsiniz, kefaretinizi siz ödiyeceksiniz.

SANDS. — Hiç üzülmeyiniz, benim yanımdakileri bana bırakınız. Yardım istemem.

(Çalgı sesleri, Kardinal **WOLSEY** girer, makamına oturur.)

WOLSEY. — Safa geldiniz muhterem misafirlerim. Hiç çekinmeyiniz, istediği gibi gülüp eğlenmiyen asıl hanım veya efendi, benim dostum değildir. İşte sözlerimi tasdik için hepinizin sıhatine içiyorum (İçer.)

SANDS. — Çok asılsınız, lord Kardinal, uzun sözün kıyası, ben de teşekkürlerimi ihtiva eden böyle bir kadehle size mukabele ediyorum.

KARDİNAL. — Size minnettarım, lord Sands, yanızdakileri eğlendiriniz; hanımlar neşesiz görünüyorsunuz, efendiler, kabahat kimde?

SANDS. — Müsaade edin, Lord hazretleri, şu ateşin şarap güzel yanaklarını kızartsın, o zaman onlar söyler, biz susarız.

ANNE BULLEN. — Pek neşelisiniz, lord Sands.

SANDS. — Evet efendim, muhitimi bulunca öyle olurum. Şerefimize, Madam; hem öyle bir şey için içiyorum ki.

ANNE BULLEN. — Neden bunu açıkça söylemiyorsunuz?

SANDS, Kardinal'e. — İşte, nerede ise dillerinin açılacağını asaletmeabınıza arzetmemiş miydim?

(Davul ve boru sesleri, selâm topları.)

WOLSEY. — Bu da ne?

CHAMBERLAIN, *hizmetkâra.* — Baksanıza, biriniz gidip anlayın!

(Hizmetkâr çıkar.)

WOLSEY. — Âdeta bir harb sesi, acaba maksat ne? Korkmayın, hanımlar, bütün harb kanunları sizleri korumakla mükelleftir.

(Hizmetkâr geri gelir.)

CHAMBERLAIN. — Ne haber?

HİZMETÇİ. — Asîl yabancılardan mürekkep bir heyet. Bilmem, bana öyle geldi. Kayıkla gelmişler; karaya çıktılar, zannedersem, buraya ecnebi kırılların sefirleri sıfatıyla gelmişlermiş.

WOLSEY. — Aziz lord Chamberlain, lûtfen gidip kendilerini karşılayınız. Siz Fransızca konuşursunuz, onları hürmetle kabul ederek buraya, huzurumuza getiriniz de, bu güzeller cennetinin ışıklarıyla onlar da mest olsunlar.

(Chamberlain maiyetiyle çıkar. Herkes ayağa kalkar, sofralar toplanır.)

WOLSEY. — Ziyafet yarım kaldı, fakat telâfi ederiz. Hepinize afiyetli ve istihalar temenni ederim. Bir kere daha hoş geldiniz!

(Yeniden çalgı sesleri, KIRAL ve diğerleri çoban kıyafetinde, maskeli olarak lord CHAMBERLAIN'in refakatinde girerler. Doğru Kardinal'in önüne giderek onu zarafetle selâmlarlar.)

WOLSEY. — Asıl bir heyet! Ne arzu ediyorlar?

CHAMBERLAIN. — İngilizce bilmedikleri için zatı âlinize arz etmemi rica ettiler. Bu akşam, buradaki toplantıda bulunacak güzellerin şöhretini işitmişler. Güzelliğe karşı besledikleri büyük hürmet saikasıyla, bir saat kadar misafiriniz olarak hoş bir zaman geçirmelerine müsaade etmenizi sizden rica ediyorlar.

WOLSEY. — Lûtfen söyleyiniz, lord Chamberlain, evime verdikleri büyük şereften dolayı kendilerine binlerce teşekkür ederim. İstedikleri gibi eğlensinler.

(Her biri dans edeceği damı intihabeder. Kiral, Anne'ı seçer.)

KIRAL. — Bütün ömrümde tuttuğum güzel ellerin en lâtifi! Ey, güzellik, bugüne kadar senin ne olduğunu bilmiyordum.

(Musiki ve dans.)

WOLSEY. — Lord Chamberlain!

CHAMBERLAIN. — Efendim!

WOLSEY. — Rica ederim, şu birkaç kelimeyi, benim namıma misafirlere söyleyin: aralarında şahsiyeti itibariyle, oturduğum mevkie benden daha lâayık olan birinin bulunacağını zannediyorum. Eğer tanımak mümkün olsaydı, bu makamı en büyük sevgi ve saygılarımla kendilerine terk ederdim.

CHAMBERLAIN. — Baş üstüne, Lord harzetleri.

(*Maskelilere bir şeyler fısıldar.*)

WOLSEY. — Ne diyorlar?

CHAMBERLAIN. — Aralarında böyle bir zıtlık bulunduğunu hepsi itiraf ediyorlar, fakat kendisini sizin bulmanızı arzu ediyorlar. O vakit yerinizi alacaklar.

WOLSEY. — O halde durun, bir bakayım. Hepinizin müsaadesiyle, efendiler, ben Kırallımı seçiyorum.

KIRAL, yüzünden maskeyi sıyrarak. — Buldunuz, Kardinal, o! Bütün güzellikleri bir araya toplamışsınız. Pek iyi ediyorsunuz, fakat iyi ki papazsınız, yoksa hakkınızda vereceğim hüküm pek de lehinizde olamıyacaktı.

WOLSEY. — İltifatınıza teşekkür ederim haşmetmeap.

KIRAL. — Lord Chamberlain, buraya geliniz, şu güzel leydi kimdir?

CHAMBERLAIN. — Rochfort vikontu sir Thomas Bullen'in kızı, ve Kırallığın maiyetindeki leydilerden biri.

KIRAL. — Allah için güzel, ah, sevgilim, seni dansa kaldırdığım vakit öpmediğim için büyük kabalık etmişim. Sıhhatinize, içelim, hepinizin sıhhatine.

WOLSEY. — Sir Thomas Lovell, hususi salonunda ziyafet hazır mı?

LOVELL. — Evet, Lord hazretleri.

WOLSEY. — Danstan sonra herhalde hararet basmıştır, haşmetmeap.

KIRAL. — Oldukça.

WOLSEY. — İçeriki oda, biraz daha serin, efendimiz.

KIRAL. — Öyle ise herkes damını beraber getirsin, ben de sizi bırakmıyacağım, güzelim; eğlenelim, aziz Kardinal, eğlenelim; bu akşam altı kadeh, bu lâtif leydilerin sıhhatine, bir kadeh hepinizin sıhhatine, en son kadehimi de kendilerine birer defa daha kavalıyelik etmek şerefine içeceğim. Sonra da bu gecenin en güzel kızının kim olduğunu düşünelim. Haydi, çalgılar çalsın.

(Borular çalınırken çıkarlar.)

İKİNCİ PERDE

I. SAHNE

Westminster'de bir sokak.

*Saraya mensup İKİ EFENDİ girer,
ve karşılaşırlar.*

BİRİNCİ. — Böyle acele acele ne tarafa?

İKİNCİ. — Allah ömürler versin, Buckingham Dukasının âkubetini öğrenmek için White Hall'a.

BİRİNCİ. — Sizi bu külfetten kurtarayım. Muhakeme oldu, bitti, yalnız mahpusu geri getirmek merasimi kaldı.

İKİNCİ. — Siz orada mıydınız?

BİRİNCİ. — Evet, oradaydım.

İKİNCİ. — Rica ederim, anlatınız, ne oldu?

BİRİNCİ. — Derhal tahmin edebilirsiniz.

İKİNCİ. — Suçu sabit oldu mu?

BİRİNCİ. — Evet, neticesi, mahkûm da oldu.

İKİNCİ. — Vah vah, acıdım.

BİRİNCİ. — Ona acıyan sade siz değilsiniz.

İKİNCİ. — Rica ederim, muhakeme nasıl cereyan etti?

BİRİNCİ. — Kısaca anlatayım: büyük Dük maznun mevkiine geldi, ve kendisine isnadedilen

suçları reddetti. Hattâ masumiyetini ispat için kanunu âciz bırakan kuvvetli deliller gösterdi. Savcı ise, bilâkis, istintak edilen muhtelif şahitlerin ileri sürecekleri delillerin dinlenmesinde ısrar etti. Dük, bunların kendi müvacehesinde olmasına istedi. Bunun üzerine, kendi aleyhinde olmak üzere sabık kâhyası geldi. Daha sonra Gilbert Pack, hususi papazı John de la Car ve nihayet bütün bu felâkete sebeb olan fâsit rahip Hopkins mahkeme huzuruna çıktılar.

İKİNCİ. — Şu mahut kehanetleriyle Dük'ün başını döndüren herif, değil mi?

BİRİNCİ. — Ta kendisi, hepsi Dük'ü şiddetle itham ettiler. Zavallı Dük, bu ithamlardan sıyrılmak istedi, fakat yapamadı. Mahkeme erkânı şahitlerin gösterdikleri delillere dayanarak onu ihanetle itham ettiler. Dük, canını kurtarmak için uzun uzadıya, büyük bir bilgi ve talâkatle konuştu, fakat bütün bu sözler, o an için merhameti celbettiyse de, sonra unutuldu gitti.

İKİNCİ. — Dük bunları nasıl karşıladı?

BİRİNCİ. — Hakkında verilen hükmü, yani ölüm çanını işitmek için yeniden maznun mevkiine getirildiği zaman, o kadar büyük bir ıstırap içinde idi ki, alnından terler akıyor, ağzından hiddetli ve acul sözler çıkıyordu. Fakat yeniden kendisini topladı, ve sonuna kadar tatlı bir sima ve asîl bir metanet gösterdi.

İKİNCİ. — Ölümden korkacağını zannetmiyorum.

BİRİNCİ. — Korkmadığı muhakkak. O, her zaman mert bir erkekti. Yalnız, hâdiselerin sebebi onu biraz üzmüş olabilir.

İKİNCİ. — Hiç şüphesiz, asıl sebep Kardinal'dir.

BİRİNCİ. — Pek mümkün. Evvelâ, o sıralarda İrlanda mebusu olan Kildare'ı mahkûm ettiren, onu İrlanda'dan kaldırıp, kayımpederi Buckingham Dukasına yardım etmesini diye Surrey Kontunu onun yerine gönderen hep Kardinal değil mi?

İKİNCİ. — Bu hileli siyaset pek kötü bir niyetle kullanılmıştır.

BİRİNCİ. — Herhalde dönüşte hesap soracaktır. Bilmem farkında mısınız? Umumiyetle Kırallı birisine teveccüh gösterdi mi, Kardinal hemen ona bir iş bulur, hem de saraydan oldukça uzaklarda.

İKİNCİ. — Halk ondan şiddetle nefret ediyor. Ben de can ve gönülden yerin dibine geçmesini dilerim. Bilâkis bu dükü herkes seviyor; âdeta ona tapınıyor. Kendisine nezaket timsali cömert Buckingham diyorlar.

BİRİNCİ. — Durunuz, efendim; işte bahsettiğiniz asîl, fakat mahvolmuş adam geliyor.

(BUCKINGHAM Dukası, sir THOMAS LOVELL, ve sir WILLIAM SANDS'in refakatinde, arkasında halk, önünde muhafızlar, her iki yanında mızraklılar, ve idam baltası üzerine çevrilmiş olarak girer.)

İKİNCİ. — Yaklaşalım da, yakından görelim.

BUCKINGHAM. — Ey, bana acımak için zahmet edip buraya kadar gelen ahali, söyliyebileceklerimi dinleyin, sonra evlerinize dönün ve beni unutun. Bugün bir hain olarak hüküm giydim, ve o isim altında ölmeğe mecburum. Fakat eğer Kıralıma sadakatsizlik ettimse, Allah şahidim olsun, ve balta boynuma inerken vicdanım beni yerin dibine geçirsin! Beni ölüme mahkûm ettiği için kanuna düşman olmadım; o, vaziyete göre adaleti yerine getirmiştir. Fakat buna sebeboları biraz daha dindar olmalarını isterdim; ne olurlarsa olsunlar, onları candan affediyorum. Yalnız onlara vasiyetim olsun, habasetten şan ve şeref ummasınlar; kötülüklerini asıl adamların mezarları üzerine kurmasınlar, çünkü o zaman mâsum kanım onlara isyanla haykırır. Bu dünyada daha fazla yaşamak ümidim yok. Kıralımın merhameti benim işliyebileceğim en büyük günahı büyük, bilirim, fakat ona da sığınacak değilim. Ey, beni seven ve uğruma göz yaşı dökmek cesaretini gösteren asıl dostlarım, asıl arkadaşlarım, ölümün yegâne acılığı sizlerden ayrılmaktır. Sıyanet melekleri gibi son demine kadar yanımdan ayrılmayın, cellâdın baltası ruhumu cesedimden ayırırken hep birden dua edin de, ruhum arşa yükselsin. Haydi, Allah rızası için beni götürün.

LOVELL. — Merhametinize sığınıyorum, asıl Dük, eğer kalbinizde bana karşı gizli bir kin varsa, onu şu dakikada açıkça affediniz.

BUCKINGHAM. — Sir Thomas Lovell, sizi ve herkesi affediyorum; hem tıpkı kendim için temenni edebileceğim bir samahatle. Herhalde bana edilen fenalıklar affedilmeyecek kadar çok değildir. Mezarımı kötülükle damgalamak istemem. Şevketmeaba hürmetlerimi bildiririm, eğer Buckingham ismini ağzına alırsa, ona cennet yolunda rasladığınızı söyleyin. Bütün dualarımla hâlâ Kıralıma bağlıyım; ruhum beni terk edinceye kadar onu takdis edeceğim; ömrü sayamıyacağım kadar uzun olsun. Tebaasını severek ve onlar tarafından sevilerek payidar olsun! Âkıbet bu deveran onu da son demine erıştirdiği zaman, namına iyilikleri temsil eden bir âbide dikilsin!

LOVELL. — Sizi nehir kenarına götürmek mecburiyetindeyim, asaletmeap, orada vazifemi sir Nicholas Vaux'ya devredeceğim. Son dakikaya kadar yanınızda o bulunacaktır.

VAUX. — Hazır olun, Dük geliyor, söyleyin kayık hazırlansın, içerisine şanma lâyük döşeme konsun.

BUCKINGHAM. — Hayır, sir Nicholas, işi oluruna bırakın. Bu halimde gösteriş gülünç olur. Buraya gelirken sarayın, silâh ve şövalyelik işleriyle muvazzaf yüksek bir memuru, Buckingham Dukasıydım. Şimdi sadece Edward Bohum'um; fakat mânen beni itham eden alçaklardan o müzevvir ve yalancı heriflerden zenginim. İşte sözlerimin doğruluğunu kanımla mühürlüyorum. Bu mâsum kan bir gün onları inim inim inletecektir. Asıl babam Henry Buckingham, ilk defa olarak

gaasıp Richard'a isyan ettiği sırada, yardım için kendi adamlarından Banister'e başvurmuş, fakat ümidettiğini başaramayınca, o sefil tarafımdan ele verilmişti. Muhakeme bile edilmeden katledildi. Allah rahmet eylesin, Richard'ın yerine geçen VII. Henry, babamın ölümünden cidden müteessir olarak, şanlı bir hükümdara lâayık bir hareketle şerefimi ihya etti, ve mahvolmuş isminin asaletini bana iade etti. Bugün de oğlu VIII. Henry, dünyada beni mesudeden hayat, şeref, isim, nem varsa, hepsini bir anda mahvetti, ortadan kaldırdı. Muhakeme edildim, itiraf ederim, bu yüksek bir muhakeme idi. Bu nokta beni, zavallı babama nispeten, bir dereceye kadar memnun ediyor. Yalnız bir hususta mukadderatımız aynı; ikimiz de hizmet-kârımızın, ve en çok sevdiğimiz adamın ihanetine uğradık. Bu ne gayri tabii, ne kadar sadakate mugayir bir hizmet. Her şeyde bir maksadı ilâhî vardır, fakat sizler, beni dinliyenler, ölmek üzere olan bir adamın sözlerini katî bir nasihat olarak kabul ediniz, sakın fazla cömert davranıp sevgilerinizi ve nasihatlerinizi ibzal etmeyin. Çünkü bütün kalbinizle dostluk ettiğiniz insanlar, talihinizde en küçük bir terslik gördüler mi, sizden derhal uzaklaşırlar, ve ancak sizi mahvedebilecekleri bir yerde karşınıza çıkarlar. Ey insanlar, hepiniz bana dua ediniz. Uzun ve bezgin ömrümün son saati çaldı. Artık sizlerden ayrılmak mecburiyetindeyim, elveda! Elîm bir hâdiseden bahsetmek istediğiniz zaman, benim idamımdan

bahsedin. Şimdi her şey tamam, Allah günahlarımı affetsin.

(*Dük ve maiyeti çıkarlar.*)

BİRİNCİ. — Çok acıklı bir hâdise, korkarım bu iş müsebbiplerinin başına lânet yağdıracak.

İKİNCİ. — Eğer Dük mâsumsa, hakikaten pek yazık oldu, fakat söz aramızda, size bunu takibedecek olan yeni bir felâket haberi vereceğim. Eğer bu olursa, dükünkünden çok daha büyük bir felâket!

BİRİNCİ. — Sıyanet melekleri bizi korusun, bu ne olabilir? Herhalde sadakatimden, ketumiyetinden şüphe etmiyorsunuzdur?

İKİNCİ. — Tevdi edeceğim sır o kadar mühim ki, çok büyük bir ketumiyete muhtaç.

BİRİNCİ. — Söyleyin, boşboğaz olmadığımı bilirsiniz.

İKİNCİ. — Size itimadım var, söyleyeceğim son günlerde, Kıralla kraliçe Katharine'in ayrılacaklarına dair ortada dolaşan bir şayiayı duydunuz mı?

BİRİNCİ. — Evet ama, arkası kesildi. Çünkü dedikodu Kırallın kulağına gidince, hiddetlendi, şehreminine, bu şayanın önüne geçmesini, ve dil uzatanları susturmasını emretti.

İKİNCİ. — Fakat bugün bu şayia bir hakikattir, ve Kırallın bu işe teşebbüs edeceği muhakkak görülmüyor. Ya Kardinal veya yalkınlarından birisi, Kraliçeye olan kininden dolayı Kırallın kafasına, biçare kadını mahvedecek bir kurt sok-

muş. Son günlerde kardinal Campeggio'nun buraya gelişini de herkes bu meseleyle a'âkadar görüyor.

BİRİNCİ. — Bu mutlak kardinal Wolsey'in işidir. Toledo başpiskoposluğunu kendisine bahşetmiyen imparator Charle'den, yani Kırالیçenin yeğeninden intikam almak için yapıyor. Bu işte kasıt var.

İKİNCİ. — Zannederseniz işin tam can alacak noktasına dokundunuz, fakat bunun acısını Kırالیçeden çıkarmak zulüm değil mi?

BİRİNCİ. — Pek yazık, fakat bunun müna-kaşasını burada yapmak ihtiyatsızlık olur, sonra daha münasip bir yerde görüşürüz.

II. SAHNE

Sarayda bir mabeyn odası.

Lord CHAMBERLAIN bir mektup okuyarak girer.

CHAMBERLAIN. — «Muhterem Lord, emrettiğiniz atların iyi seçilmesi, terbiye ve teçhizi hususunda elimden gelen gayreti gösterdim. Hayvanlar genç, yakışıklı, ve şimalde bulunan en iyi cinstendi. Tam Londra'ya hareket edecekleri sırada, Kardinal'den yazılı emir getiren bir adam, onları cebren elimden aldı. Sebep ne imiş biliyor musunuz? Efendisi Kardinal'in arzuları, Kırıl müstesna, herhangi bir tebaanın arzularından

evvel yerine getirilmeliymiş. Tabii bu hareket karşısında ağızımızı açıp bir şey diyemedik, efendim.»

CHAMBERLAIN. — Maalesef öyle, alırsa alsın, fakat korkarım, bu gidişle kimseye bir şey bırakmıyacak.

(**NORFOLK DUKASI** ile **SUFFOLK DUKASI** girerler.)

NORFOLK. — Ne iyi tesadüf, lord Chamberlain!

CHAMBERLAIN. — İkinciniz de safa geldiniz efendim.

SUFFOLK. — Kıral ne ile meşgul?

CHAMBERLAIN. — Kendisini yalnız bıraktım. Düşünce ve sıkıntı içinde.

NORFOLK — Sebep?

CHAMBERLAIN. — Kardeşinin karisiyle evlenmiş olması vicdanını muazzep ediyormuş.

SUFFOLK. — Hayır, bana kalsa vicdanına başka bir kadın fazlası sokulmuş olsa gerek.

NORFOLK. — Evet öyle; hep bu Kardinal'in işi, kör talihin büyük oğlu kör papaz, talih çemberini eline almış istediği tarafa çeviriyor. Elbet bir gün Kıral da onun ne mahiyette bir adam olduğunu anlar.

SUFFOLK. — Allaha tan ilham bekliyelim, yoksa, kendi kendine anlıyacağı yok.

NORFOLK. — Hem işlerini nasıl bir dindarlık kisvesine bürünerek beceriyor. Evvelâ Kraliçenin yeğeni imparator Charles ile aramızdaki muahedeyi bozdu. Şimdi de Kralın içine girmiş,

oraya tehlike, şüphe, vicdan azabı, korku ve ümitsizlik tohumları ekmekle meşgul. Kırallı bunlardan kurtarmak için de boşanma tavsiye ediyor. Hem de kimden? Bir melek muhabbetiyle kendisini seven kadından, yirmi senedir boynunda asılı gezdirdiği halde, parlaklığından bir şey kaybetmemiş olan o değerli mücevherden; değil bugünkü debdebesi içinde, hattâ talihin en şiddetli bir darbesi altında bile Kırallı takdis etmekten, ona olan bağlılığından zerre kadar nükûl etmiyecek olan o dindar ruhtan.

CHAMBERLAIN. — Çok doğru, Allah beni Wolsey gibi bir müjâvirden korusun. Bu havadis âlemin dilinde dolaşıyor. Her sadık gönül buna ağlıyor. İşi incelemeye cesaret edenler, asıl maksadın Fransız Kırallının kızkardeşi olduğunu anlıyorlar. Allah bir gün Kırallın gözünü açsın da bu cüretkâr adamın kötülüklerini göstereyim.

SUFFOLK. — Bizi de esaretinden kurtarsın.

NORFOLK. — Halâsımız için candan dua edelim, buma hakikaten muhtacız; yoksa bu müta-hakkim herif hepimizi prenslikten uşak menzilesine indirecek. Herkesin şerefi sanki bir külçe halinde önünde duruyor, istediğini yükseltiyor, istediğini yerin dibine sokuyor.

SUFFOLK. — Ben, kendi hesabıma, lordlar, onu ne severim, ne de ondan korkarım. İşte benim düsturum: sayesinde yükselmediğim için, Kırallı arzu ettiği müddetçe, onsuz da yerimde durabilirim. Bence onun tel'ininin de, takdisinin de

hiçbir kıymeti yoktur. Kardinal'i eskiden de bilirdim, şimdi de bilirim. Onu bu kadar gururlandıran Papa'dır, varsın akıbetini de o düşünsün, beni alâkadar etmez.

NORFOLK. — Haydi içeri girelim, Kıralı başka bir işle meşgul edelim de kendisini fazla üzen düşüncelerden kurtaralım. (*Chamberlain'e*) Siz de gelir misiniz, Lord hazretleri?

CHAMBERLAIN. — Beni mazur görünüz, Kıral bana başka bir iş emretmişti. Hem kendilerini rahatsız etmek için hiç de iyi bir zaman seçmediğinizi anlıyacaksınız. Sıhhatler temenni ederim, lordlar.

NORFOLK. — Teşekkür ederiz, lord Chamberlain.

(*Chamberlain çıkar, Kıral perdeyi çeker, oturduğu yerde dalgın, dalgın okumaktadır.*)

SUFFOLK. — Ne kadar dalgın duruyor, herhalde pek kederli.

KIRAL. — Kim var orada?

NORFOLK. — Allah vere hiddetlenmese.

KIRAL. — Kim var orada, diyorum. Beni düşüncelerimle baş başa kalmaktan menetmek cesaretini nereden buluyorsunuz? Soruyorum size, ben kimim?

NORFOLK. — Siz bütün kusurları affeden lûtuşkâr bir kıralsınız. Hareketimizin hiçbir gizli tarafı yoktur, efendimiz. Bize şükûnunuzu ihlâl

etmek cesaretini veren devlet işidir. Bu hususta emirlerinizi almağa geldik, haşmetmeap.

KIRAL. — Fazla cüretkârsınız: defolun. İş zamanı gelince ben sizi çağırmasını bilirim. Dünya işleriyle uğraşacak zaman mı bu?

(*WOLSEY ile CAMPEIUS girerler.*)

KIRAL. — Kim o? Ha!... Benim kıymetli Kardinal'im. Yaralı vicdanımın sükûn ve tesellisi; sen hakikaten kırıllara lâayık bir devasın. (*Campeius'e*) Pek muhterem ve âlim Kardinal memlektimize safa geldiniz. O da, biz de, hizmetinize hazırız. (*Wolsey'e*) Aziz Kardinal, dikkat et, gevezelik etmiyeyim.

WOLSEY. — Estağfurullah efendimiz, buna imkân yok, bize bir saatlik hususi bir mülâkat bahşetmenizi dilerim.

KIRAL, *Norfolk ve Suffolk'a.* — Çıkınız, meşgulüz.

NORFOLK, *yavaşça Suffolk'a.* — Bu papa-zın haysiyet denilen şeyden hiç nasibi yok.

SUFFOLK, *yavaşça Norfolk'a.* — Herhalde ağza alınmıyacak kadar az. Yerinde gözüm yok, fakat bu hal böyle devam edemez.

NORFOLK, *yavaşça Suffolk'a.* — Böyle giderse, mutlak hücumla geçeceğim.

SUFFOLK. — Ben de.

(*Çıkarlar.*)

WOLSEY. — Şüphe ve tereddüdünüzün iza-lesini doğrudan doğruya Hristiyanlık âleminin reyine bırakmakla en büyük akıl ve hikmeti göstermiş oldunuz, haşmetmeap. Şimdi kimin darılmağa hakkı olabilir? Kim size karşı kötü bir niyet besliyebilir? Kırالیçeye gerek kan, gerek muhabbetle bağı olan İspanyalılar, eğer içlerinde zerre kadar iyi niyet varsa, muhakemenin âdil ve asıl olduğunu itiraf etmeleri lâzım gelir. Bütün Hristiyan ülkelerinin büyük din âlimleri noktai nazarlarını bildirmekte serbesttirler. Doğru hükümlemin beşiği olan Roma da, zatı asîlânenizin daveti üzere, hepsinin hesabına söz söylemek hakkını haiz olan bu muhterem zatı gönderdi. Bu âdil ve âlim kardinal Campeius'ü bir kere daha şevketmeabınızın takdim ediyorum.

KIRAL. — Ben de bir kere daha ona kollarımı açarak «Safa geldiniz, der, ve kardinaller fakültesine, hakkımda beslediği muhabbetten dolayı teşekkür ederim; çünkü bana tam istediğim gibi bir adam göndermişler.

CAMPEIUS. — Asaletmeap, bütün yabancılardan muhabbetine lâyık olacak kadar asîlsiniz. Getirdiğim fermanı size teslim ediyorum. Bu ferman mucibince, Roma mahkemesi, York Kardinali, sizi, bu işte bitaraf hüküm vermek üzere bana yardımcı tâyin ediyor.

KIRAL. — İki bitaraf zat! Ziyaretinizin sebebi derhal Kırالیçeye bildirilecektir. Gardiner nerede?

WOLSEY. — Kıraltıçeyi daima samimiyetle sevmiş olduğunuzu bilirim, haşmetmeap. Daha küçük bir mevkide olan bir kadının bile kanunen hakkı olan bir şeyi, tabii kendinden esirgemezsiniz. Yani kendisini müdafaa edecek bilginleri istemek hakkını reddetmezsiniz.

KIRAL. — Hâşa, memleketin en yüksek hukukçuları onu müdafaa edecektir. Hattâ aralarında, vazifesini en iyi yapan da teveccühümüze mazhar olacaktır. Allah esirgesin, katiyen başka türlü hareket etmek istemem. Kardinal, rica ederim, yeni kâtibim Gardiner'i çağırınız, kendisini cidden işine uygun buluyorum.

(*Wolsey çıkar.*)

(*WOLSEY, GARDINER ile birlikte tekrar girer.*)

WOLSEY, Gardiner'in kulağına. — Ver elini, sana saadet ve teveccüh dilerim, artık Kıraltın adamısın.

GARDINER, aynı tarzda. — Fakat daima beni yükselten siz efendimin emirlerini yerine getirmek üzere.

KIRAL. — Buraya gel, Gardiner, (*Kulağına bir şeyler fısıldar.*)

CAMPEIUS. — Lord Kardinal, evet bu adamın yerinde doktor Pace namında bir zat vardı değil mi?

WOLSEY. — Evet, öyle idi.

CHAMBERLAIN. — Âlim bir adam telâkki edilmiyor muydu?

WOLSEY. — Tabîî, tabîî.

CAMPEIUS. — Şu halde bana inanınız, ortaya birtakım fena fikirler yayılmış; hattâ sizin hakkınızda bile, lord Kardinal.

WOLSEY. — Nasıl, benim hakkımda?

CAMPPEIUS. — Halk sizin doktor Pace'i çekemediğinizi söylemekten çekinmiyor. Çok faziletli bir adam olduğu için, yükseleceğinden korkarak onu ebediyyen memleketten uzaklaştırmışsınız. Bu hâdiseden pek müteessir olan Pace, evvelâ çıldırmış, sonra da ölmüşmüş.

WOLSEY. — Rahmet olsun canına, delinin biriydi. Onu uzaklaştırmak en doğru bir hareketti. Âlemin dili durmaz, daima tenkid edecek bir şey bulur. Emirlerimi aynen yerine getirmiyen adamın benim yanımda işi yoktur. Şu noktayı iyi öğren, kardeş, dünyada kendimizden aşağı insanlar arasına karışmak için yaşamıyoruz.

(O sırada Gardiner çıkar.)

KIRAL, Wolsey'e. — Vaziyeti Kırالیçeye itidalle anlatınız. Büyük âlimleri kabul etmek için en münasip yer olarak Black Friar'ı düşündüm. Bu mühim işin halli için orada toplanacaksınız. Aziz Wolsey, bununın tefrişine nezaret et Allahım, gücü kuveti yerinde bir erkek için bu kadar sevimli bir hayat arkadaşını terk etmek ne acı, değil mi? Fakat ah, şu vicdan, o ne hassas bir uzuvdur! Maalesef Kırالیçeden ayrılmğa mecburum.

(Çıkar.)

III. SAHNE

Kıraliçe dairesinde bir mabeyn odası.

*ANNE BULLEN ve YAŞLI BİR KADIN
girerler.*

ANNE BULLEN. — Hayır, onun için değil. Asıl acı tarafı şu ki, Kıral senelerden beri onunla yaşıyor; Kıraliçe ise, hiç kimsenin, şerefine dil uzatamıyacağı afif ve mezih bir kadın; Allah hakkı için, kötülük nedir bilmiyen bir ruh. Haşmeti, debdebesi günden güne artan bir tacdarla ömür sürdükten sonra ayrılmak! Bu felâket, talihin kendisine güldüğü ilk günlerin saadetiyle mukayese edilince, bin defa daha acı. Bunca seneden sonra silkilip atılmak, insanları değil, canavarları müteessir edecek bir felâket!

YAŞLI KADIN. — En katı kalbler eriyor, onun matemini tutuyor.

ANNE BULLEN. — Arzu-yu ilâhî, ne denir? Muvakkat de olsa, keşki bu debdebeyi tımasaydı. E...h, felek çemberini birdenbire çevirir de insanı böyle alıştığı tantanadan mahrum ederse, acısı memlekette yeniden bir yabancı olacak.

YAŞLI KADIN. — Zavallı Kıraliçe, desene memlekette yeniden bir yabancı olacak.

ANNE BULLEN. — Asıl böyle olduğu için daha ziyade merhamete lâyık. Yemin ederim, o servet ve ihtişam içinde muhtarip ve münkesir yaşamaktansa, basit bir aileden olup mütevazı in-

sanlar arasında ömür sürmeğe kanaat etmek bin defa hayırlıdır.

YAŞLI KADIN. — En kıymetli varımız kanaatimizdir.

ANNE BULLEN. — Genç kızlık şerefim hakkı için, ben bir kiralıçe olmak istemezdim.

YAŞLI KADIN. — Doğrusu pekâlâ isterdim. Hem bu uğurda genç kızlığımı feda etmekten bile çekinmezdim. Hele, hele, bütün bu riyakâr sözlerinize rağmen siz de ederdiniz, ya! Hususiyle hilkatın bütün güzelliklerine sahibolan siz, elbet kadınlık hislerinden de mahrum değilsinizdir! Bütün dünya, nice büyükler, zenginler, hattâ kırıllar bu güzellikler karşısında eğilmişlerdir. Bence bunlar büyük nimetlerdir. İffetinize hürmetsizlik olmasın ama, o, ince bir güderi kadar yumuşak olan vicdanınız, biraz harekete gelip açılmasına müsaade ederseniz, bu nimetleri kabul etmeğe pek müsaittir.

ANNE BULLEN. — Yok, vallahi değildir.

YAŞLI KADIN. — Vallahi, vallahi, anladık, demek kiralıçe olmak istemiyorsunuz?

ANNE BULLEN. — Hayır, yeryüzünün bütün nimetlerine gark olsam hayır!

YAŞLI KADIN. — Garip şey, vakaa kiralıçe olamıyacak kadar ihtiyarım amma, karşıma böyle bir fırsat çıksa hiç düşünmem bile. Fakat rica ederim, söyleyin, bana bakayım, vücudunuzda bir düşes unvanını taşıyabilecek kudret de mi görmüyorsunuz?

ANNE BULLEN. — Hayır, katiyen.

YAŞLI KADIN. — Siz de pek cesaretsizmişsiniz, canım. Biraz canlanım, bakalım. Sizin karşınıza çıkacak bir genç kont olmayı hiç istemedim, doğrusu. Karşımda durmuş, mütemadiyen kızarıp bozariyorsunuz. Bu gidişle siz koca bulamazsınız.

ANNE BULLEN. — Ne münasebetsiz şeyler söylüyorsunuz. İşte bir kere daha yemin ederim, dünyayı verseler kraliçe olmak istemem.

YAŞLI KADIN. — Vallahi, şu küçücük İngiltere için bile kraliçelik şerefini kaçırmazdınız. Ben bir eyaletçiğe de razıyım. Bakınız, kim geliyor.

(*Lord CHAMBERLAIN girer.*)

CHAMBERLAIN. — Günaydın, madamlar, böyle gizli, gizli ne konuşuyordunuz, sorabilir miyim?

ANNE BULLEN. — Zahmetinize değmez, aziz Lord. Kraliçemizin felâketine acıyıp duruyorduk.

CHAMBERLAIN. — Evet, çok nazık bir mesele. Hareketiniz şerefli kadınlara lâıyk bir hareket. İnşallah her şey yoluna girer.

ANNE BULLEN. — İnşallah.

CHAMBERLAIN. — Duygularınız hakikaten ulvi. Böyle hilkatler ilâhî nimetlere mazhar olurlar. Olanca samimiyetle arz ediyorum, Madam, faziletlerimiz her yerde ve her zaman yüksek takdirler kazanmıştır. Kınal da size selâm ve iltifatlarını gönderiyor, ve size Pembroke Markizli-

ğini bahşediyor. Bu unvanın senelik varidatına Kıral hazretleri bin lira da kendileri ilâve buyuyorlar.

ANNE BULLEN. — Bilmem hürmetlerimi ve minnettarlıklarımı nasıl arz edeyim? Bütün varım bu lûtf karşısında bir hiçtir. Dualarım kutsiyeti olmıyan temennilerden ibaret. Temennilerim ise boş ve mânasız sözlerden ibaret. Fakat bütün bunlara rağmen dua ve temenniden başka mukabele edecek bir kudretim yok. Saltanatlarının bekası için daima dua eden bu cariyelerinin hürmet ve şükranlarını lûtfen haşmetmeaba arz ediniz.

CHAMBERLAIN. — Kırılımızın hakkımızda gösterdiği teveccühün cidden hayranıyım. (*Kendi kendine*) Şimdi daha dikkatle tetkik ettim, zarafet ve fazilet onun şahsında o kadar iyi imtizacetmiş ki, mutlak Kırılın kalbini teshir eden budur. Kim bilir, belki de bir gün bu kadından bütün ülkeyi aydınlatacak bir cevher doğacaktır. (*Anne Bullen'e*) Müsaadenizle gidip Kırıla mülâkatımızı arz edeyim.

ANNE BULEN. — Güle güle, muhterem Lord.

(*Lord Chamberlain çıkar.*)

YAŞLI KADIN. — Gördün mü şu kör talihi? Zaten hayat böyledir. Ben on altı senedir sarayda şunun bunun sadakasiyle geçindim, hâlâ da yoksul bir saraylı parçasından başka bir şey değilim. Siz saraya geleli daha kaç gün oldu? Ağzınızı açmadan boğazınıza kadar nimete boğuldunuz.

ANNE BULLEN. — Talihin bu cilvesine ben de şaştım kaldım.

YAŞLI KADIN. — Nihayèt siz de tadını tattınız. Bahse girişirim ki acı değildir. Size çok eski bir hikâye söyleyeyim: Vaktiyle güzel bir hanım varmış, dünyanın bütün servetine mukabil kiralıçe olmak istemezmiş; siz bu masalı duydunuz mu?

ANNE BULLEN. — Şimdi şakayı bırakın.

YAŞLI KADIN. — Bundan sonra arabanıza binmesem de türkünüzü söyleyeceğim. Hem şakarak nağmelerimle çayır kuşunu bastıracağım. Pembroke Markizi! Sırf şahsınıza beslenen hürmetten dolayı senede bin lira! Başka bir hizmet veya taahhüt mukabil de değil! Yemin ederim, bu kadarla kalmıyacak, binlerin arkası çabuk gelecektir. Malûm ya, mevki yükseldikçe elbisenin arka eteği de uzar. O vakte kadar, eminim, omuzlarınız düşeslik yükünü de kaldıracak hale gelecektir. Daha şimdiden kuvvetinizin arttığını hissetmiyor musunuz?

ANNE BULLEN. — Aziz Madam, siz keyfinizin istediği kadar şaka edebilirsiniz, fakat rica ederim buna şahsımı katmayınız. Eğer bu hâdisе bende bir değişiklik yapacaksa, yok olmayı tercih ederim. İleriyi düşündükçe içime baygınlıklar geliyor. Kıralıçe bedbaht ve tesellısiz. Onu ne zamandır yalnız bıraktık. Sakın burada işittiklerinizden kendisine bahsetmeyim.

YAŞLI KADIN. — Beni ne zannettiniz?

(Çıkarlar.)

IV. SAHNE

Black Friar'de bir salon.

Davullar ve borular bir hava çalar. Ellerinde gümüş asâ, iki ÇAVUŞ girer. Arkalarından resmî kıyafetli iki KÂTİP. Sonra CANTERBURY BAŞ-PİSKOPOSU yalnız. Arkadan iki PİSKOPOS daha. Onlardan birkaç adım geride, büyük mühür kesesiyle Kardinal şapkasını taşıyan iki SARAY Memuru. Sonra her birinin elinde gümüş salip bulunan iki PAPAZ. Onların arkasından elinde gümüş asâ (mace) taşıyan müsellâh bir çavuş refakatinde bir TEŞRİFATÇI. Bunu mütaakıp gümüş saplı bayrakları hâmil iki ADAM. Bunlardan sonra, yanyana iki kardinal (WOLSEY ve CAMPEPIUS). Yine kılıçlı ve asâlı iki ASÎL. KIRAL sancağın altına oturur. Yargıç sıfatını haiz iki KARDİNAL ondan daha aşağıdaki yerlerini alırlar. KIRALİÇE, Kıraldan biraz uzaktaki mevkiine oturur. Kardinaller meclisi ananesine tevfikân, piskoposlar mahkemenin iki tarafına sıralanırlar. Onlardan daha aşağıda kâtipler yerlerini alırlar. Lordlar piskoposların yanındadırlar. Geri kalan maiyet erkânı sahnenin münasip noktalarında dururlar.

WOLSEY. — Roma'dan gelen ferman okunacak, sükûtu muhafaza edelim.

KIRAL. — Evelce umum müvacehesinde okunup tasvip edildiği için tekrarına ne lüzum var? Vakit kaybetmiyelim.

WOLSEY. — Pekâlâ, devam ediniz.

KÂTİP, mübaşire. — Söyle, İngiltere kralı Henry mahkemeye gelsin.

MÜBAŞİR. — Henry, İngiltere Kralı!

KIRAL. — Burada.

KÂTİP. — Söyle, İngiltere kraliçesi Katharine mahkemeye gelsin.

MÜBAŞİR. — İngiltere kraliçesi Katharine!

(Kraliçe cevap vermeden sandalyesinden kalkar, mahkeme salonunu dolaşarak Kralın olduğu yere gelir. Ayaklarının dibine diz çökerek söze başlar.)

KIRALIÇE. — Merhametinize sığınarak sizden hak ve adalet diliyorum, efendim; çünkü ben yurdunuzun garibi, zavallı bir yabancıyım. Burada ne hakkımı müdafaa edecek bir hâkim, ne de adalet ve müsavatı temin edecek dostlarım var. Heyhat, efendim, anlıyamıyorum, sizi nasıl incittim? Hangi hareketimle sizi kırdım ki, benden yüz çevindiniz ve ayrılmak teşebbüsüne giriştiniz? Her zaman için sadık ve mütevazı bir eşiniz olduğuma ulu Tanrım şahittir. Daima arzularınızı memnuniyetle yerime getirdim, daima hiddetinizi tahrik etmekten çekindim; gözlerimi bir an yüzünüzden ayırmadım, orada göndüğüm temayüle göre, neşenizle neşelendim, kederimizle kederlendim; hiçbir arzunuzla karşı durdum mu? Sizin istediğiniz, her an benim de istediğim olmadı mı? Hattâ düşmanım olduğumu bildiğim halde, hangi dostunuzu

sevmeğe çalışmadım? Teveccüh göstermediğiniz hangi dostumla derhal alâkamı kesip ondan yüz çevirmedim? Yirmi seneye yakın hep bu itaat-kâr ruhla size eşlik ederek birçok çocuğunuza ana olduğumu unutmayınız, efendim; bu müddet zarfında mukaddes şahsınıza veya şerefime karşı işlediğim bir günahı, vazife ve muhabbette bir kusurumu beyan ve ispat edebilirsiniz, derhal beni kovunuz, hiddet ve nefretle kapınızı yüzüme kapayınız, ve beni adaletin keskin kılıcına teslim ediniz. Merhum babanız mükemmel, örneksiz bir kafa ve muhakemeye sahip, müdebbir bir zat olmakla meşhurdu. Babam İspanya kralı Ferdinand yıllardan beri saltanat süren hükümdarların en akıllısı olarak tanınmıştı; herhalde izdivacımızın meşru olmasını temin için her memleketin ulemasından rey almışlardır. Şimdi sizden, bana İspanya'daki dostlarımla müşavere etmek fırsatını bağışlamanızı istirham ediyorum. Eğer bunu reddederse- nize, o zaman Allahın emriyle arzunuz yerine gelsin derim.

WOLSEY. — Madam, burada bu kadar muhterem din âlimleri var, hangisini isterseniz kendinize vekil ve müdafî olarak seçebilirsiniz. Memleketin en doğru, en müstesna âlimleri dâvanızı müdafaa etmek için burada toplandılar. Şu halde, hem kendi sükûn ve se'âmetiniz, hem de Kralın şüphe ve tereddütlerini gidermek için muhakemeyi uzatmamak daha faydalı olur.

CAMPEIUS. — Kardinal hazretlerinin sözleri pek haklı ve yerindedir: binaenaleyh bu yüksek

mahkemenin bir an evel faaliyete geçmesi ve müdafaalarının dinlenmesi münasib olur.

KIRALIÇE. — Lord Kardinal size hitab ediyorum.

WOLSEY. — Buyurunuz, Madam.

KIRALIÇE. — Hemen ağlamak üzereyim, fakat bir kiral kızı ağlamaz, bu anda o rütbeye sahip değilsek bile, uzun seneler kiralıçe olduğumuzu tahayyül etmiştik; her şey bertaraf, bir kiral kızı olduğumuzdan kimse şüphe edemez. İşte bunu düşünerek göz yaşlarımı ateş kıvılcımlarına tahvil edeceğim.

WOLSEY. — Acele etmeyin, biraz sabırlı olunuz.

KIRALIÇE. — Ben sabretmesini de bilirim; fakat siz bu küstah tavırlarmızdan vazgeçmedikçe asla! Buna Allah da razı değildir. Çünkü birçok mühim vesilelerin verdiği kanaatle düşmanım olduğunuza iman ettim; binaenaleyh sizi redd ediyorum, bana hâkimlik edemiyeceksiniz; zira efendimle aramızdaki bu ateşi körükliyen sizsiniz; hemen Allahın rahmeti bu ateşi söndürsün; bir kere daha bütün ruhumla protesto ediyorum, hâkimliğinizi kabul etmiyorum; siz benim için en garz-kâr bir düşman, aynı zamanda doğruluk düşmanısınız.

WOLSEY. — Açık söylüyorum, her zaman insaf ve merhamet taraftarı, munis mizaçlı, bütün kadınların fevkinde akıl ve hikmet sahibi olan sizin gibi bir kiralıçeye bu sözler hiç yakışmıyor.

Hakkımda yanlış hükümler veriyorsunuz, Madam; ne size, ne de başka birisine haksızlık etmek için hiçbir kastım yok. Bu işte şimdiye kadar tuttuğum yol, ve bundan sonra varabileceğim hudut, Roma Kardinaller Meclisinin bir fermaniyle tâyin edilmiştir. Beni, Kıralla aranızdaki ateşi körüklemekle itham ediyorsunuz, ben bunu reddediyorum; işte Kiral burada hazır, eğer hakikaten bu dediğinizi yaptım da, şimdi inkâr ediyorsam, pek haklı olarak yalanımı yüzüme vurabilirler, tıpkı sizin doğruluğumu yüzüme vurduğunuz gibi! Kiral hazretleri isnatlarınızdan münezzeh olduğumu öğrenirlerse, aleyhinizde hareket etmediğimi de anlıyacaklardır. Benim yarama ancak Kiral devasâz olabilir, bu deva ise, hakkımdaki yanlış düşüncelerinizin izalesidir. Size istirham ederim, Madam, haşmetmeabı bu işe karıştırmadan fikirlerinizi tashih ediniz, ve lûtfen bir daha böyle konuşmayınız.

KIRALIÇE. — Lord hazretleri, Lord hazretleri, ben basit bir kadını, sizin bilginize, iktidarınıza karşı koyacak kudrette değilim. Sözlerinizde munis ve mütevazısınız; görünüşte bir din adamına yakışan şefkat ve tevazuunuz var; fakat gönlünüzden cüret, kasıt ve gurur taşıyor; talihinizin sevki ve haşmetmeabın lûtuflarıyla kademe kademe yükseldiniz ve etrafınızdaki kudretli insanlara dayanacak bir hale geldiniz. Himaye ettiğiniz bu insanlar, ve hizmetkârlarınız, arzu ve iradenizin temayülüne göre, size hizmet ediyorlar; mes'eginizin ruhani şerefinden ziyade, kendi şahsi

şerefimize kıymet verdiğinizi size söylemek mecburiyetindeyim. Tekrar ediyorum, sizi hâkim olarak kabul etmiyorum. Hepinizin önünde mukadderatımı Papa'ya tevdi ediyorum, ve dâvaman onun mukaddes huzurunda görülmesini talebediyorum.

CAMPEIUS. — Kırالیçe inatçılık ediyor, adalette muhakeme edilmeyi hor görüyor, ona ayak direyor, bu hayra alâmet değil, bakınız, gidiyor.

KIRAL. — Ona dönmesini söyleyin.

MÜBAŞİR. — Katharine, İngiltere Kırالیçesi, mahkemeye geliniz.

KIRALIÇENİN MIHMANDARI. — Madam, geriye dönmenizi istiyorlar.

KIRALIÇE. — Aldırmayınız, rica ederim, yolunuza devam ediniz; sonra sizi çağırırlarsa dönersiniz. Şimdilik Allah yardımcım olsun, çok canımı sıkıyorlar, tahammülüm kalmadı. Rica ederim yürüyün, geçin, bir dakika bile duramam; bir daha da bu iş için mahkemelerine ayak basmam.

(Kırالیçe ile mihmandarı çıkarlar.)

KIRAL. — Güle güle, Katharine; bu dünyada bir kimse çıkar da, benim bundan daha iyi bir karım var, derse, sakın inanmayın, çünkü yalan söyleyondur; ey, Katharine, sen eşsizsin, senin nadir meziyetlerin, o tatlı nezaketin, velilere yakışan tevekkülün, nefsine hâkimiyetin, itaat ederken emreden o müstesna kudretin ve daha saymakla tükenmiyen birçok asîl ve dindar vasıfların dile gelebilseydi, senin yeryüzündeki bütün kırالیçe-

rin kıraliçesi olduğunu ilân ederdi. O doğuştan asıldır, ve bana karşı da daima bu hakiki asaletine lâayık bir şekilde hareket etmiştir.

WOLSEY. — Benim lûtuflukâr efendim, asalet-meabınıza bu iş hakkında, herhangi bir vesile ile, bir telkinde bulunup bulunmadığımı, veya sizi bu teşebbüse geçirecek bir şüphe ve ihtirazi aklınıza koyup koymadığımı, burada bulunanların huzurunda, lûtfen beyan buyurmanızı en büyük tevazuumla rica ve istirham ederim; çünkü, şükür Allaha, asıl Kıraliçenin bugünkü durumu aleyhinde, muhterem şahsına zarar verebilecek tek kelime sarf etmedim. Her ne kadar tamamen tatmin edici olmasa bile, şerefime sürülen bu leke aynı mevkide temizlenmelidir.

KIRAL. — Lord Kardinal, sizi tebriye ediyorum, evet, şerefim namına sizi bundan tenzih ediyorum. Size tekrar etmeğe ne hacet, sebebinin kendileri de bilmiyen bir sürü düşmanınız var ki, tıpkı köy köpekleri gibi, biri havlayınca hepsi birden havlıyor; herhalde bunlardan birisi Kıraliçenin hiddetini aleyhinize tahrik etmiş olacak; sizi bu târizlerden tebriye ediyorum, hattâ daha doğrusunu ister misiniz? Bilâkis, bu meselenin kurcalanmasını asla istemediniz; ekseriya buna mâni oldunuz!... Şerefimle temin ederim, şimdiye kadar söylediklerim, lord Kardinal'i tenzih etmek içindi, artık beni bu yüksek mahkemeyi toplamağa sevk eden hakiki sebebi açıklamak cesaretini göstereceğim. Mesele şöyle oldu; lûtfen dikkat ediniz: Bayonne piskoposunun birkaç sözü evvelâ

vicdanımda bir rikkat, sonra şüphe ve tereddüt, nihayet bir azap uyandırdı. Bu zat o sırada Fransa sefiri olduğundan, kızımız prenses Mary ile Fransa Kralının ikinci oğlu Orlean Dukası arasındaki bir evlenme işini görüşmek üzere buraya gönderilmişti; henüz nihai bir karara varılmadan piskopos, kraliçe Katharine'in vaktiyle kândeşimin karısı olması hasebiyle, prenses Mary'nin meşru bir evlât olup olmadığını tesbit ederek efendisi Fransa Kralına bildirebilmesi için mühlet istedi. Bu tahhür, bu tereddüt vicdanımı kökünden sarstı, içime işledi, ve göğsümü parça parça eden şiddetli bir titreme kapladı. Kalbime birtakım karmakamışık düşüncelerin ve çekinmelerin yerleşmesine sebeb oldu. Evvelâ şöyle düşündüm, herhalde ben Allahın sevdiği bir kulu değildim; çünkü Allah, benden olacak bir erkek evlâda, ana rahminin mezardan başka bir şey olmamasını tabiata emretmişti; zira bütün erkek evlâtlarım ya doğmadan öldüler, ya doğar doğmaz. Ben bunu bir hükmü ilâhî telâkki ettim. Dünyanın en iyi saltanat vârisine lâayık olan memleketimi memnun edemiyecektim; sonra vârisiz kaldığı takdirde memleketin uğrıyacağı tehlikeyi düşündüm, bu bana çok elîm bir ıstırap verdi, işte böyle, vicdanımın vahşi ummanında batıp çıkarak, birlikte toplandığımız şu mecliste selâmet sahiline eriştim. Evet, o zaman çok acı çeken, memleketin bütün yüksek ulemasının, muhterem din adamlarının teminatına rağmen bir türlü sükûn bulmıyan vicdanımın takviyesi için sizleri topladım; evvelâ bu işe hususi

olarak başladım, ve size açıldım, Lincoln Lordu; size ilk başvurduğumda bu sıkıntı içinde nasıl ter döktüğümü hatırlarsınız.

LINCOLN. — Gayet iyi hatırlıyorum.

KIRAL. — Size derdimi uzun uzadıya anlattım; beni ne dereceye kadar tatmin edebilmiş olduğunuzu lûtfen kendiniz söyleyiniz.

LINCOLN. — Meselenin ehemmiyeti ve korkunç neticesi karşısında o kadar sarsıldım ki, en cüretkâr bir tavsiyemin bile şüpheli olacağını bildiğimden haşmetmeabınıza, bugün yürümekte olduğunuz yolu seçmenizi rica etmiştim.

KIRAL. — Sonra, Canterbury Lordu, size müracaat ederek bu toplantıyı yapmak üzere müsaadenizi aldım. Şu mahkemede hazır bulunanlardan, kendisine müracaat etmediğim kimse bırakmadım. Hepinizin el yazısını ve mührünü taşıyan şahsi muvafakatinizle hareket ettim; şu halde devam edin; çünkü bu hareketime sebep, faziletli Kırالیçe'ye karşı muhabbetimin azalmış olması değil, evvelce beyan ettiğim gibi, vicdanımı rahatsız eden acı ve dikenli meselelerdir; beni bu şüphe ve tereddüt zehrinden kurtarın, izdivacımızın meşru olduğunu ispat edin, kiralılık şeref ve vakarıma yemin ederim, dünyanın en eşsiz bir güzeline tercih ederek, kiralıçemiz Katharine'le ömrümüzün sonuna kadar yaşamağa razıyız.

CAMPEIUS. — Haşmetmeap, Kırالیçenin hazır bulunmadığı bu mahkemeyi, müsaadenizle başka bir güne talik etmek münasibolur; bu müddet zarfında da Kırالیçeyi Papa'ya başvurmaktan vaz-

geçirmek için ciddî bir teşebbüse geçmek lâzım gelir.

KIRAL, kendi kendine. — Farkındayım, bu kardinaller beni oyalıyorlar: Roma'nın her şeyi geciktiren ataletinden ve hilelerinden nefret ederim. Benim âlim ve sevgili adamım Crammer, bir an evel geri dön, sen yaklaştıkça bana teselli getirdiğini hissediyorum. (*Açıktan*) Mahkeme dağılsın, dağılsın diyorum!

(*Girdikleri sıra ile çıkarlar.*)

ÜÇÜNCÜ PERDE

I. SAHNE

Londra. Sarayda Kırallıçe dairesi.

KIRALIÇE. — Kız, elindeki işi bırak, sazını al da bir şarkı söyle, bin bir derdin içime çöktürdüğü hüznü belki dağıtır.

ŞARKI

Orpheus saziyle şarkı söylerken
Tepeleri donmuş yüce dağlara
Baş eğdirirdi bütün ağaçlara;
Güneşle sağnaktı sanki nağmesi,
Diriltirdi otları, çiçekleri,
Hemen sonsuz bir bahar yaratırdı.
Onun türküsünü işiten her şey,
Hattâ denizin dalgaları bile,
Boynunu büker uykuya dalardı;
Ne sihirlidir o tatlı nağmeler,
Gönül tasası hem gönül kederi
Ya sükûn bulur, ya yok olur gider.

(*Bir SARAY ADAMI girer.*)

KIRALIÇE. — Yine ne var?

SARAY ADAMI. — Müsaadenizle, asaletmeap, iki büyük kardinal kabul salonunda bekliyorlar.

KIRALIÇE. — Benimle konuşmak mı istiyorlar?

SARAY ADAMI. — Sizden bunu rica etmemi dilediler, efendim.

KIRALIÇE. — Kendilerine rica et, buraya buyursunlar. (*Adam çıkar.*) Benim gibi, Kırılın gözünden düşmüş zavalı, zayıf bir kadınla ne işleri olabilir? Ben bu gelişi hiç beğenmedim. Durup düşündükçe, bunların doğruluktan ayrılmıyan iyi insanlar olmaları lâzım gelir, diyorum, fakat her rahip başlığı giyen ruhan rahip değildir ki...

(*WOLSEY ve CAMPEIUS girerler.*)

WOLSEY. — Asaletmeaba sükûn ve selâmet dilerim.

KIRALIÇE. — Görüyorsunuz ya, biraz el işleriyle meşgulüm, lordlar, keşki daha fena günleri düşünerek tam mânasiyle bir ev kadını olsaydım! Benimle ne görüşmek istiyordunuz, muhterem lordlar?

WOLSEY. — Hususi dairenize çekilmemize müsaade buyurursanız, asaletmeap, ziyaretimizin asıl sebebini arz edeceğim.

KIRALIÇE. — Ne söyleyecekseniz burada söyleyiniz, henüz köşe bucak saklanmağa müstahak bir şey yapmış olduğumu zannetmiyorum. Keşki bütün kadınlar benim kadar hür bir ruhla bu

sözleri söyliyebilselerdi! Bu hususta o kadar üstün bir saadete mazharım ki, lordlar, bütün hareketlerim dile düşse, bütün gözler onların üzerine dikilse, bütün kötü niyetler, kıskançlıklar aleyhime dönse, umurumda değil, çünkü hayatımın bütün mânasiyle pürüzsüz olduğundan o kadar eminim ki...

WOLSEY. — Tanta est erga te mentis integritas, regina serenissima,¹.....

KIRALIÇE. — Rica ederim, Lord hazretleri, Lâtince konuşmayınız. Herhalde, memleketinize geldiğim güden beri her gün işittiğim bir lisanı öğrenemiyecek kadar haylâz değilim. Hem bana taallûk eden bu garip dâvadan yabancı bir dille bahsedilmesi onu büsbütün garipleştirir, âdeta bir şüphe havası yaratır. Lûtfen İngilizce konuşun, eğer sözlerinizde hakikatin ifadesi olursa, burada, zavallı hanımlarının hesabına size minnettar olacaklar vardır. Emin olunuz, lord Kardinal, çok haksızlığa uğradım, şimdiye kadar kasten işlemiş olabileceğim en büyük günah bile İngilizceyle açıkça söylenebilir.

WOLSEY. — Asîl Madam, gerek size, gerek haşmetmeaba hizmette göstendiğim saffet ve sadakatin bu kadar derin şüpheler uyandırmış olmasına pek müteessirim; biz sizi itham etmeğe, herkesin dilinde hürmetle takdis edilen şerefimize leke sürmeğe gelmedik; zaten lüzumundan fazla olan

¹ Ey, benim en temiz yürekli Kırالیçem, senin faziletine karşı herkesin beslediği iman o kadar bütün ve büyüktür ki...

kederinize bir elem de biz ilâve ederek size ihanet etmeğe gelmedik; biz sırf kıralla aranızdaki bu mühim anlaşmazlığa dair ne düşündüğünüzü öğrenmek, ve size hür vicdanlı namuslu adamlar sıfatiyle, dâvanız hakkındaki âdil mütalaa ve tesellilerimizi bildirmeğe geldik.

CAMPEIUS. — Pek muhterem Madam, henüz pek yakında, doğruluğunu ve şahsını lüzumundan fazla muahaze etmiş olduğunuz lord Wolsey, gerek ruhunun asaletinden, gerek asaletmeabınıza karşı hâlâ beslemekte olduğu derin bağlılık ve itaat hislerinden dolayı bütün bu muahazeleri unutup, benimle birlikte, sizinle barışmağa, size hizmetlerini, fikrî yardımlarını arz etmeğe geldi. .

KIRALIÇE, kendi kendine. — Evet, beni düşmanıma teslim etmek için. (*Onlara dönerek*) Aziz lordlar, hakkımdaki iyi niyetlerinizden dolayı her ikinize de teşekkürler ederim; şerefli insanlar gibi konuşuyorsunuz, inşallah hâdisat sözünüzle özünüzün bir olduğunu gösterir! Fakat şerefimle, hattâ haytımla bu kadar yakından alâkadar olan mühim bir meselede, nasıl olur da size derhal cevap verebilirim? Hakikaten korkuyorum, bu zayıf aklımla sizin gibi ağır ve âlim zatlara ne diyebileceğimi bilmiyorum. Allah biliyor ya, ben şurada kadınlarım arasında, el işi yapıp dururken, böyle bir ziyarete veya böyle bir işe hiç de muntazır değildim. Kırالیçelik günlerime hürmeten — çünkü bu şerefli mevkiin son demlerini yaşadığımı hissediyorum — bana dâvam için dostlarımla

istişare etmek fırsatını veriniz. Heyhat! Ben kimsesiz ve ümitsiz bir kadınıım.

WOLSEY. — Madam, bu endişeler Kırılın sevgisine karşı haksız bir şüphe teşkil eder; ümitleriniz de, dostlarınız da sonsuzdur.

KIRALIÇE. — İngiltere'de benim lehime hareket edecek dost herhalde pek azdır; nasıl olur, lordlar, velev her şeyi doğru söyleyecek kadar aklını kaçırmış olsun, bir İngiliz tasavvur edebiliyor musunuz ki, Kırılın arzusu hilâfına bana akıl öğretsin veya açıktan açığa benim tarafımı tutsun? Hayır, bu olamaz, derdimin hakiki ehemmiyetini takdir edecek, benim de tamamen itimadedebileceğim dostlarım burada değildir; onlar, tıpkı bütün diğer tesellilerim gibi, buradan çok uzaklarda, kendi memleketimdedirler, efendim.

CAMPEIUS. — Sözlerimi dinleyip bu kederlerinizi bir tarafa atsanız, pek iyi olur, Madam.

KIRALIÇE. — Ne gibi, efendim?

CAMPEIUS. — Bu hayati dâvanızı Kırılın himayesine tevdi ediniz; o, sizi seven, pek lûtuflukâr bir hükümdardır; böyle yaparsanız, hem şerefinez, hem de dâvanız için hayırlı olur; çünkü kanun aleyhinize bir hüküm verdiği takdirde, buradan şerefsizlikle ayrılmak zaruretinde kalacaksınız.

WOLSEY. — Kardinal Campeius doğru söylüyor, Madam.

KIRALIÇE. — Siz ikiniz de benim mahvımı istiyorsunuz, ve yalnız bunu söylüyorsunuz; bana vereceğiniz dindar nasihat bu muydu? Yazıklar

o'sun, fakat çok şükür, henüz her şeyden üstün, kırılların bile ifsadedemiyeceği bir hâkim var ki, mekânı arşı âlâdır.

CAMPEIUS. — Hiddetinize kapılıp hakkımızda yanlış hükümler veriyorsunuz.

KIRALIÇE. — Bundan siz utanın; ben de sizi faziletlerin cevheri, iki mübarek adam zannedyordum; fakat korkarım siz, en büyük günahların muhassalası, kalbsiz iki insansınız. Ayıp, lordlar, bu kötü yüreklerinizi ıslah ediniz; memleketinizde istihzaya, hakarete mâruz kalmış biçare bir kadma getirdiğiniz şifa ve teselli bu mu? Allah benim felâketimin yarısını size çektirmesin; görüyorsunuz ya, ben sizden daha merhametliyim, fakat dikkat edin, ilk ve son defa olarak söylüyorum, bir gün bu büyük felâketimin mesuliyeti altında ezilerseniz, sizi ikaz etmiş olduğumu hatırlayınız.

WOLSEY. — Madam, bu yaptığımız sırf çılgınlık, biz size iyilik etmeyi teklif ediyoruz, siz bunu hıyanetle tefsir ediyorsunuz.

KIRALIÇE. — Sizin bana hiçbir iyilik ettiğiniz yok; size de, sizin gibi âlim taslaklarına da yazıklar o'sun! Eğer kalblerinizde zerre kadar adalet veya merhamet olsaydı, bütün kıymetiniz sırtınızdaki dinî kisveden ibaret olmasaydı, bu karışık dâvamı benden nefret eden bir adamın eline tevdi etmemi ister miydiniz? Heyhat! Hem de beni çoktan gönlünden atan, şimdi de yatağından kovan bir adamın eline! Artık ihtiyar oldum, lordlar, Kıralla hayat arkadaşlığım sırf emirlerine itaatten ibaret; nafile, ne kadar gayret etseniz,

başıma bundan daha büyük bir felâket getiremezsiniz.

CAMPEIUS. — Korkularınız felâketinizden daha üstün!

KIRALIÇE. — Madem ki faziletin dostu yok, bırakın kendimi kendim müdafaa edeyim! Size sorarım, bu kadar senedir Kırılın sadık bir zevcesi olmadım mı? Boş gurura kapılmamış, asla şüphe altında kalmamış bir kadın değil miyim? Kırılın sevgisine bütün muhabbetimle mukabele etmedim mi? Allahtan sonra en çok onu sevip, ona itaat etmedim mi? Bu sevgimi âdeta bâtil bir itikat haline getirerek, onu hoşnudetmek için dualarımı bile ihmal etmedim mi? Bütün gayretlerimin mükâfatı bu mu olacaktı? Bu çok büyük haksızlık, lordlar. Kocasına tam mânasiyle sadık kalmış, onun haricinde dünya zevkı tahayyül etmemiş bir kadın tasavvur edin, ona ben bir de sonsuz sabır ilâve edeyim.

WOLSEY. — Madam, hakkınızdaki iyi niyetlerimizden uzaklaşıyorsunuz.

KIRALIÇE. — Lord hazretleri, efendinizin bana verdiği asıl unvanı kendi arzumla terk etmek suçunu işlemeğe cesaret edemem. Beni bu şerefli mevkiimden ölümden başka hiçbir şey ayıramaz.

WOLSEY. — Lûtfen beni dinleyiniz.

KIRALIÇE. — Keşki bu İngiliz topraklarına ayak basmaz olsaydım, memleketinize has olan o müdaheneleri duymaz olsaydım; yüzleriniz melek gibi, fakat kalblerinizin ne olduğu ancak

Allaha malûm; şimdi benim halim ne olacak? Ben yeryüzünde yaşayan kadınların en biçaresi, en talihsiziyim! (*Maiyetindeki kadınlara dönerek*) Zavallı kızlarım, ya sizlerin talihi neler gösterecek? Ne merhamet, ne dost, ne ümit, ne de arkamdan ağlıyacak akrabam bulunan bir memlekette âdeta bir kazazedeyim; belki bir mezarım bile olmayacak; bir zamanlar tarlaların sultanı olarak etrafına güzellik saçarken, bir gün sapının üstünde boynunu büküveren bir zambak gibi mahvolup gideceğim.

WOLSEY. — Asaletmeap, maksadımızın samimiyetine sizi inandırmak mümkün olsa, daha müsterih olurdunuz; aziz Madam, ne için, hangi sebepten dolayı size fenalık etmek istemiş olabiliriz. Heyhat, mevkiimiz, mesleğimiz icabı tuttuğumuz yol buna muhaliftir; vazifemiz gönüllere keder değil, şifa vermektir. Allah aşkına ne yaptığınızı düşününüz; bu hareketinizle hem şahsınızı incitir, hem de Kırallı büsbütün kendinizden soğutursunuz. Prenslere itaate o kadar meftundurlar ki, itaat edene kollarını açar, fakat inatçı ruhlar karşısında kabarıp, korkunç fırtınalar gibi dehşet kesilirler. Bilirim, sizin nazık, asîl bir mizacınız, sakın denizler kadar âsude bir ruhunuz vardır; rica ederiz, dediğimiz gibi, bizi Kıralla aranızı bulmak isteyen dost ve hizmetkârlarınız olarak kabul ediniz.

CAMPEIUS. — Madam, böyle olduğumuzu siz de anlayacaksınız; bu kadınca endişelerle faziletlerinize haksızlık ediyorsunuz; ruhunuz gibi asîl

bir ruh böyle şüpheleri kalp para gibi fırlatır atar; Kiral sizi seviyor; dikkat edin bu muhabbeti kaybetmeyin. Bize gelince, eğer işinizi elimize tevdi ederseniz, en büyük gayretimizle size hizmet etmeğe hazırız.

KIRALIÇE. — Ne isterseniz yapınız, efendim, ve sizlere karşı kabalık ettimse, lûtfen beni affediniz; biliyorsunuz, ben sizin gibi yüksek insanlara icabeden cevabı vermekten âciz, zekâsı kıt bir kadını. Lûtfen haşmetmeaba hürmetlerimi arz ediniz, hâlâ gönlümün hâkimidir, ömrüm oldukça dualarım da onun olacaktır. Buyurun, muhterem kardinaller, nasihatlerinizi bahşediniz; bu memlekete ayak bastığı zaman, bir gün gelip de vakarını bu kadar pahalıya satın alacağını aklından bile geçirmiyen kadın, şimdi size rica ediyor.

(Çıkarlar.)

II. SAHNE

Kiral dairesinin mabeyn odası.

**NORFOLK, SUFFOLK dukaları ve
SURREY KONTU girerler.**

NORFOLK. — Şimdi hepiniz şikâyetlerinizi sebatla teyidederseniz, artık Kardinal tutunamaz; fakat bu fırsatı kaçırsanız, zaten tahammül ettiğiniz rezaletlere daha yenilerinin de ilâve edilmeyecğine dair size teminat veremem.

SURREY KONTU. — Kayımpederim Dükü hatırlamak ve Kardinalden onun intikamını almak için önümè çıkacak en küçük bir fırsatı sevinçle karşılarım!

SUFFOLK. — Memleket büyüklerinden hangisi onun hakaretine, hiç değilse garip bir şekilde ihmaline maruz kalmamıştır? Kendi şahsından başka kimin asaletine hürmet etmiştir?

CHAMBERLAIN. — Ne isterseniz söyleyiniz, lordlar, onun hepimiz tarafından nasıl bir muameleye müstahak olduğunu biliyorum; fakat bugün zaman bize fırsat verdiği halde, ona büyük bir şey yapamıyacağımızdan korkuyorum. Eğer onun Kıralla görüşmesinin önüne geçemezseniz, nafile aleyhinde harekete kalkışmayım, zira dilinde Kırallı teshir eden bir büyü var.

NORFOLK. — Merak etmeyin o büyü bozuldu, Kırallı onun aleyhinde, sözlerinin o meşhur tathılığını ebediyen ihlâl eden neler öğrendi, neler! Kırallı kararı katîdir, Kardinal bu defa onun gazabından kurtulamıyacaktır.

SURREY KONTU. — Böyle havadis'leri ömrümün her saatinde duysam, yine memnun olurum.

NORFOLK. — İnanınız, bu tamamen doğrudur; boşanma meselesinde Kırallı arzusunı aykırı icraatı meydana çıktı; hem öyle bir çıkış ki, darısı düşmanlar başına.

SURREY KONTU. — Bu gizli plânlar nasıl oldu da ortaya çıktı?

SUFFOLK. — Hem pek garip bir şekilde.

SURREY KONTU. — Aman nasıl, nasıl?

SUFFOLK. — Kardinal'ın Papa'ya yazdığı mektup yanlışlıkla Kırıl'ın eline geçti, bu mektupta, Papa'dan hükmü geciktirmesi rica ediliyor, boşanma tahakkuk ederse tehlikeli bir durum hâsıl olacağı söyleniyor ve şu sözler ilâve ediliyordu: «Anladığıma göre, Kırıl'ım, Kırılçe'nin maiyetindeki kızlardan leydi Anne Bullen isminde bir mahlûka tutkundur.»

SURREY KONTU. — Hakikaten Kırılın böyle bir alâkası var mı?

SUFFOLK. — Hiç şüphe etmeyin.

SURREY KONTU. — Bundan bir şey çıkar mı dersiniz?

CHAMBERLAIN. — Kırıl, bu işte Kardinalin parmağını sezdi; gizli, kapaklı yollardan şahsi menfaati için çalıştığını anladı; yalnız bu sefer, hastasının ölümünden sonra ilâç getiren bir doktor gibi, Kardinalin bütün hileleri boşa gitti, çünkü Kırıl, bu güzel Leydi ile evlenmiş bile.

SURREY KONTU. — Keşki hakikatten evlenmiş olsa!

SUFFOLK. — Bu temenninizde size saadetler dilerim, Lord hazretleri, çünkü yerine gelmiş olduğunu arzederim.

SURREY KONTU. — Bu yeni izdivaç kutlu olsun derim.

SUFFOLK. — Ben de amin derim.

NORFOLK. — Herkes bu duaya iştirak eder.

SUFFOLK. — Taç giyme merasimi için emir verildi! Meryem hakkı için bu henüz pek taze bir havadis, daha birçokları bunu duymamıştır bile; fakat lordlar, bu hanım kız pek zarif bir mahlûk, akıl, güzellik hepsi tamam. İçimde öyle kablelvuku bir his var ki, bu kadından memleketeye ebediyen hatırlanacak bir saadet, bir nimet doğacak.

SURREY KONTU. — Fakat Kiral, Kardinalin bu mektubunu hazmedecek mi dersiniz? Allah esirgesin!

NORFOLK. — Ellerimi hazreti Meryem'e açarak amin ederim.

SUFFOLK. — Hayır, hayır, bu mektup işinin tesirini artıracak birtakım pürüzlü işler daha var. Meselâ, Campeius veda etmeden Roma'ya sıvıştı; Kralın işini yüzüstü bırakarak, Roma'daki plân ve tasavvurlarını müdafaa etmek üzere, Kardinalimizin ajanı sıfatiyle alelâcele Roma'ya gönderildi; sizi temin ederim, Kral bunu öğrenince o meşhur «Ha!» sını savurmuştur.

CHAMBERLAIN. — Hemen Allah ona her şeyi malûm etsin de, daha şiddetli «Ha!» lar savursun!

NORFOLK. — Crammer ne vakit dönüyor, Lord hazretleri?

SUFFOLK. — Döndü, ve hemen hemen bütün üniversitelerden Kralı memnun edecek mütalâaları da birlikte getirdi. Zannedersen, pek yakında hem ikinci izdivacı, hem de taç giyme merasimi ilân edilecektir. Katharine'e artık Kraliçe den-

miyecek, sadece merhum prens Arthurun dul zevcesi sıfatıyla anılacak.

NORFOLK. — Bu Crammer pek değerli bir zat, Kıraltın işiyle de bir hayli uğraştı.

SUFFOLK. — Evet, uğraştı, bu yüzden başpiskopos olduğunu da göreceğiz.

NORFOLK. — Ben de öyle işittim.

SUFFOLK. — Doğrudur. . . . Kardinal!

(*WOLSEY ve CROMWELL girerler.*)

NORFOLK. — Bakın, bakın, üzgün görünüyor.

WOLSEY. — Mektubu Kıraltı verdiniz mi Cromwell?

CROMWELL. — Yatak odasında teslim ettim.

WOLSEY. — Açıp içine baktı mı?

CROMWELL. — Derhal mührü fekekti, kâğıtları açtı, evvelâ ciddiyetle tetkik etti; yüzünde, işe ehemmiyet verdiği gösteren bir mâna vardı. Sonra, bu sabah burada kendisini beklemenizi emretti.

WOLSEY. — Nasıl, dışarı çıkmaya hazır mıydı?

CROMWELL. — Şimdiye kadar hazırlanmış olsa gerek.

WOLSEY. — Beni biraz yalnız bırakınız.

(*Cromwell çıkar.*)

(*Kendi kendine*) Fransa Kıraltının kızkardeşi, Alençon Düşesiyle evlenmesi lâzım. Onunla evle-

necek! Anne Bullen! Hayır, ben ona Anne Bullen, man bullen alamam. Bu işte sade yüz güzelliği değil, başka işler de var. Bullen! Hayır; bize Bullen'lerin lüzumu yok. Ah, vakit geçmeden Roma'dan bir haber alabilsem! Pemproke Markizi imiş, püf!

NORFOLK. — Can sıkıntısı içinde.

SUFFOLK. — Belki de Kıralın kendisine dış bilemediğini duymuştur.

SURREY KONTU. — Şimdiye kadar epeyce keskinleşmiştir de. Ya Rabbim, sen adaletini icra et!

WOLSEY, kendi kendine. — Sabık kraliçenin maiyetindeki kadınlardan, bir şövalye kızı, hanımının hanımı, kraliçenin kraliçesi! Yok bu mumun ışığı bulanık, fitilini kesmek bana düşüyor, şu halde kökünden keserim, söner gider. Bu mevkîe lââyık, faziletli bir kız olduğunu biliyorum; iyi ama, kuş beyinli, yalnız hisleriyle hareket eden bir protestan (Lutherîci) olduğunu da biliyorum; idaresi zaten güç olan Kırılımızın gönlüne böyle bir mahlûkun girmesi dâvamıza muhaliftir; yine aramızda bir kâfir türedi, Crammer denilen bu yaman kâfir, sokuldu ve Kıralın gözüne girdi; her sözüne inanılan bir gözde oldu.

NORFOLK. — Bir şeye fena halde üzülüyor.

SURREY KONTU. — Dilerim Allahtan, can damarını kemirecek bir derdolsun!

(*KIRAL elindeki tomarı okuyarak girer, yanında LOVELL vardır.*)

SUFFOLK. — Kıral, Kıral!

KIRAL. — Yalnız kendi payına ne azîm bir servet toplamış! Buna göre, günün her saatinde sarfiyatı da oluk gibi akıyor demektir. Nasıl olur da bunu meşru bir kazanç gibi gösterebilir? A, lordlar, Kardinali gördünüz mü? -

NORFOLK. — Deminden beri onu tetkik etmekle meşgulüz, efendimiz; kafasında garip bir ıstırap var; dudaklarını ısırtıyor, yerinden sıçırıyor; birdenbire durup gözlerini yere dikeyor, sonra parmağını şakağına dayıyarak telâşlı telâşlı yürümeğe başlıyor, yine duruyor, göğsünü yumrukluyarak gözlerini göklere dikeyor: hasılı onu çok garip vaziyetlerde gördük.

KIRAL. — Pek muhtemel; herhlade zihninde bir karışıklık var; bu sabah devlet işlerine dair kendisinden istediğim evrakı, tetkik edilmek üzere bana göndermişti; bunların arasına, farkında olunmıyarak konulmuş, nasıl bir kâğıt bulsam beğenirsiniz? Vallahi, bütün servetinin bir demirbaş listesi! Müteaddit gümüş takımlarını, naktî servetini, kıymettar kumaşlarını, eve ait tezyin eşyasını bildiren öyle bir liste ki, malî değerini bir tebaa için lüzumundan fazla yüksek buldum.

NORFOLK. — Bu bir arzuyu ilâhîdir, gözlerinize bunu görmek saadetini vermek için mutlak mânevi bir kudret bu kâğıdı diğer evrak arasına karıştırmıştır.

KIRAL. — Daldığı murakabenin dünya işlerinden üstün, ve ilâhî bir hedefe mâtuf olduğunu tasavvur etseydik, onu tahayyülâtıyla başbaşa bı-

rakalım, dendik; fakat korkarım, düşünceleri pek dünyevi ve ciddî tefekküre degecek mahiyette de-
ğil.

(Kıral yerine oturur, Lovell'in kulağına
bir şeyler fısıldar, Lovell Kardinal'in ya-
nına gider.)

WOLSEY. — Allah taksiratımı affetsin, ve
asaletmeabı daima takdis etsin!

KIRAL. — Güzel, lord Kardinal, ağzınızda
bol bol ilâhî sözler, en iyi dualarınızın demirbaş
listesi de ezberinizde; zannedersenem, biraz evel onu
zihnen gözden geçiriyordunuz. Ruhani iş'lerle o
kadar meşgulsünüz ki, dünyevi işlere kulak ver-
mek için kısa bir zaman bile ayıramıyorsunuz.
Dünya işlerine gelince, sizi pek idaresiz görüyor
ve bu hususta bana benzediğiniz için memnun
oluyorum.

WOLSEY. — Efendimiz, dinî vazifem için
muayyen bir zamanım olduğu gibi, devlet işlerinde
hisseme düşen vazifeye de bir zaman ayırmışmıdır;
bedenin muhafazası için tabiat da bizden ayrıca
vakit ister; tabiatın âciz bir evlâdı olan ben de
diğer fâni kardeşlerim gibi, ister istemez, bu tale-
bi de göz önünde tutmak mecburiyetindeyim.

KIRAL. — Güzel söylediniz.

WOLSEY. — Asaletmeabın daima sözlerimin
iyiliğiyle icraatımı da mezoetmelerini temenni
ederim.

KIRAL. — Yine güzel bir ifade; iyi söz söy-
lemek de bir nevi iyi iş görmektir, fakat söz iş

değildir. Babam sizi severdi, daha doğrusu sevdiğini söylerdi; sözlerimi fiiliyle de ispat etti; ben de bu mevkie geçeli size kalbimde en iyi yeri verdim; sizi, yalnız büyük menfaatler temin edebilecek işlerde kullanmakla kalmadım, size atiyeler bahşedebilmek için mevcut mal ve mülkümü sizinle bölüştüm.

WOLSEY, kendi kendine. — Acaba bu sözlerden kastı ne?

SURREY KONTU. — Allahım, sen bu işin hızını arttır!

KIRAL. — Sizi devletin en yüksek memuru mevkiine getirmedim mi? Şu söylediklerimi doğru buluyorsanız, rica ederim, itiraf ediniz; ve itiraf edecekseniz, bize bağlı olup olmadığınızı da beraber söyleyiniz; ne cevap veriyorsunuz?

WOLSEY. — İtiraf ederim, hükümdarım, her gün üzerime büyük nimetler yağırdınız; en itinalı tedbirlerim bile bu hususta semeresiz kalırdı, çünkü bunlar beşer gayretiyle temin edilemeyecek kadar üstün nimetlerdi; bunlar karşısında bütün gayretlerimi sarf ettiğim halde, arzularım nispetinde başarı gösteremiyor, fakat kudretim dahilinde hizmet etmeğe çalışıyordum. Hayatta kendime gaye edindiğim şeyler, daima gerek mukaddes şahsınıza, gerek memleket menfaatine yararlı olan şeylendi; ve ancak böyle oldukları için onları gaye edinmiştim. Hiç de lâayık olmadığım halde, âciz kulunuza bol bol bahsettiğiniz büyük lûtf ve ihsanlara gelince, bunlara da ancak sadıkane teşek-

kürlerim, şahsımız için Allaha dua ve niyazlarımla mukabele edebilirim. Her gün artan ve ölüm denilen yok edici kudret, onu benden nezedinciye kadar her gün biraz daha artacak olan sadakatimle mukabele edebilirim.

KIRAL. — Sadık bir tebaayı iyi tasvir eden güzel bir cevap; fakat eğer sırf vazifenizi yaptınızsa, alelâde bir tebaadan başka bir şey değilsiniz, demektir; çünkü sadakâtın mükâfatı kendi şerefidir, tıpkı sadakatsizliğin cezası şerefsizlik olduğu gibi; fakat mademki siz, benden semahat, sevgi ve şeref gibi diğer mükâfatlara da nail oldunuz, bana karşı hisleriniz alelâde bir tebaanınkinden daha kuvvetli olması lâzım gelir; fazla olarak hükümdarınız size dostluk da etmiştir; şu halde sizden yalnız sadakat değil, minnet ve şükran da bekliyebilir.

WOLSEY. — Emin olunuz, efendim, daima kendi menfaatimden ziyade asaletmeabınızın nef'i için çalıştım; bütün dünya size karşı vazifede kusur etse, onu çıkarıp gönlünden atsa, ben, geçmişte ve bugün olduğu gibi, gelecekte de daima size bağlı kalacağım. Tehlike'ler, tasavvur edilebildiği kadar kesafet peyda etse, ve müthiş şekillerde tezahür etse, sahilleri döven denizlere göğüs geren kayalar gibi, vazifem, hiç sarsılmadan, yaklaşan bu vahşi tehlike cereyanlarına karşı koymaktır.

KIRAL. — Pek asîlâne söylenmiş sözler, dikkat ediniz, lordlar, çok sadık bir kalbi var; çünkü kendi eliyle açtı, hepiniz gördünüz.

(*Kardinalle birtakım kâğıtlar vererek.*)

Şunları bir gözden geçiriniz, eğer okuduktan sonra iştahınız kalırsa, kahvaltıya buyurunuz!

(*Kıral, Kardinalle kaşlarını çatarak çıkar, lordlar da tebessüm ederek ve fısıldaşarak onu takibederler.*)

WOLSEY. — Bu ne demek? Bu ne anî hiddet buna nasıl sebebiyet verdim? Ayrılırken bana kaşlarımı öyle bir çattı ki, gözlerinde mahvımı okudum. Hiddetli bir aslan da kendini yaralamağa cüret eden bir avcıya ancak böyle bakabilir; şu kâğıdı bir okuyayım, korkarım, hiddetine sebebolam budur; evet, ta kendisi; bu kâğıt beni mahvetti; sırf kendi emelim için topladığım muazzam servetin hesabı! Evet, Papalığı da elde etmek Roma'daki dostlarımı tatmin etmek için biriktirdiğim selvet. Ah, kör o'lası ihmal, aptalları düşürmeğe lâıyk bir ihtiyatsızlık. Hangi aksi şeytan bana en büyük sırrımı Kırالا gönderdiğim evrakın arasına koydurdu? Bundan kurtulmanın bir çaresi yok mu? Kırالın beyninden bu kundu çıkarıp atacak yeni bir tedbir yok mu? Tahmin ediyorum, herhalde bu iş onu çok müteessir edecektir, fakat bir çare biliyorum ki, eğer uygun giderse, talihe rağmen beni bu vaziyetten kurtaracaktır. Bu da ne? «Papa'ya», eyvah! Papa hazretlerine bütün meseleyi açıkliyerek yazdığım mektup! Şu halde ümit yok, elveda, rütbelerin, şan ve şerefın balâsına eriştim; şimdi bu en yüksek noktadan süratle göçüyorum, tıpkı sönen parlak bir yıldız gibi,

teşvîkîyatına batacağım, ve kimse beni bir daha görmeyecek.

(*NORFOLK ve SUFFOLK dukaları, SURREY KONTU ve Lord CHAMBERLAIN Wolsey'nin bulunduğu sahneye girerler.*)

NORFOLK. — Kırılın arzularını dinleyiniz, Kardinal, Kırıl hazretleri, Kırâliyet mührünü derhal bize teslim etmenizi emrediyorlar, ve haşmetmeaptan yeni bir emir alıncıya kadar Asher'deki evinize kapanmanızı arzu buyuruyorlar.

WOLSEY. — Durunuz, bu iradenin sureti nerede? Bu kadar büyük bir emir sırf sözle yerine getirilemez.

SUFFOLK. — Kırılın ağzından çıkmış bir arzuyu ifade eden bu emre itaat etmemek kimin haddine düşmüş?

WOLSEY. — Şunu biliniz ki vazifesinas (!) lordlar, Kırılın arzusunun ispat için sırf kötü niyetlerinizi ifade eden bu sözlerden daha kuvvetli delil elde etmedikçe mührü teslim etmeyi reddetmek mecburiyetindeyim, ve reddedeceğim; şimdi mayanızın ne kaba bir hamurdan yuğrulduğunu hissediyorum; kıskançlık; uğradığım şerefsizliği ne büyük bir tehalükle takibediyorsunuz. Âdeta bundan ruhî bir zevk alıyorsunuz; mahvıma giden her şey karşısında ne kadar memnun ve mesrur görünüyorsunuz! Tuttuğunuz bu kıskançlık yolunu takibediniz, kinci mahlûklar; elbet elinizde bir teminat vardır; hiç şüphe etmeyin, mutlak bir gün lâayık olduğunuz mükâfata mazhar olursunuz;

bu kadar huşunetle benden istediğiniz mührü, benim ve sizin efendimiz olan Kiral, bana eliyle verdi; ve hayatım boyunca onu ve temin ettiği mevkii işgal etmemi emretti. Bu lûtfu teyit için, bir de bana bazı hak ve salâhiyetler veren ferman ilâve etti; haydi, bakalım onu benden kim alacakmış?

SURREY KONTU. — Onu size veren Kralın kendisi.

WOLSEY. — O halde onu benden ancak kendisi alabilir.

SURREY KONTU. — Sen çok mağrur bir hainsin, papaz efendi!

WOLSEY. — Yalan söylüyorsun, mağrur Lord, Surrey Kontu, bu yalanı söyliyene o di'î şu son kırk saat içinde yaksan daha iyi edersin.

SURREY KONTU. — Kızıl günahkâr, senin ihtirasın, bu matemzede memleketi, kayınpederim asîl Buckingham'dan mahrum etmiştir. Meslektaşın bütün kardinallerin ve senin en büyük faziletleriniz bir araya getirilse, onun bir kılına denk olamaz; lânet olsun sıyasetine! Beni, onun imdadına koştuktan, Kıraldan, ona isnadettiğin kaba-hati affedebilecek herkesten uzaklaştırmak için, İrlanda'ya saylav olarak gönderdin; bu müddet zarfında da, senin o mübarek merhametin bir balta darbesiyle onu günahlarından tenzih etti.

WOLSEY. — Buna da, bu geveze Lordun benim hesabıma geçirdiği bütün diğer isnatlara da cevabım şudur: hepsi uydurmadır; Buckingham dukasına lâyrık olduğu cezayı veren kanundur. Her

hangi hususi bir kinle, akıbeti üzerinde bir tesir yapmaktan münezzeh olduğuma, gerek muheterem hakem heyeti, gerek Dükün murdar dâvası şahittir; ağız kalabalıklığımdan hoşlansaydım, Lord, size, şereften nasibiniz ne kadar azsa, namustan da o kadar az, iderdim; ezelden asıl olan efedim; Kıralla karşı beslediğim sadakat ve doğruluğa gelince, ona meydan okumak için Surrey Kontundan daha sağlam bir şahsiyetin karşıma çıkmasını isterim.

SURREY KONTU. — Anıkandaki dinî kisveye şükret, papaz, yoksa Allah hakkı için kılıcımı şahdamarına dayanmış bulurdum; lordlar, bu küstahlığa nasıl tahammül edebiliyorsunuz? Hem de bu heriften! Eğer böyle ürkek davranırsak hem bu kızıl herifin maskarası oluruz, hem de şerefimiz ve asıl kanımız bir paralık olur; demek bırakalım, Kardinal hazretleri istediği gibi alsın yürüsün, bizi de başındaki şapka ile teshir etsin, olduğumuz yere mihlasın.

WOLSEY. — Bütün faziletler senin için bir zehir.

SURREY KONTU. — Evet, Kardinal, bütün memleketten gadir ile topladığın serveti haris ellerinin altında tutmak fazileti; hani şu Kırallı aleyhine Papaya yazdığın, yarı yolda ele geçen mahut mektuptaki fazilet; mademki beni tahrik ediyorsunuz, emin olunuz, bundan sonra faziletiniz dillerde destan olacaktır; tam mânasiyle asıl olan lord Norfolk, siz ki müşterek menfaatinize, tahkir ve tezyif edilen asaletimize hürmetkârsınız, biliniz ki, eğer bu adam yaşarsa, evlâtlarımıza sir, lord

değil (efendi) unvanını bile bırakamıyacağız; o halde yaptığı kötü işlerin delilleriyle günahlarının yekûnunu lûtfen ortaya dökünüz. (*Wolsey'e*) şimdi sizi, esmer kızın koynunda yatarken çalınan duacı çanından daha fazla üküteceğim, lord Kardinal.

WOLSEY. — Bu adamdan ne kadar nefret etsem yeridir, fakat mesleğim ona karşı merhametli davranmağı emrediyor!

NORFOLK. — Bu deliller şimdi Kırılın elinde bulunuyor, yalnız şu kadarını söliyeyim ki, berbat şeyler.

WOLSEY. — Kırıl benden hakikati öğrendiği zaman mâsumiyetim daha temiz, daha berrak olarak ortaya çıkacaktır.

SURREY KONTU. — Nafîle size kurtuluş yok; çok şükür hâfızama, bu maddelerden bir kısmı hâlâ hatırımda; şimdi siz de duyacaksınız; eğer bunları işitince biraz yüzünüz kızarır da kabahatliyim, diye haykırabilirseniz, şeref ve namustan biraz olsun nasibiniz olduğunu göstermiş olacaksınız.

WOLSEY. — Söyleyiniz, en kötü ithamlarınızı bile dinlemeğe cesaretim var; eğer yüzüm kızarırsa, o da sizin gibi asıl bir adamı bu kadar terbiyesiz görmekten kızarmış olacaktır.

SURREY KONTU. — Boynumu satıra vermek-tense, nezaketsiz olmayı tercih ederim; mademki bu ithamları dinlemeğe kendinde kuvvet buluyorsun, al sana! 1 — Kırılın haberi ve rızası olmadan kendini Roma mümessili yaptırdım; ve bunun

verdiği salâhiyetle bütün piskoposların ruhani haklarını refettirdin.

NORFOLK. — 2 - Roma veya diğer yabancı memleketlerde yaptığın muhabereelerde «Ego et rex Meus» yani «Ben ve Kırılım» tâbirini kullanarak Kırılı kendi uşağın mevkiine düşürdün.

SUFFOLK. — 3 - İmparator Charles'a elçi olarak gittiğin zaman, gerek Kırılın, gerek meclisin haberi olmaksızın Kıraliyet mührünü Flander'e birlikte götürmek cüretini gösterdin.

SURREY KONTU. — 4 - Kırılın iradesini ve hükümetin müsaadesini almadan haşmetli Kıralla Ferrara arasında bir ittifak yapmak üzere Gregory de Cassado'ya büyük bir heyet gönderdin.

SUFFOLK. — 5 - Sırf büyüklük ihtirasiyle, kardinal şapkanı memleketin parasına bastırdın.

SURREY KONTU. — Tam mânasiyle memleketin mahvına yürüyerek, sana yeni şerefli unvanlar hazırlaması için Roma'yı tatmin maksadiyle sayısız paralar gönderdin. Bu paraları ne vasıtelerle tedarik edebildiğini vicdanına bırakıyorum; daha neler var, fakat hepsi sana ait müstekreh şeyler olduğu için bunlarla ağzımı kirletmek istemiyorum.

CHAMBERLAIN. — Muhterem Lord, düşmekte olan bir adamı bu kadar fazla tazyik etmeyiniz, esasen fazilet de bunu emreder; bırakın kusurlarını kanun tashih etsin, o büyük şahsiyetin bu kadar küçüldüğünü gördükçe içim sızlıyor.

SURREY KONTU. — Ben onu affediyorum.

SUFFOLK. — Lord Kardinal, Kırالن diğer emirleri de şudur ki; Roma mümessilliğimizin verdiği salâhiyetle son zamanlarda memlekette yaptığınız birçok yolsuzluklardan dolayı aleyhinizde ferman sâdır olmuştur; buna göre, bütün eşyanız, topraklarınız, iratlarınız, şatolarınız ve daha neniz varsa, cümlesi musadere edilecek ve Kırالن himayesi üzerinizden kaldırılacaktır. Vazifem bunları size bildirmektir.

NORFOLK. — Şimdi sizi, kendinize daha iyi bir yaşama yolu bulmak üzere murakabeye varmakta serbest bırakıyoruz; mühürü bize teslim etmemek hususundaki muannit cevabınız Kırالن hazretlerine bildirilecektir, tabî bundan dolayı kendileri size müteşekkir olacaklardır, şu halde elveda benim küçük kardinalim.

(Wolsey'den başka hepsi çıkarlar.)

WOLSEY. — Elveda, şan, şeref, büyüklük, hepsine ebediyen elveda! İşte beşerin hali budur: bir gün gönlünde ümidin körpe yaprakları filizlenir, ertesi gün çiçek açar, ve üzerine yağdırılan şerefler altında kızarır renklenir; fakat üçüncü gün öldürücü bir donak olur, refah içinde yüzen bu adam büyüklüğünün kemalini düşünürken, ayaz o ümit ağacının kökünü kemirir, ve nihayet benim bugünkü sukutum gibi, onu yıkar devirir. Ben yıllardır, zar gibi ince buzlar üzerinde kayan çılgın ve şımarık çocuklar gibi, şan ve şeref ummanında yüzmek cesaretini gösterdim; meğer fazla derinlere dalmışım, nihayet kabaran gururum, ağır-

lıgımın altında patladı, şimdi bu yorgun ve ihtiyar halimde beni, ebediyen yok etmesi mukadder olan korkunç ve vahşi bir cereyanın insafına terk etti; ey, bu dünyanın boş debdebsi, boş zaferi, senden artık nefret eediyorum; kalbimin yeni bir dünyaya açıldığını hissediyorum; mukadderatını bir tacdarın teveccühüne bağliyan insan ne sefil bir mah-lûktur; onların, nail olmak için can attığımız te-veccühleriyle bizi mahvetmeleri arasında ne e'îm bir ıstırap devri hüküm sürer; bu korkunç ıstırap harblerin işkencelerinden de, kadınların verdiği gönül azabından da büyüktür; tacdarların gözün-den düşen adamı tıpkı şeytan gibi, bir daha kalk-mak ümidini ebediyen kaybeder.

(CROMWELL girer, ve şaşkın bir hal-de durur.)

WOLSEY. — Ne o, ne var, Cromwell?

CROMWELL. — Teessürümden dilim tutul-du, efendim.

WOLSEY. — Ne o, felâketime mi şaştım? Büyük bir adamın böyle birdenbire düşebileceğine hayret mi ediyorsun? Yok, ağlama, ağlarsan haki-katen düştüğümü anlayacağım.

CROMWELL. — Kendinizi nasıl hissediyorsu-nuz, efendim?

WOLSEY. — İyiyim, benim iyi kalbli Crom-well'im; hiçbir zaman bu kadar saadet hissetme-miştim; artık kendimi biliyorum; içimde bütün dünya şereflerinden üstün bir huzur var, sakın,

âsude bir vicdan; Kırall beni tedavi etti, asaletme. aba tevazula teşekkürler ederim, bana acıdılar ve bu viran omuzlardan, koca bir donanmayı batıracak kadar ağır bir yükü, o lüzumundan fazla olan şeref yükünü kaldırdılar. Evet, Cromwell, o bir yükü, Allahına bağlanarak cennete ulaşmak isteyen bir din adamı için pek ağır bir yükü.

CROMWELL. — Hâdiseleri böyle telâkki edişinize çok sevindim, efendim.

WOLSEY. — İnşallah öyledir; bana öyle geliyor ki, şu dakikada hissettiğim ruhi kuvvetle, korkak düşmanlarımın bana çektirmeğe cesaret edecekleri daha büyük sefalet ve felâketlere tahammül edebileceğim; ortada ne havadis dolaşıyor?

CROMWELL. — En fenası ve en ağırı Kıralla aranızın bozulması havadisi.

WOLSEY. — Allah onu mesudetsin.

CROMWELL. — İkincisi, sir Thomas More'un sizin yerinize Lord Chancellor seçilmiş olması.

WOLSEY. — Bu biraz acele amma, ne ise, More âlim bir zattır, hemen Allah, Kırallın teveccühünü üzerinde daim buyursun; ona da doğruluk ve vicdanla adalet icra etmek nasibetsin. Devrini doldurup Allahın rahmetine kavuştuğu zaman da mezardaki kemiklerini yetimlerin göz yaşları sulasın. Başka ne havadis var?

CROMWELL. — Crammer döndü, ve Kırall tarafından iyi kabul edildi; ve Canterbury başpiskoposu oldu.

WOLSEY. — Bak, bu havadis cidden mühim.

CROMWELL. — En son havadis de, Kırılın çoktan beri gizlice evlenmiş olduğu leydi Anne, bugün kiliseye giderken halka kırالیçe olarak gösterildi; şimdi herkes onun taç giyme merasiminden başka bir şeyden bahsetmiyor.

WOLSEY. — Ah Cromwell, işte benim ayağımı kaydıran bu oldu; bu işte Kırılın tedbiri beni yendi; şan, şeref namına nem varsa, hepsini bu bir tek kadın yüzünden kaybettim; artık bir daha şerefli günlerim güneş yüzü görmeyecek, bir te-bessümüme nail olmak için yolumu bekliyen asıl kabileyi nurlariyle yaldızlıyamıyacak; ne duruyorsun, Cromwell, beni sen de bırak; ben artık senin efendin olmağa lââyık olmıyan düşmüş bir adamım; haydi Kırıla git, hiç batmamasına dua ettiğim o güneşe sığın; senin ne kadar dürüst ve sadık olduğumu ona söylemiştim; seni yükseltecektir; ben onun asıl mizacını bilirim, iyi günlere ait küçük bir hâtıram, senin kendisine hizmet etmek emellerini de benimle beraber mahvettirmeyecektir; haydi, aziz Cromwell, bu işi ihmal etme, vaziyetten istifade et, ve müstakbel selâmetini temin et.

CROMWELL. — Ah, benim, aziz efendim, demek sizden ayrılmak mecburiyetindeyim? Demek bu kadar iyi, bu kadar asıl ve samimî bir efendiyi yüzüstü bırakıp gideceğim. Ey, yürekleri taştan olmıyan insanlar, Cromwell'in ne büyük bir elemle efendisinden ayrıldığına şahidolun! Kırıla sadakatle hizmet edeceğim, fakat dualarım daima size munhasır kalacak.

WOLSEY. — Cromwell, bütün sefaletime rağmen, gözümden yaş geleceğini zannetmemiştim! Senin bu mert ve samimî bağlılığın beni bir kadın gibi ağlattı; haydi, Cromwell, yaşlarımızı silelim de, beni dinle: bir gün gelip unutulursam — ki bu muhakkak olacaktır — ve ismim artık ağızlara alınmazsa, o vakit de ki, bir zamanlar şan ve şeref yollarında yürümüş, bunların derinliklerini sağ kumsallarını iskandil etmiş olan efendin, Wolsey, kendi harabisinde sana kurtulup yükselme yolunu öğretti, evet, efendinin kendi bulamadığı o emin selâmet yolunu! Benim düşmeme ve mahvıma sebeb olan saiklere dikkat et ve düşün; Cromwell, sana emrediyorum, ihtirası silk, at; bu günah yüzünden melekler bile düşmüştür; nasıl olur da halıkının mâkesi olan insan bundan bir şey kazanmayı ümidedebilir? Evvelâ başkalarını, en sonra kendini sev; senden nefret edenleri koru, çünkü yolsuzluğun namus ve şerefe galebe ettiği vâkı değildir; kıskanç dilleri susturabilmek için sulh bayrağını sağ elinde taşı; âdil ol, hiçbir şeyden korkma; hedef tuttuğun gayeler daima memleketinin, Allahının ve doğruluğun gayesi olsun; bütün bunlara rağmen düşersen, Cromwell, o zaman mesut bir şehid olursun. Kıralkına hizmet et; rica ederim, artık beni de içeri götür; son akçesine kadar nem var, nem yok hepsini kaydet, onların hepsi Kıralkındır; şu üzerimdeki elbise ile Allaha bağlılığımdan başka hiçbir şeye benim demeye cesaretim yok; ah, Cromwell, ah, eğer Kıralka hizmet ettiğim sadakatle Allaha küllük etsey-

dim, beni bu yaşıta çırpıplak düşmanlarımın eline terk etmezdi.

CROMWELL. — Metanet, aziz efendim.

WOLSEY. — Metinim, Cromwell, dünya emellerime elveda, artık bütün ümitlerim Allaha kaldı.

DÖRDÜNCÜ PERDE

I. SAHNE

Westminister'de bir sokak.

İKİ SARAY ADAMI girer ve selâmlaşırlar.

BİRİNCİ. — Tekrar tesadüfümüze memnun oldum.

İKİNCİ. — Ben de.

BİRİNCİ. — Leydi Anne'ın taç giyme merasiminden dönüşünü görmek için burada yer almağa geldiniz, değil mi?

İKİNCİ. — Evet, tamamen bu iş için geldim; son tesadüfümüzde Buckingham Dukası muhakemesinden dönüyordu.

BİRİNCİ. — Sahi, o acıklı bir vesileydi, bu seferki ise, umumi bir sevinç vesilesidir.

İKİNCİ. — Evet, bana kalırsa, bugünü kutlamak için yaptıkları oyunlar, parlak geçit resimleri vesaire ile vatandaşlar şahane bir âlicenaplık göstermişler, yani «Siz bizim hakkımızı tanıyoruz, her zaman ileri atılmağa hazırız» demek istemişlerdir.

BİRİNCİ. — Bundan daha fazlası şimdiye kadar ne görülmüş, ne de bu kadar iyi karşılanmıştı.

İKİNCİ. — Elinizdeki kâğıdın ne olduğunu sormaya cesaret edebilir miyim?

BİRİNCİ. — Tabii, taç giyme ananesine göre, merasimde vazife almak isteyenlerin listesi: birincisi Suffolk Dukası, mabeyn müşiri, ikincisi Norfolk Dukası, çavuşlar kethüdası, olacıklar, isterseniz kalanları kendiniz okuyunuz.

İKİNCİ. — Teşekkür ederim, efendim, eğer bu âdetlerin yabancısı olsaydım, listenizden faydalanırdım, fakat rica ederim, siz bana merhum prens Arthur'ın dul zevcesi Katharine'den haber verin, onun işi ne oldu?

BİRİNCİ. — Bu hususta sizi aydınlatabilirim; Canterbury başpiskoposu, meslektaş diğer âlim ve muhterem din adamlarıyla birlikte, Ampthill'den altı mil mesafede, Katharine'in rahatsız bulunduğu Dunstable'da bir mahkeme kurdu; Katharine bu mahkemeye tekrar tekrar çağırıldığı halde gelmedi; sözün kısası, onun gelmemekteki ısrarı, Kırâlin son şüphe ve endişeleri sebebiyle, bütün bu âlimler umumi ittifakla talâka karar verdiler ve eski izdivacı hükümsüz bıraktılar; bu hâdiseden sonra, sabık kıraliçe Kimbolton'a nakledildi; şimdi orada hasta bulunmaktadır.

İKİNCİ. — Zavallı, aziz Prenses! (*Borular çalınır.*) Borular! yaklaşın, Kırâliçe geliyor! (*Tiz sesli diğer borular.*)

Taç giyme merasimini teşkil edenlerin sırası:

1 — Canlı ve hararetle çalınan borular.

2 — İki hâkim.

- 3 — Önünde asâ (mace) ve mühür kesesiyle lord Chancellor.
- 4 — Şarkı söyliylen koro heyeti, çalgıcılar.
- 5 — Yine bir asâ taşıyan Londra Belediye Reisi, üzerinde hanedan arması, başında yaldızlı bakırdan bir taçla teğrifat başçavuşu.
- 6 — Marki Dorset — elinde altın bir asâ, başında altından yarım bir taç, yanındaki Suffolk Dukasının başında bün kont tacı vardır.
- 7 — Suffolk Dükü — başında asalet tacı, elinde mabeyn müşiri olduğunu gösteren uzun beyaz bir asâ; yanında yine başı taçlı Norfolk Dükü elinde çavuşlar kethüdası asâsı.
- 8 — Dört baron tarafından tutulan bir sayeban altında Kırالیçe, üstünde resmî elbise, incilerle bezenmiş saçlarının üzerinde taç vardır; bir tarafında Londra Piskoposu, diğer tarafında Winchester Piskoposu bulunmaktadır.
- 9 — Başında çiçeklerle süslenmiş altın taç, ihtiyar Norfolk Düşesi, Kırالیçenin eteğini tutar.
- 10 — Başlarında çiçeksiz altın çemberler, birçok leydiler ve kontesler.

(Sıra ile ve ihtişam içinde geçerler.)

BİRİNCİ. — Vallahi, şahane bir alay, bunları tamıyorum, fakat şu hükümet asâsını taşıyan kim?

İKİNCİ. — O Dorset Markisidir, yanındaki diğer asâlı da Surrey Kontudur.

BİRİNCİ. — Şu cesur ve şeci zat da Suffolk Dukası olacak.

İKİNCİ. — Ta kendisi mabeyn müşiridir.

BİRİNCİ. — Bu da Norfolk Dukası mı?

İKİNCİ. — Evet.

BİRİNCİ, *Kıraliçeye bakarak.* — Aman Allahım, ben ömrümde bu kadar sevimli bir çehre görmedim; vallahı, tıpkı bir melek; Kırallımız bu leydiyi kolları arasına aldığı zaman, bütün Hindistan'ın servetine, hattâ daha fazlasına sahibolacak demektir. Doğrusu şu vicdan azabı meselesini mazur göreceğim geliyor.

İKİNCİ. — Üzerine şeref bayrağından sayeban tutanlar, İngiltere'nin meşhur beş limanının âmirleri olan baronlardır.

BİRİNCİ. — Mesut adamlar, ona yakın olanların hepsi mesut; Kırılçenin eteğini tutan asıl ihtiyar leydinin de Norfolk Düşesi olacağını tahmin ediyorum.

İKİNCİ. — Evet, odur; diğerleri de hep kontestir.

BİRİNCİ. — Taçlarından belli; bunlar hakikaten birer yıldız, fakat bazan düşen yıldızlar da olur.

İKİNCİ. — O bahsi kapatınız.

(Alay çıkar; sonra büyük bir şiddetle borular çalınır.)

(ÜÇÜNCÜ SARAY ADAMI girer.)

BİRİNCİ. — Hay Allah selâmet versin, bu sıcakta nerelerde ter döküyordunuz?

ÜÇÜNCÜ. — Batıdaki kalabalığın arasında; iğne atsanız yere düşmiyecek kadar kalabalık; seviçlerinin taşkınlığından az daha boğuluyordum.

İKİNCİ. — Demek merasimi gördünüz.

ÜÇÜNCÜ. — Evet, gördüm.

BİRİNCİ. — Nasıldı?

ÜÇÜNCÜ. — Görmeğe değerdi.

İKİNCİ. — Lûtfen bize anlatır mısınız, efendim?

ÜÇÜNCÜ. — Elimden geldiği kadar iyi anlatmağa çalışırım; sel gibi akan bir lord ve leydi alayı Kırallığı, kilise korosuna mahsus mahalde kendisi için hazırlanmış olan yere getirip bıraktıktan sonra geri çekildiler; Asaletmeap mutantan ve resmî bir sandalyede oturarak yarım saat kadar dinlendiler, ve bu müddet zarfında güzelliklerini halka teşhir ettiler; sizi temin ederim, efendiler, şimdiye kadar bir erkeğin tesahübedebildiği en güzel kadın budur; halk bu güzellik karşısında öyle bir coştı ki, şiddetli bir deniz fırtınasında, yelkenlerin çıkardığı türlü tonlarda sesler gibi gürütüler yükselmeğe başladı; şapkalar, paltolar, yelekler havaya fırlatıldı; eğer ağızları, burunları, kulakları sağlamca yapışık olmasaydı, bugün onlardan eser kalmıyacaktı. Ben ömrümde böyle sevinç görmedim; karnı burnunda gebe kadınlar, eski zaman harblerinde kullanılan mancınklar gibi, kalabalığı yarararak önlerindeki sendeleyiyorlardı; bu kadınlar öyle yekpare bir grup haline gelmişlerdi ki, hiçbir erkek bunların arasında kendi karısını bulamazdı.

İKİNCİ. — Peki, sonra ne oldu?

ÜÇÜNCÜ. — Sonra Kırallığı yerinden kalktı, çekingen adımlarla mihraba gedi, orada diz çö-

küp güzel gözlerini, bir veli gibi, semaya kaldırdı, derin bir ubudiyetle dua etti; sonra kalktı, halkı selâmladı; Canterbury başpiskoposu tarafından kiralıçelik merasiminin bütün teferruatı tamamlandıktan, yani mukaddes yağ sürölüp, dindar kiral Edward the Confessor'ın tacı, asâsı, sulh kuşu ve bütün diğer alâmetleri asıl bir şekilde kendisine verildikten sonra, İngiltere'nin en seçme seslerinden mürekkep kıise korosu «Te Deum laudamus» (Allahım sana hamdederiz) diye başlayan ilâhiyi okudu. İşte böylece, Kırالیçe aynı şanlı alayla York Place'deki ziyafete döndü.

BİRİNCİ. — Artık oraya York Place dememelisiniz, efendim, o günler geçti; çünkü Kardinalin düşmesinden beri ismi değişti; şimdi orası Kıralıdır, ve White Hall ismiyle anılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ. — Biliyorum; fakat bu değişiklik o kadar yeni ki, eski ismi henüz hâfızamda taptaze duruyor.

İKİNCİ. — Kırالیçenin iki tarafında yürüyen muhterem piskoposlar kimlerdi?

ÜÇÜNCÜ. — Stokesly ile Gardiner, biri yanında Kırál kâtipliğinden nakledilen Winchester, diğeri de Londra Piskoposudur.

İKİNCİ. — Winchester piskoposu Gardiner'in faziletli başpiskopos Crammer'i pek sevmediği söyleniyor.

ÜÇÜNCÜ. — Bunu bütün memleket biliyor, fakat o kadar büyük bir eksiklik değil; günü gelince, hiç çekinmeden Crammer'e kollarını açacak bir dost bulunacaktır.

İKİNCİ. — Rica ederim, bu kim olabilir?

ÜÇÜNCÜ. — Thomas Cromwell, Kralın kıymet verdiği bir adam, ciddî, değerli bir dost. Kral onu hazine nazırı yaptı; daha şimdiden Kral Meclisi üyeleri arasında.

İKİNCİ. — Daha yüksek lûtuflara da müstahak olacaktır!

ÜÇÜNCÜ. — Evet, ona şüphe yok; buyurun efendiler; sizler de benim yolumdan gideceksiniz, yani saraya demek istiyorum; o ha'de benim misafirim olursunuz; bunu salâhiyetle teklif edebilirim; hem yolda daha başka şeyler de anlatacağım. *(Her ikisi beraber.)* Emredersiniz, efendim.

(Çıkarlar.)

II. SAHNE

Kimbolton.

KATHARINE, erkek teşrifatçısı GRIFFITH ile kadın hizmetçisi olan PATIENCE arasında sahneye girer; hastadır.

GRIFFITH. — Asaletmeap nasıldırılar?

KATHARINE. — Ölecek kadar hastayım, Griffith; bacaklarım, üzeri yüklü dallar gibi yere eğiliyor, ve bu yükünden kurtulmak istiyor; bir sandalye verin *(Oturarak)* ha, şöyle, şimdi biraz daha rahatlık hissediyorum; beni buraya getirirken kardinal Wolsey'nin öldüğünü söylüyordum, değil mi Griffith?

GRIFFITH. — Evet, Madam, fakat herhalde ıstırabınızdan olacak, pek dinlememiştiniz, zannediyorum.

KATHARINE. — Rica ederim, aziz Griffith, nasıl öldüğünü bana anlatınız; eğer iyi öldüyse, ne mutlu, bana misal olmak için önüme geçti demektir.

GRIFFITH. — Rivayete göre, Madam, o mağrur Northumberland Kontu onu York'ta tevkif ederek, elîm bir surette lekelenmiş bir adam sıfatıyla muhakeme edilmeğe götürürken, birdenbire yolda hastalanmış ve hastalığı o kadar artmış ki, katırının üstünde duramaz olmuş.

KATHARINE. — Vah zavallı adam!

GRIFFITH. — Nihayet yavaş yavaş, arada bir dinlenerek Leicester'e gelmiş, ve manastırda gecelemiş; orada muhterem başpapaz ve bütün manastır erkânı onu hürmetle kabul etmişler; Kardinal, başpapaza "Muhterem başpapaz, hükümet fırtınalarında kolu kanadı kırılmış ihtiyar bir adam kemiklerini aranızda gömmeğe geldi, merhameten ona bir karış toprak veriniz!" dedikten sonra yatağa düşmüş; hastalık hararetle yakasına sarılmış; bundan üç gün sonra, evelce kendi söylediği gibi, sabahın sekizinde, nadim ve tövbekâr, devamlı bir murakabeye dalmış, keder ve göz yaşları içinde, bütün şan ve şerefi dünyaya iade ederek ruhunu Allaha teslim etmiş, ve huzur içinde son uykusuna dalmış.

KATHARINE. — Allah rahmet eylesin, hatalarının ağırlığı altında ezilmesin; kendisine acı-mak'a beraber, Griffith, müsaade et de, onu ben de tasvir edeyim: bu adamın hudutsuz bir gururu

vardı; daima kendisini prenslerle bir tutardı; hilekâr telkimlerle memleketten sonsuz servet topladı; papazlık meselelerini ticaret haline getirmeyi meşru sayardı; onun için kanun kendi mütalâasıydı; Kırılın huzurunda bile yalan söylerdi; sözleri de, mânaları da daima iki cepheliydi; birisini mahvetmek istedi mi, asla acımak nedir, bilmezdi; vaatleri, o günlerdeki mevkii kadar kuvvetli, yerine getirilmesi ise, bugünkü mevkii gibi bir hiçti; cismanî hayatı kötüydü, ve bütün papazlara fena bir örnek oluyordu.

GRIFFITH. — Asıl Madam, insanların fenalıkları pirinç levhalarda hakkedilir de, faziletleri suya yazılır; şimdi de müsaade eder misiniz, size onun faziletlerinden bahsedeyim?

KATHARINE. — Hay, hay, aziz Griffith, yoksa kendimi gazezkâr mevkiine düşürmüş olurum.

GRIFFITH. — Bu kardinal, mütevazı bir aileden gelmekle beraber, hiç şüphesiz, büyük şereflere mazhar olmak için doğmuştu; âlimdi, hem de olgun ve iyi bir âlim; fevkalâde akıllı idi, güzel konuşurdu ve ikna edici bir kudrete malikti; kendisini sevmiyenlere yüksekten bakar, acı muamele ederdi, fakat kendine sığınanlara bir yaz güneşi gibi ılık ve tatlı davranırdı; her ne kadar dünya malına gözü doymaz idiyse de, — ki bu büyük bir günahdır — lûtuflar ve atâda da, Madam, prensler gibi cömertti. Memlekette yükselttiği ikiz ilim müessesesi, Ipswich ve Oxford, onun ebedî şahitleridir. Biri gördüğü hizmetten sonra yaşamak iste-

miyerek Kardinalle beraber göçtü, fakat öteki, yani Oxford, henüz bitmemiş olduğu halde, o kadar meşhur, o kadar mükemmel, ilim ve sanat sahasında her gün o kadar yükselmektedir ki, bu yüzden bütün Hristiyanlık âlemi, Kardinalin faziletlerini daima anacaktır; düşmesi ona büyük bir saadet verdi, çünkü ancak o zaman kendini bildi, sade bir insan olmanın ne büyük bir nimet olduğunu anladı; ve sonra, artık o yaşta, insanların kendisine vermeyecekleri bir şeref daha kazandı, Allah korkusuyle öldü.

KATHARINE. — Ölümümden sonra, hayatta tuttuğum yoldan bahsetmek için Griffith'ten başka hatip istemem; ancak onun gibi namuslu, dürüst ve şerefime halel getirmeyecek bir vakanüvis isterim. Bu dindar doğruluğun ve tevazuunla, yaşarken en çok nefret ettiğim adamın ölüsüne karşı içimde bir saygı uyandırdın! Allah rahmet eylesin; Patience, yanımdan uzaklaşma, beni biraz daha yatır; sana daha uzun zaman zahmet verecek degilim; Griffith, sen de sazandelere söyle, onlar, "Ölüm çanım" ismini verdiğim o hüznü havayı çalarken, ben de yolcusu olduğum o ilâhî ahenk diyarını tahayyül edeyim.

(Ağır ve hüznü bir musiki.)

Ruya

Yüzleri altın maskeli, başları defne dalından çelenkli, beyazlar giymiş altı kişi, ayaklarının ucuna basarak girerler; ellerinde hurma ve defne dalları vardır; evvelâ Katharine'in önünde eğilir,

sonra raksederler; arada dans figürleri değıştikçe, evvelâ ikisi ellerindeki fazla bir çelengi onun başının üzerinde tutarlar, geri kalan dördü eğilerek selâmlarlar; sonra çelengi arkalarındaki iki kişiye devrederler; onlar da birincilerin yaptıkları hareketleri yaptıktan sonra, son ikiye devrederler. Onlar da çelengi Katharine'in başı üzerinde tutarlar. ken, hasta uykusunda sevinç alâmetleri gösterir, ellerini semaya kaldırır; böylece bu altı hayal, raksederek ellerindeki çelenkle beraber gözden kaybolurlar; musiki devam eder.

KATHARINE. — Ey sulh perileri neredesiniz? Beni bu sefalet içinde bırakarak hepiniz birden mi gittiniz?

GRIFFITH. — Buradayız, Madam.

KATHARINE. — Ben sizi çağır mıyorum, ben uyurken odaya kimsenin girdiğini görmediniz mi?

GRIFFITH. — Hiç kimseyi görmedik, Madam.

KATHARINE. — Ya! Parlak yüzlerinden üzerime — tıpkı güneş gibi — bin bir ışık saçarak beni bir ziyafete davet eden mübarek alayı da mı görmediniz? Bana ebedî saadet vadettiler, Griffith; bana, takmak liyakatını henüz kendimde görmediğim çelenkler getirdiler, fakat mutlak bir gün bu liyakatı kazanacağım.

GRIFFITH. — Hayalinizin böyle güzel rüyalarla meşgul olduğuna çok seviniyorum, Madam.

KATHARINE. — Söyle musiki sussun, bana ağır geliyor, kulaklarımı tırmalıyor.

(Musiki kesilir.)

PATIENCE, Griffith'e. — Dikkat ediyor musunuz, asaletmeap birdenbire ne kadar değişti? Yüzü ne kadar uzadı! Ne kadar solgun ve soğuk duruyor! Gözlerine bakın!

GRIFFITH. — Gidiyor, kızım, dua et, dua et.

PATIENCE. — Allah yardımcısı olsun!

(*Bir HABERCİ girer.*)

HABERCİ. — Asaletmeap, eğer....,

KATHRINE — Sen ne saygısız adamsın, bize karşı hürmetin bu kadar mı?

GRIFFITH, haberciye. — Senelerden beri alıştığı hürmet merasimini unutmıyacağını bildiğin halde, böyle kabaca hareket ettiğin için kabahatlisin, koş önünde diz çök.

HABERCİ. — Asaletmeap, bütün tevazuumla affınızı dilerim, acelemden saygıda kusur ettim; dışarıda Kınal tarafından gönderilmiş, sizi görmek isteyen bir zat var.

KATHARINE. — Griffith, misafiri buraya al, fakat bu adam bir daha gözüme görünmesin.

(*Haberci ile Griffith çıkarlar.*)

(*GRIFFTH, yanında CAPUCIUS ile döner.*)

KATHARINE. — Gözlerim yanılmıyorsa, siz yeğenim İmparator'dan gelen elçisiniz, isminiz de Capucius'tur.

CAPUCIUS. — Ta kendisi, Madam, (*Eğilerek*) kulunuz.

KATHARINE. — Ah, Lord hazretleri, beni ilk gördüğünüzden beri, pek garip bir şekilde zaman da değişti, unvan da; benden ne istediğinizi sorabilir miyim?

CAPUCIUS. — Asıl Madam, evvelâ kendi hürmetlerimi arzetmeğe, sonra da Kırâlin talebi üzerine sizi ziyarete geldim; Haşmetmeap, hastalığınızdan pek müteessirdirler, ve selâmlarını göndermektedirler. Müsterih olmanızı candan diliyorlar.

KATHARINE. — Bu teselli çok geç kalmıştır, aziz Lord, bu tıpkı idamdan sonra gelen affa benziyor; vaktinde sunulacak küçük bir ilâç belki bana bir şifa verebilirdi, fakat artık bu dünyadan, duadan başka teselli beklemek benden geçti. Şevketmeap nasıldır?

CAPUCIUS. — Sıhhatçe iyidirler.

KATHARINE. — Sıhhatte daim olsunlar! İsmim bu ülkeden silinip, böcekler ve kurtlarla yoldaş olduğum zaman da payidar olsunlar; Patience, sana yazdırdığım mektubu göndermiş miydin?

PATIENCE. — Hayır, Madam, (*Mektubu Katharine'e verir.*)

KATHARINE. — Lord hazretleri, bu mektubu Haşmetmeap efendimize vermenizi size bilhassa rica ederim.

CAPUCIUS. — Memnuniyetle, Madam.

KATHARINE. — Bu mektupta, temiz ve müsterek hayatımızın mahsulü olan kızımızı bol bol lûtuf ve nimetlerine gark etmesini, onu faziletli

olarak yetiştirmesini rica ediyorum; daha pek gençtir, asîl ve sıkılgan huyludur; kendisini, Allah şahidim, pek çok sevmiş olan annesinin hatırı için, biraz da sevmesini rica ediyorum; inşaallah bu sevgiye lââyık olduğunu gösterir. İkinci âciz ricam da şudur: hem iyi, hem de kötü günlerimde, bu kadar uzun zamandan beri arkamdan gelmiş olan zavallı kadınlarıma merhamet buyursun; yeminle temin ederim, içlerinde bir tanesi yoktur ki, iffet, namus, ruh güzelliği ve dürüstlük itibarıyla iyi bir kocaya lââyık olmasın; bunlara karşı asaletini icra etsin; hem onları alacak erkeklerin mesudolacaklarına hiç şüphe yoktur; son ricam ise maiyetimdeki erkeklere dairedir; bunlar memleketin en fakir adamlarıdır, fakat bu zaruret bile onları benden uzaklaştırmadı; aylıkları tam olarak verildikten sonra, hâtıramı yâdetmeleri için biraz da fazla bahşedilsin: eğer Allah bana daha uzun bir ömür ve biraz da malî kudret verseydi, onlardan böyle ayrılmazdım. İşte mektubumun içindekiler bundan ibaret, ve siz, aziz Lord, dünyada en çok sevdiğinizin başı için, ölmüşlerin ruhuna sükkûn vermek isterseniz, bu zavallı insanların müdafii olun ve bu son arzumu yerine getirmesi için Kırallı teşvik edin.

CAPUCIUS. — Arzunuzu yapacağıma erkeklik şerefime yemin ediyorum.

KATHARINE. — Teşekkür ederim, muhterem Lord, şevketmeaba mutevazı selâmlarımı söyleyiniz, ve anlatınız ki, senelerce başına derdolmuş bir insan artık bu dünyadan göçmek üzeredir; ölürken

bile onu takdis edeceğimi ilâve etmeyi de unutmayınız. Gözlerim kararıyor, elveda, muhterem Lord, elveda, Griffith; hayır, Patience, sen daha beni bırakma, beni yatağıma götürmen icabediyor; diğer kadınları da çağır, aziz kızım, öldüğüm zaman lâzım gelen hürmet gösterilsin, üzerüme beyaz çiçekler serpi'sin de, ölünceye kadar faziletli bir zevce olarak yaşadığımı bütün cihan anlasın; bana kokular sürün, sonra beni yatırın, her ne kadar Kırالیçelikten düşürüldükse de, beni bir kırالیçe gibi, bir kiral kızı gibi gömün, artık konuşamıyacağım.

(Katharine'i çıkarırlar, hepsi giderler.)

BEŞİNCİ PERDE

I. SAHNE

Londra. Sarayda bir galeri.

Winchester piskoposu GARDINER, önünde eli meşaleli bir PAGE ile girer. Sir THOMAS LOVELL ile karşılaşır.

GARDINER. — Saat bir oldu değil mi, çocuğum?

PAGE — Evet, birü çaldı.

GARDINER. — Bu saatler ne eğlence, ne de ıstıaf içindir, vücudumuzun yorgunluğunu giden, ve katî ihtiyaçlarımızdan biri olan uyku ile dinlendirmek içindir. (*Lovell'i görerek*) Hayrola, sir Thomas, gecenin bu saatinde nereye gidiyorsunuz?

LOVELL. — Kıraltın yanından mı geliyordunuz, Lord hazretleri?

GARDINER. — Evet, sir Thomas, yanından ayrıldığım vakit Suffolk Dukası ile Primero «Bir nevi iskambil oyunu» oynuyordu.

LOVELL. — Yatmadan evel yanlarına gitmeliyim, müsadenizle.

GARDINER. — Yo.....k, öyle hemen kaçmak olmaz, sir Thomas Lovell, ne oluyor? Pek telâşlı görünüyorsunuz? Eğer bir mahzur yoksa, bu acele işinizi biraz da dostunuza ıvılatınız. Böyle gece yarısında, mezar kaçkını ruhları gibi do'laştıırılan işlerde, gündüz görülenlerden daha vahşî bir mahiyet olsa gerektir.

LOVELL. — Muhterem Lord, ben sizi severim, bundan daha mühim bir sır da olsa, size tevdi etmekten korkmam; Kırالیçenin ağrısı var, ve pek şiddetli olduğunu söylüyorlar; hayatına mal olacağından korkuluyor.

GARDINER. — Doğacak çocuğun yaşayıp berhudar olmasını can ve gönülden dua ederim, fakat anasına gelince, keşki şimdiden geberse!

LOVELL. — Gönülüm duanıza amin demeğe hazır, fakat vicdanıma sorarsanız, hayır, çünkü o, hiç de fena bir insan değil, herhalde daha iyi temennilerimize lâayık, sevimli bir kadın.

GARDINER. — Fakat beni dinleyiniz, sir Thomas, siz de benim akıdemde bir zatsınız; sizi hakîm ve dindar olarak tanıyoruu; size şunu söyleyeyim ki, kendisi de, ona alet olan Cromwell ile Crammer de mezara girmeden selâmet yolunu bulmak asla mümkün olmayacaktır.

LOVELL. — Ama, efendim, siz de memleketin en mümtaz iki şahsiyetinden bahsediyorsunuz; meselâ, Cromwell'e, hazine nazırlığından başka bütün evrak ve kayıtların muhafızlığı da verildi. Yalnız bu kadar mı, önünde daha yüksek mevkilere terfi etme yolu açık; gün geçtikçe o-

muzlarına bunlar da yüklenecektir. Crammer'e gelince, bu başpiskopos, Kırılın eli ayağı; aleyhinde ağzından tek bir hece çıkarmak kimin haddine düşmüş?

GARDINER. — Var, var, sir Thomas, buna cesaret edecekler de var; ben kendi hesabıma, onun hakkında fikrimi söylemek cesaretimi gösterdim; evet, şimdi size de söyleyebilirim; öyle zannediyorum ki, Crammer'in memleketin havasını ifsadeden sâri bir illet, kızıl bir kâfir olduğuna meclisi ikna ettim; çünkü bunun böyle olduğunu ben de biliyorum, onlar da biliyorlar. Bundan müteessir olan üye, hemen meseleyi Kırıla açtılar; bütün delillerimiz önlerine döküldü; her zaman şikâyetlerimizi dinlemiş olan, ve muzır hâdiseleri evvelden sezen o büyük lûtuflukluluğu ve şahane tedbirleriyle Kırıl hazretleri, yarın Crammer'in meclis huzuruna çağırılmasını emrettiler. Bu adam aramızda yabancı bir ot, sir Thomas, mutlak onu kökünden söküp atmalıyız. Sizi işinizden fazla alıkoydum, Allah rahatlık versin, sir Thomas.

LOVELL. — Size de rahat geceler dilerim, muhterem Lord; daima hizmetinize hazırım.

(*Gardiner ile Page çıkarlar.*)

(*SUFFOLK ile KIRAL girerler.*)

KIRAL. — Artık bu gece oynıyamıyacağım, Charles, aklım başka yerde; hem senin oyununa çıkışamıyorum.

SUFFOLK. — Şimdiye kadar sizi hiç yenmemiştim, efendimiz.

KIRAL. — Pek sık değil, ama, arada bir; aklım oyunda olduğu zaman yenemezsin ya! Şimdi onu bırak; Lovell, Kırالیçeden ne haber?

LOVELL. — Efendim, emrinizi kendilerine bizzat söyleyemedim, fakat maiyetindeki kadınlarla haber gönderdim. Kırالیçe büyük bir tevazula teşekkürlerini bildirmişler, ve haşmetmeabınızın kendileri için candan dua etmenizi rica etmişler.

KIRAL. — Ne dedin, ha? Dua mı edeyim? Bağırıyor muydu?

LOVELL. — Haberi getiren kadın bağırdıklarını ve gelen sancının âdeta bir ölüm ağrısı olduğunu söyledi.

KIRAL. — Vah zavallı kadın!

SUFFOLK. — Ulu Tanrım selâmetle onu yükünden kurtarsın, ve tahtınıza bir vâris ihsan ederek efendimizin gönlünü şadetsin.

KIRAL. — Gece yarısı oldu, Charles; haydi, git yat; zavallı Kırالیçemin halini düşün de, onu duadan unutma; beni yalnız bırak; çünkü bu düşünceler yalnızlık ister.

SUFFOLK. — Asaletmeabınıza sakın geceler dilerim, muhterem Kırالیçeme de dua edeceğim.

KIRAL. — Allah rahatlık versin, Charles.

(*Suffolk çıkar.*)

(*ANTHONY DENNY girer.*)

KIRAL. — Yine ne haber?

DENNY. — Lord Başpiskoposu getirmemi emretmişsiniz, getirdim.

KIRAL. — Canterbury'ninkini mi?

DENNY. — Evet, o muhterem lordu.

KIRAL. — Hakkın var, Denny, şimdi nerede?

DENNY. — Şevketmeabın emrini bekliyorlar.

KIRAL. — Buraya getir.

(Denny çıkar.)

LOVELL, kendi kendine. — Piskopos Gardiner'in bahsettiği mesele; geldiğime isabet etmişim.

(DENNY, CRAMMER ile birlikte döner.)

KIRAL. — Galeide kimse kalmasın! *(Lovell gitmekte teenni gösterir.)* Ha! Oradanı defolun, diyorum!

(Lovell ile Denny çıkarlar.)

CRAMMER. — Korkuyorum, neden yüzü bu kadar çatkın? Bu onun korkunç halidir. Herhalde işler yolunda değil.

KIRAL. — Ha, aziz Lord, şimdi sizi niçin çağırttığımı merak edersiniz, değil mi?

CRAMMER, diz çökerek. — Haşmetmeabınızın arzularına itaat vazifemdir.

KIRAL. — Benim aziz, ve nazik Piskoposum, kalkınız, sizinle biraz dolaşalım; size havadislerim var; geliniz, elinizi bana veriniz, azizim, Lord, söyleyeceklerim beni pek üzüyor; ve bunu takibecek olan hâdiseyi tekralamaktansa, pek müteessirim. Son zamanlarda, maalesef hakkınızda birçok şikâyetler işittim; bir hayli düşündük, gerek biz, gerek meclisimiz sizi bu sabah huzurumuza

davet etmeğe karar verdik. Orada kendinizi serbestçe tenzih edemiyeceğinizi biliyorum, fakat ileride bu ithamlara karşı kendinizi müdafaa edebileceğiniz diğer bir muhakeme oluncaya kadar, bütün sabır ve tahammülünüzü toplıyanak, kulemizde ikamete razı olmanız icabediyor; meclisimiz üyelerinden olduğunuz için size karşı bu şekilde hareket etmek mecburiyetinde kalıyoruz, yoksa hiç kimse aleyhinizde şahadete cesaret edemez.

CRAMMER, diz çökerek. — Asaletmeabınıza âcizane teşekkürlerimi arz ederim; hakkımdaki fikirleri iyice belirtecek, iyiyi fenayı birbirinden ayırdedecek olan böyle bir fırsatın ele geçmesinden dolayı cidden memnunum, çünkü bilirim, hayatta hiç kimse âciz kulunuz kadar müfteri dillerin hücumuna mâruz kalmamıştır.

KIRAL. — Kalk, benim aziz Başpiskoposum, senin doğruluğun, ve tam mânasiyle bağlılığın, sana dost olan kalbimizde köklenmiştir; kalk, rica ederim, elini ver, biraz dolaşalım. Kuzum seni ne biçim adamsın, Allah aşkına? Ben de bana bir arzuhal verirsin diye bekledim; o zaman seni itham edenlerle yüz yüze getirir, seni dinlemek çaresini bulurdum; üstelik bir de hapsedilmek derdine katlanmazdım.

CRAMMER. — Benim pek muhterem hükümdarım, bütün güvenim doğruluğumla namusumdır; eğer bunlar da mağlubolursa, düşmanlarımla birlikte, ben kendimi, şahsıma karşı muzaffer sayarım, çünkü şeref ve doğruluktan mahrum olduğu

müddetçe, şahsıma hiçbir kıymet vermem. Aleyhimde söylenebilecek hiçbir şeyden korkmuyorum.

KIRAL. — Âlem nazarında, hattâ bütün dünyaya nazarında ne mevkide olduğumu biliyor musun? Düşmanların hem çok, hem kuvvêtlî; tabîî plânlarının, tedbirlerinin de o nispette çok ve kuvvetli olması lâzım gelir; hem bir mahpusun mâsumiyeti her zaman beraetini temin etmez; kötü niyetli insanlar kendileri kadar kötü ahlâksızları bulup aleyhinde yalan yere yemin ettirmekte güçlük çekmezler; bunlar hep olağan şeylerdir. Çok kudretli ve kindar düşmanların var; sen ki efendinin bir mazırısın, yalancı şahit hususunda beni kendinden daha talihli mi sanıyorsun? Biz bu fâsit dünyada yaşadıkça, beni itham edecek şahit de eksik olmayacaktır. Haydi, uçuruma doğru yürümek her zaman ölüme gitmek değildir.

CRAMMER. — Hemen Allah ve şevketmeap efendimiz mâsumiyetimi korusun, yoksa kurulan tuzağa düşmem muhakkaktır.

KIRAL. — Gönlünü ferah tut, biz meydan vermedikçe bir şey yapamazlar; müsterih ol, ve bu sabah meclis huzuruna çıkmayı ihmal etme. Eğer ittihamları seni mahkûm edebilecek şeylerse, aksini ispat için en ikna edici delillerimi ileri sürmekten geri durma, ve vaziyetin icabettirdiği nispette şedit davran; baktın ki rica ve miyaz fayda etmiyor, o zaman şu yüzüğü vererek onların önünde bize müracaat edeceğini beyan et. Bakın, zavallı adam ağlıyor. Şerefim hakkı için bu adam

namusludur. Sözü gibi özü de doğru; bütün ülkemde bundan daha iyi ruhlu bir insan bulunmadığına yemin ederim; haydi şimdi git, emrettiğim gibi hareket et. (*Crammer çıkar.*) Göz yaşlarından nutku tutuldu!

(*İHTİYAR BİR KADIN, 'arkasından LOWELL girerler.*)

İÇERİDEN BİR SES. — Geri dönünüz, ne yapıyorsunuz?

İHTİYAR KADIN. — Geri dönmiyeceğim, getirdiğim müjde cüretimi nezaket saydıracaktır. Haşmetli başının üzerinde sıyanet melekleri uçuşsun, mukaddes kanadları vücuduna siper olsun!

KIRAL. — Müjdeni gözlerinden okuyorum; Kırالیçe kurtuldu mu? Söyle, hem de bir oğlan doğurdu değil mi?

İHTİYAR KADIN. — Ah, hükümdarım, Allah ona ileride güzel bir oğlan da nasibetsin, şimdilik kız; fakat bundan sonra oğlan doğurmayı vadediyor. Efendimiz, Kırالیçe kendilerini ziyaret ederek ailenize yeni giren yabancı ile tanışmanızı arzu ediyorlar; bu yabancı, bir dalda iki kinaz gibi, tıpkı siz.

KIRAL. — Lowell!

LOWELL. — Efendim!

KIRAL. — Şuna yüz kese ver, ben Kırالیçenin yanına gidiyorum.

İHTİYAR KADIN. — Yüz kese mi? Vallahi daha fazla isterim; bu kadarcık bahşış âdi bir uşağa verilir; hele vermesin, ben ondan sızdırmasını

bilirim; kızının kendisine benzediğini bunun için mi söyledim? Hele vermesin, vallahi sözümü inkâr ederim. Haydi iş başına, demir tavında gerek.

II. SAHNE

Meclis salonu önünde.

Canterbury başpiskoposu CRAMMER girer.

CRAMMER. — İnşallah fazla geç kalmamışumdır. Bununla beraber, meclisin bana gönderdiği adam pek ziyade isticlal etmemi rica etmişti. Bu da ne? Her yer kapalı. Hey, kim var orada? Beni tanıyorsun, herhalde?

ODACI. — Evet efendim, fakat maalesef size hizmet edemiyeceğim.

(O sırada Dr. BUTTS girer.)

CRAMMER. — Neden?

ODACI. — İçeriden çağırılınca kadar beklemeniz icabediyor, efendim.

CRAMMER. — Ya!...

BUTTS. — İşte bu kötü bir garazkârlık! Ne iyi oldu da bu taraftan geldim; şimdi Kırıl vaziyeti öğrenecektir.

(Çıkar.)

CRAMMER, kendi kendine. — Butts, Kırılın doktoru! Geçerken bana ne kadar dik dik baktı; inşallah vaziyetimin hacaletini etrafa yaymaz. Bu işte, mutlak benden nefret eden birinin kastı var. Allahım sen onların kalblerini tashih et! Ben

onların kinini tahrik edecek bir şey yapmadım. Sırf buna hakaret etmek için, aynı meclis üyesinden olan bir meslektaşlarımı, böyle uşaklar, içöğlanları ve seyisler arasında, kapıda bekletmekten utanmıyorlar mı? Zarar yok, ben de keyifleri oluncıya kadar sabreder, beklerim.

(*KIRAL ile BUTTS kapının üstündeki pencerede görünürler.*)

BUTTS. — Asaletmeabınıza garip bir manzara göstereceğim.

KIRAL. — Nedir o, Butts?

BUTTS. — Bence, Şevketmeap bu manzarayı birçok defalar görmüşlerdir.

KIRAL. — Nerede, Allahımı seversen?

BUTTS. — İşte, efendimiz, Canterbury başpiskoposunun son terfi ettikleri rütbe; mübaşirler, (Page) ler ve uşaklar arasında, kapıda bekliyor.

KIRAL. — Ha! Hakikaten o! Birbirlerine ettikleri hürmet bu mu? İyi ki henüz kendilerinden üstün birisi var! Onun mevkiinde, ve tevecühümüzü kazanmış bir adamı, efendilerin keyfi oluncıya kadar, mektup getiren bir postacı gibi kapıda bekletmek ha? Ben ise onların birbirlerine karşı hürmetkâr olduklarını, hiç olmazsa, nezakette kusur etmediklerini zannediyordum. Allah hakkı için, Butts, bu işte bir alçaklık var. Şimdilik onları hallerine bırak, perdeyi sıkıca kapat! Yakında görüşürüz.

III. SAHNE

Meclis salonu.

Lord CHANCELLOR girer, soldaki masanın baş tarafına oturur; kendinden yukarki yer boş bırakılır; burası Canterbury Başpiskoposunun yeridir; SUFFOLK Dukası, NORFOLK Dukası, SURREY Kontu, Lord CHAMBERLAIN, GARDINER masanın her iki tarafına sıra ile otururlar; CROMWELL kâtip sıfatiyle masanın alt ucunda oturur; odacı kapıdadır.

CHANCELLOR. — Kâtip efendi, ruznameyi okuyunuz, bugün meclis niçin toplandı?

CROMWELL. — Toplantının başlıca sebebi, muhterem Canterbury Başpiskoposunu alâkadar etmektedir, efendim.

GARDINER. — Kendisine haber verildi mi?

CROMWELL. — Evet.

NORFOLK. — Kim var, orada?

ODACI. — Dışarıda mı, asıl lordlarım?

GARDINER. — Evet.

ODACI. — Lord Başpiskopos yarım saattir emrinizi bekliyor.

CHANCELLOR. — Söyle, içeri girsin.

ODACI, Crammer'e. — Şimdi girebilirsiniz, efendim.

(CRAMMER girer, meclis masasına yaklaşır.)

CHANCELLOR. — Aziz Başpiskopos, şu anda burada oturup sizinle konuşurken, şu sandalyeyi boş görmekten müteessirim, fakat ne çare ki, hepimiz zayıf insanlarız, ve nefsimizin hükmü altındayız; aramızda akıl ve kudret itibariyle meleklerle boy ölçüşen pek azdır; her şeyin en iyisini bize öğretecek mevkide olan siz, evvelâ Kırالا, sonra da kanunlara muhalif hareket ettiniz. Bize ihbar edildiğine göre, gerek kendiniz, gerek papazlarınız vâzılarınızla memleketin her tarafına, aykırı ve tehlikeli fikirler yaymışsınız; bunlar küfürdür, derhal ıslah edilmediği takdirde fesat çıkarabilir.

GARDINER. — Hem bu ıslahat derhal yapılmalıdır, asıl lordlar, çünkü vahşi atarı terbiye edenler, onları yumuşatmak için dizginlerinden tutup gezdirmezler, emirlerine itaat edinceye kadar ağızlarına gem vurup, karınlarını mahmuzlarlar. Eğer biz, çocukça merhametimize kapılıp gevşek davranırsak, ve bir tek adamın şerefini korumak için bu bulaşık hastalığın yayılmasına müsaade edersek, o vakit bütün çarelere veda etmek lâzım gelir. Sonra ne olur? Bütün memlekete bulaşacak bir karışıklık, bir ayaklanma; tıpkı komşumuz yukarı Almanya'nın kendisine pahalıya mal olan ve henüz hafızamızda taptaze duran macerası gibi.

CRAMMER. — Muhterem lordlar, bugüne kadar hayatım ve mesleğim boyunca, neşrettiğim dinin ve kuvvetli otoritemin, tek selâmet yolunu takibetmesine büyük bir gayretle çalıştım; gayem daima iyilik etmek olmuştur; her türlü riyadan âri

bir kalble söylüyorum, gerek vicdanen, gerek mevkii itibariyle, yeryüzünde tek bir insan yoktur ki, halkın huzurunu kaçıranlara, benim kadar düşman olsun, onlardan benden daha fazla nefret edebilsin; Allah, Kırالا, bu kalbdeki sadakatten bir zerre eksildiğini göstermesin. Haince kötülükten zevk ve gıda alan ruhlar, daima en iyi insanlara tecavüz etmeğe cüret ederler; muhterem lordlardan rica ederim, bu adalet dâvasında, beni itham edenler kim olursa olsunlar, benimle yüz yüze getirilsinler, ve ittihamlarını açıkça söylesinler.

SUFFOLK. — Hayır, Lord hazretleri, bu olamaz; siz de Kırال meclisi üyesinden olduğunuz için kimse yüzünüze karşı sizi itham etmeğe cesaret edemez.

GARDINER. — Lord Crammer daha mühim işlerimiz olduğundan sizin işinizi kısa keseceğiz; hakkiyle muhakeme edilebilmeniz için, Kırالın arzusu ve bizim de rızamızla, buradan doğru kuleye götürülmeniz takarrür etmiştir; bu suretle alelâde bir vatandaş seviyesine dönmüş olacağınızdan, birçok kimselerin büyük bir cüretle aleyhinizdeki ittihamlarını açığa vuracaklarından emin olabilirsiniz; hem korkarım bunların sayısı, tahmininizden çok fazla olacaktır.

CRAMMER. — Teşekkürlerimi arzederim, aziz Winchester lordu, her zaman bana karşı dostça hareket etmişsinizdir; o kadar rahîmsinizdir ki, elinizden gelse bu işte bana hem hâkimlik, hem de hakemlik etmek istersiniz; anlıyorum, gayeniz beni

mahvetmek! Muhterem Lord, bir din adamına muhabbet ve mülâyemet ihtirastan daha çok yararır; yolunu şaşırmış ruhları yok etmek değil, yumuşak ve tatlı muamele ile yeniden kazanmak gerektir. Bu yalancı ittihamlarla istediğiniz kadar sabrımı tüketin, siz her gün işlediğiniz günahları ne kadar iyi biliyorsanız, ben de kendimi temize çıkaracağımdan o kadar eminim; daha pek çok şey söyleyebilirim, fakat mesleğinize olan hürmetim buna mâni oluyor.

GARDINER. — Lord hazretleri, Lord hazretleri, siz yeni din taraftarısınız, işte, işin açıkçası bu! Zavahirin göz oyalayıcı süsüne rağmen sözlelinizin hakiki mânası, ve za'fınız, sizi anlıyanlardan gizli kalamıyor.

CROMWELL. — Muhterem Winchester Lordu, müsaadenizle fazla ileri gittiğinizi söyleyeceğim; asıl insanlar her ne kadar kabahatli de olsalar, geçmiş günlerine hürmet edilir; düşmekte olan bir insanı ezmek zulümdür.

GARDINER. — Azizim kâtip efendi, (*Meclise*) müsaadenizle lordlar, (*Cromwell'e*) bu mecliste söz söylemek salâhiyetini en az haiz olan siz, nasıl oluyor da bu tarzda konuşuyorsunuz?

CROMWELL. — Neden, Lord hazretleri?

GARDINER. — Sizin de bu yeni dine taraftan olduğunuzu bilmiyor muyum zannediyorsunuz? Siz sadık değilsiniz!

CROMWELL. — Sadık değil miyim?

GARDINER. — Sadık değilsiniz, diyorum size!

CROMWELL. — Keşki siz de benim yarım kadar doğru ve samimî olsaydınız; o zaman insanların kalbine korku değil, şükran ilham ederdiniz.

GARDINER. — Bu küstahça sözlerinizi unutmayacağım!

CROMWEL. — İyi edersiniz, lûtfen kendi cüretkâr hayatınızı da unutmayınız.

CHANCELLOR. — Fazla ileri gittiniz, lordlar, ayıptır, kendinize geliniz.

GARDINER. — Benim sözüm bitti.

CROMWELL. — Benim de.

CHANCELLOR, Crammer'e. — Size gelince, Lord Başpiskopos, oy birliğiyle, şimdilik bir mahpus olarak kuleye gönderilmenize ve Kıraldan bize yeni bir emir gelinciye kadar orada kalmanıza karar verilmiştir; hepiniz bu karara muvafakat ediyorsunuz, değil mi, lordlar?

HEPSİ. — Evet.

CRAMMER. — Mutlak kuleye gitmem mi lâzım, başka bir kurtuluş yolu yok mu, lordlar?

GARDINER. — Nasıl bir kurtuluş yolu umuyorsunuz? Fazla can sıkmağa başladınız. Kim var orada? Muhafızlar hazır olsunlar!

(Bir MUHAFIZ girer.)

CRAMMER. — Bu benim için mi? Kuleye bile bir hain gibi mi gideceğim?

GARDINER. — Efendiyi teslim al, ve selâmetle kuleye götür.

CRAMMER. — Durunuz, lordlar, bir iki sözüm daha var. Bakınız, efendim, bu yüzük namına

dâvamı zalim insanların pençesinden alıyor ve dünyanın en asîl yargıcı olan efendim Kırâln eli-ne tevdi ediyorum.

CHANCELLOR. — Bu yüzük Kırâln yüzüğüdür.

SURREY KONTU. — Sahte filân değil.

SUFFOLK. — Vallahi, Kırâln yüzüğünün ta kendisi; daha bu tehlikeli taşı yuvarlamağa kalkıştığımız ilk gün, size altında kendimizin ezileceğimizi söylemiştim.

NORFOLK. — Kırâln, bu adamın serçe parmağına bile zarar gelmesine tahammül edeceğini mi zannediyordunuz?

CHANCELLOR. — Kırâln bu adamın hayatına ne kadar kıymet verdiği artık yüzde yüz muhakkak. Ah, şu işin içinden hayırlısıyla bir sıyrılabilsem!

CROMWELL. — Namus ve şerefiyle şeytanın müritlerini bile kışkıandıran bu adamın aleyhinde delil ve malûmat ararken, neticenin böyle olacağını hissetmişim; şimdi elinizle körüklediğiniz bu ateşte varın kendiniz yanın!

(*KIRAL çatkın bir yüzle girer, yerine oturur.*)

GARDINER. — Haşmetlû hükümdarım, bize yalnız iyi ve âkil değil, aynı zamanda pek dindar bir hükümdar ihsan eylediğinden dolayı Tanrıya her gün ne kadar hamdetsek yeridir. Öyle bir hükümdar ki, kiliseyi şerefının en büyük gayesi bilir; bu gayeye hürmeten ve bu mukaddes vazfeyi

teyit için, kiliseye karşı en büyük günahı işlemiş olan bir insanın dâvasını dinlemek üzere mahkemeyi şahane huzurlariyle şereflendirmişlerdir.

KIRAL. — Hemen güzel sözler bulup beni selâmlamakta ezelden beri mahirsinizdir, Winchester Başpiskoposu, fakat bugün buraya böyle müdahenele dinlemeğe gelmedim; indimde bu nevi iltifatlar, yapılan fenalığı gizliyecek kadar şeffaftır; nafile, böyle fino köpeğinin kuyruk sallaması gibi dil hünerleriyle beni elde edemezsin; yalnız şu var ki, bence senin kana susamış bir zalim olduğun muhakkak. (*Crammer'e*) Oturunuz, aziz dostum, içlerinde en mağruru sana parmağını kaldırmağa cesaret etsin de bir göreyim! Bütün mukaddesatıma yemin ederim, seni bu mevkie lââyık görmiyen ölümü göze aldırısın!

SURREY KONTU. — Haşmetmeap müsaade ederler mi?

KIRAL. — Hayır, efendim, müsaade etmiyorum; ben de mecliste anlayışlı ve hakîm insanlar varı zannediyordum, meğer bundan eser yokmuş. Bu adamı, bu iyi adamı — aranızda bu vasfa lââyık pek az insan vardır — bu namuslu adamı, içtimai seviyesi sizinle bir olan bir zatı, pis bir uşak gibi, oda kapılarında bekletmek size yakışır mıydı? Bu ne rezalettir? Verdiğim emir size, bu dereceye kadar mı kendinizi unuttundu? O da sizin gibi bir meclis üyesi olmak itibariyle, size kendisini muhakeme etmek kudretini verdimse, ona bir uşak muamelesi etmek mi lâzımdı? Anlıyorum aranızda bazıları, bana bağlılıklarından zi-

yade, sırf kendi kötü niyetlerini tatmin için, ellerinden gelse, onu öldüresiye muhakeme ederlerdi; fakat ben sağ oldukça bunu kimse yapamayacaktır.

CHANCELLOR. — Haşmetli hükümdarım, eğer hepimiz namına söz söylememe müsaade buyrulursa, arz etmek isterim ki, onu muhakeme etmek için hapsedmekten maksadımız, kötü niyetten değil, kendisine inananlar, hattâ bütün dünya nazarında onu temize çıkarmaktır.

KIRAL. — Pekâlâ, pekâlâ, lordlar; ona hürmet ediniz, aranızda alınız ve iyi muamele ediniz, o buna lâyıktır. Ben kendi hesabıma, eğer bir kınal tebaasından birine minnettar olabilirse, onun gerek muhabbetinden, gerek hizmetinden dolayı kendisine minnettarım da diyebilirim. Haydi artık daha fazla canımı sıkmayın, kucaklaşın, ayıptır, lordlar, iyi geçinin. Muhterem Canterbury Lordu size bir ricam var, sakın reddetmeyin; yani, vaftiz olmak isteyen güzel bir kızcağız var; bütün mesuliyetini üzerinize alarak ona isim babası olmanız icabediyor.

CRAMMER. — Günün en büyük hükümdarı bile böyle bir şerefle iftihar edebilir, nasıl oluyor da, mütevazı ve fakir bir tebaanız olan ben, bu şerefe lâyakat gösterebiliyorum?

KIRAL. — Haydi geliniz, muhterem Lord, galiba vereceğiniz hediyeden kaçınmak istiyorsunuz, bu işte, ihtiyar Norfolk Düşesiyle, Dorset Markizi gibi iki asıl yardımcınız var; nasıl mem-

nun oldunuz mu? Bir kere daha teklif ediyorum, Winchester Lordu, bu adamı kucakla ve onu sev!

GARDINER. — Bütün kalbimle, ve bir kandeş sevgisiyle seveceğim.

CRAMMER. — Bu teminata ne kadar kıymet verdiğime Allah şahidim olsun!

KIRAL. — Muhterem dostum, gözlerindeki sevinç yaşları hislerinin samimiyetini gösteriyor: herkesin şu anda müştereken itiraf ettiği bir hakikat var: «Canterbury Başpiskoposuna fenalık et, ilelebet dostun olsun!» Haydi gelin lordlar, boşuna vakit geçiriyoruz; küçük kızımın bir an evvel Hristiyan olmasını istiyorum; biraz evvel sizi doğru yola getirdim, yalnız o kaldı; böylece lordlar ben daha kuvvetleniyorum, siz de daha büyük bir şeref kazanıyorsunuz, demektir.

(Çıkarlar.)

IV. SAHNE

Saray avlusu.

İçeriden gürültü patırdı sesleri gelir.

KAPICI. — Çabuk gürültüyü patırdıyı kesin çapkınlar, sarayı hayvanat bahçesi mi sandınız? Uşak makulesi, terbiyesiz herifler!

İÇERİDEN. — Kapıcı efendi, ben kilendenim.

KAPICI. — Gırtlığın darağacına gelesi haydut, burası ayılar gibi bağırarak yer mi? (Yamağına) Sen koş bana bir düzine kızılçık sopası getir, hem en kuvvetlilerinden olsun; bunlar onlara

hafif gelir; şimdi sırtlarınızı bir kaşıyıvereyim de görün; vaftiz merasimi seyrediyordunuz, öyle mi? Yoksa burada size pasta ile bira ikram edilecek mi sandınız? Sizi terbiyesiz çapkınlar sizi!

YAMAK. — Rica ederim, telâş etmeyiniz, efendim, şimdi bunları dağıtmak, Mayıs bayramında uyutmak kadar imkânsızdır; meğer ki, kapılarım önünden top, tüfekle süpürelim; bu katiyen yapılamaz, çünkü yerlerinden kımıldatmağa çalışmak St. Paul kilisesinin çanını yerinden oynatmakla birdir.

KAPICI. — Allah belâlarını versin, buraya nasıl girmişler?

YAMAK. — Vallahi bilmiyorum: bir sel nasıl girerse, öyle girdiler; şu bir kulaç boyundaki sopa ne kadar insan dağıtabilirse, ben de o kadarını dağıttım; bakınız, şurada kaç kişi kaldı; kimseyi esirgemedim, efendim.

KAPICI. — Hiçbir şey yapmamışsın.

YAMAK. — Bu kadar insanı önüme katıp sürmek için ben de Samson, Sir Guy veya Colbrand kudretinde bir masal kahramanı değilim ya; ama ihtiyar, genç demedim, önüme gelene çektim sopayı, enkek, kadın, pezevenk, orospu, eğer birini esirgedimse, bir daha bana sığır kızartması yemek nasibolmasın! Doğrusu bana bir inek de bağışlasalar bu işten vazgeçmezdim. Allah Kırالیçeye ömür versin.

İÇERİDEN BİR SES. — Kapıcı efendi, işitiyor musun?

KAPICI. — Kapıyı kapalı tut, köpoğlu köpek, ben şimdi gelirim.

YAMAK. — Peki ama, ne yaptığımı istiyorsunuz?

KAPICI. — Ne yapacaksın, düzinesiyle tepele; burası seyir yeri mi ki böyle toplanıyorlar? Yoksa saraya görülmemiş bir şey geldi de onun için mi kadınların muhasarasına uğradık? Aman Yarabbi, şu kapının önündeki rezalete bak, ana baba günü dinim hakkı için bugünkü vaftiz binlerce vaftize sebeb olacak; şunların arasından babalar, vaftiz babaları hep birden çıkacak.

YAMAK. — Vaftiz hediyesi kaşıklar da daha büyük olacak, efendim; şu kapının ta yanında bir adam var, yüzü mangal mıdır nedir, burnunun deliklerinden etrafa senenin en sıcak havası fışkırıyor; etrafındakiler sanki çölde; günahlarına başka kefaret istemez. Ateş püsküren bu canavarın kafasına tam üç sopa indirdim, onun burnu da üç defa üzerime ateş etti; hepimizi havaya uçurmak isteyen bir top kıtası gibi oraya kakılmış, duruyor. Onun yanında durmuş, bayağı şakalariyle bana çatan satıcı kadının da süslü başlığı başından düştü, ve yangını körüklediği için cezasını buldu. Ben de bu sefer sopayı ateş püsküren herifin kafasına indireyim derken, kadının kafasına indirince, «imdat» diye bir feryat koparmasın mı? Bir de ne göreyim, kendi mahallesi olan Strad'ın kırk kadar eli sopalı kadının imdadına koşuyor. Hemen kendimi sipere aldım; aramızda bir süpürge sopası boyu kalıncıya kadar yaklaştıkları halde, onlara

hâlâ meydan okuyordum. Derken bunların arkalarına sıralanmış olan bir sürü oğlan beni öyle bir çakıl taşı sağnağına tuttular ki, zaferi onlara bırakıp uğraşmaktan vazgeçmeğe mecbur oldum. Mutlak şeytan, onların tarafındaydı, bundan kaçıyeni eminim.

KAPICI. — Ben onları bilirim, onlar tiyatrolarda ortalığı birbirine katan, dişlenmiş bir elma için kavga eden oğlanlardır. Gürültülerine, Towerhill idam mahkûmları veya Limehouse hapisanesi sakinleri olan yoldaşlarımdan başka hiçbir seyirci tahammül edemez; bunlardan birkaçını Limbo Patrum hapisanesine tıktım; orada varsınlar sıra dayağı ziyafetiyle üç gün, üç gece dans etsinler.

(*Lord CHAMBERLAIN girer.*)

CHAMBERLAIN. — Allahım, merhametine sığındım, bu ne kalabalık! Gittikçe de artıyor! Sanki burada panayır kurmuşuz, her taraftan gelen gelene. Kapıcılar nerede? Nerede o tembel keratahar? Maşallah fırsattan iyi istifade etmişsiniz; bütün bunları köylüleriniz mi? Bu gidişle vaftiz merasiminden dönen hanımlara geçecek yolu zor bulacağız.

KAPICI. — Müsaadenizle, Lord hazretleri, biz de nihayet insanız. Bu hücumu karşı canımızı tehlikeye koymadan ne yapabildikse, yaptık; bunlarla bir ordu bile başa çıkamaz.

CHAMBERLAIN. — Eğer bu halden dolayı Kiral bana kabahat bulursa, vazifenizi ihmal etti-

ğiniz için, vallahi sizi hapse tıkar, zincire vururum; tembel herifler, iş görecek yerde burada toplanmış içiyorsunuz; işte, borular çalmıyor, merasimden çıktılar bile; koş, kalabalığı yar, alayın rahat geçebileceği bir yol aç, yoksa hepiniz ikişer ayınızı Marshalsea hapisanesinde geçirmeyi göze alın!

KAPICI. — Hey, Prensese yol açm!

YAMAK. — Sen de, koca herif, biraz sıkış, sonra kafanı patlatırım, ha!

V. SAHNE

Ervelâ BORUCULAR borularını çalarak girerler; arkadan âyandan iki kişi: BELEDİYE REİSİ, GARTER, CRAMMER, askerî serdar asâsiyle NORFOLK DUKASI, SUFFOLK DUKASI, vaftiz hediyesi olan iki büyük kâseyi taşıyan iki asılzade; sonra dört baronun tuttuğu seyyar çadır şemsiye altında, fevkalâde süslü bir pelerine sarılmış olan Prensese kucağında taşıyan vaftiz annesi Norfolk Düşesi, Düşesin eteğini tutan bir leydi, ikinci vaftiz annesi Dorset Markizi ve diğer leydiler. Alay bir kere sahneden geçer, GARTER konuşur:

GARTER. — Ey ulu Yanrım, İngiltere'nin bu yüksek ve kudretli prensesi Elizabeth'e, sonsuz lûtuf ve inayetinden, müreffeh, uzun ve daima mesut bir ömür ihsan et.

(Borular çalar, KIRAL girer.)

CRAMMER, diz çökerek. — Gerek zatıshaneleri, gerek muhterem Kırالیçemiz için, asıl arkadaşlarımların ve kulunuzun duası şudur: Allah, bu en asıl Prensesin, sizleri mesudetmek için alına yazdığı bütün teselli ve süruru, ömrünüzün her gününde idrak etmek nasibeyesin.

KIRAL. — Teşekkür ederim aziz Başpiskopos, adı nedir?

CRAMMER. — Elizabeth.

KIRAL. — Kalkınız, Lord. (*Kiral çocuğu öper.*) Bu buse ile seni takdis ediyorum, hayatını ellerine tevdi ettiğim ulu Tanrı seni korusun.

CRAMMER. — Amin.

KIRAL. — Aziz vaftiz anneleri, vaftiz babaları, hediyelerinizde çok cömert davranmışsınız, size bütün kalbimle teşekkür ederim; bunu ifade edebilecek kadar İngilizce öğrendiği vakit bu küçük hanım da sizlere teşekkür edecektir.

CRAMMER. — Efendimiz, şu dakikada Allahımın emrine itaat ederek konuşmama müsaade buyurunuz; sakın kimse sözlerimi dalkavukluk sanmasın; çünkü hakikat olduğunu ileride öğreneceklerdir. Bu asıl çocuk — Alahın lûtf ve keremi üzerinde daim olsun — henüz beşğinde olduğu halde, memleket için, gelecekte olgunlaşacak olan bin bir nimet vadediyor: belki bugün hayatta olanlardan pek azı bu mazhariyeti göreceklerdir, fakat o, gerek kendi gününde yaşıyan, gerek kendinden sonraki gelecek bütün prenseslere örnek olacaktır. Bu mâsum ileride fazilet ve hükmet hususunda Saba melikesine meydan okuyacaktır; böyle kudretli bir

şahsiyet yaratan prenslere lâayık zarafet ve nezaket, iyiliğin muhafızları olan bütün faziletler onda da-
 ima bir misli artacaktır. O, sevilen ve korkulan
 bir prenses olacaktır: kendi milleti onu takdis ede-
 cek, düşmanları, başlarına tokmak yemiş başaklar
 gibi, karşısında titreyip, yeisle boyunlarını bükecek-
 lerdir. Her yere iyilik tohumu ekecek, onun gü-
 nünde herkes kendi diktiği asmasının altında ye-
 meğini emniyet içinde yiyecek, komşularına şen
 sulh ve sükûn şarkıları söyleyecek; herkes Allahı
 hakkiyle anlıyacak, ve etrafındakiler namus ve
 şerefın en müttekâmil yollarını ondan öğrenecekler;
 büyüklük iddiaları sırf kandan değil, bu faziletler
 yüzünden olacak; bu sulh ve refah devri onunla
 sönüp gitmiyecek. Tıpkı anka kuşunun öldükten
 sonra, küllerinde kendi kadar hayrete şayan bir
 vâris yaratıldığı gibi, bu prenses de, bu karanlık
 dünyadan nur âlemine çağırıldığı zaman, bütün
 bu nimetleri, kendi şerefının mukaddes küllerin-
 den bir yıldız gibi yükselecek bir kimseye bırak-
 acaktır. Bu kimse de şöhrette onun kadar büyük
 olacak ve böylece namı ebedileşecek. Allahın, seç-
 tiği bu çocuğa bahşettiği sulh, bolluk, sevgi, doğ-
 ruluk ve dehşet o zaman vârisine geçecek ve bir
 asma gibi benliğini saracak. Güneşin aydınlattığı
 her ülkede onun şerefi ve isminin büyüklüğü hü-
 kûmran olacak ve orada yeni bir millet yaratacak.
 İşte böyle payidar olacak, dağ yamaçlarında yetişen
 hür başlı bir servi gibi, etrafındaki ovalara dal
 budak salacak. Çocuklarımızın çocukları bunu
 görecek ve Allaha hamdedeceklerdir.

KIRAL. — Ne harikulâde şeyler söylüyorsunuz.

CRAMMER. — Ne mutlu İngiltere'ye ki, o, uzun ömürlü olacak. Hayatının hiçbir günü şerefli bir muvaffakiyet tacı giymeden geçmiyecek. Keşki ilhamım burada dursaydı. Fakat ne çare ki, bir gün ölecek; evet buna çare yok, çünkü veliler onu istiyecektir. O bir bâkire, en lekesiz bir zambak olarak toprağa düşecek ve bütün cihan matemini tutacak.

KIRAL. — Ah, Crammer, şu anda bana yenisinden hayat verdin. Bu mesut çocuk doğuncıya kadar hayattan hiçbir şey anlamamıştım. Bu tesellikâr kehanetin beni o kadar memnun etti ki, öldükten sonra da, bu çocuğun yaptığı şeyleri bilip hâlikıma hamdetmek isterdim. Hepinize teşekkür ederim, gerek size, gerek arkadaşlarınıza pek ziyade minnettarım, aziz belediye reisi. Huzurunuz bana büyük şeref verdi. Şükran borcumu unutmıyacağım. Yol gösterin, lordlar, hepiniz Kırallıçeyi görüp teşekkürlerini kendi ağzından işitmelisiniz, yoksa çok müteessir olacaktır. Bugün kimse evindeki işini düşünmesin, çünkü herkes burada kalacak; bu küçüğün şerefine bugün bayram olacak.

(Çıkarlar.)

872

№ 398

F. 90 kuruş